

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra Evropských studií

Diplomová práce

2024

BA Martin Horný

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra Evropských studií

**Postoje slovenských politických stran 17. vlády
Slovenskej republiky voči európskej integrácii**

Diplomová práce

Autor práce: BA Martin Horný

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Martin Mejstřík

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.07.2024

BA Martin Horný

Bibliografický záznam

HORNÝ, Martin. *Postoje slovenských politických strán 17. vlády Slovenskej republiky voči európskej integrácii*. Praha, 2024. 90 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra Evropských studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Martin Mejstřík.

Rozsah práce: 187 643

Abstrakt

Táto diplomová práca sa zamerala na výskum euroskepticizmu ako komplexného a viacúrovňového fenoménu v kontexte modernej slovenskej politiky. Cieľom práce bolo zistiť, aké sú postoje koaličných strán 17. vlády Slovenskej republiky voči vybraným témam európskej integrácie a charakterizovať ich druh euroskepticizmu. Autor aplikuje kritickú diskurzívnu analýzu na vybrané prejavy členstva týchto strán a ich volebné programy primárne v kontexte eurovolieb 2024. Postoje strán voči európskej integrácii sú na základe zistení analyzované prostredníctvom typológie euroskepticizmu podľa Flooda a Usherwooda. Práca zistila, že všetky tri analyzované strany sú euroskeptické a líšia sa primárne v štýle akým svoj euroskepticizmus komunikujú. Postoje strán sú taktiež primárne konzistentné. Na osi euroskepticizmu sa ale strany líšia. Za najviac euroskeptickú je považovaná prácou strana SNS, ktorá bola identifikovaná ako revizionistická až odmietačská. Strana SMER je bola analyzovaná ako minimalistická až revizionistická. Posledná skúmaná, strana HLAS je podľa analýzy minimalistická až gradualistická.

Abstract

This thesis focused on the research of Euroscepticism as a complex and multilevel phenomenon in the context of modern Slovak politics. The aim of the thesis was to find out what are the attitudes of the coalition parties of the 17th government of the Slovak Republic towards selected topics of European integration and to characterize their type of Euroscepticism. The author applies a critical discourse analysis to selected manifestations of these parties' membership and their electoral programmes primarily in the context of the 2024 European elections. Based on the findings, the parties' attitudes towards European integration are analysed through Flood and Usherwood's typology of Euroscepticism. The thesis finds that all three parties analysed are Eurosceptic and differ primarily in the style in which they communicate their Euroscepticism. The parties' positions are also primarily consistent. On the axis of Euroscepticism, however, the parties differ. SNS is considered the most Eurosceptic and has been identified as revisionist to rejectionist. SMER was analysed as minimalist to revisionist. The last party examined, HLAS, according to the analysis is minimalist to gradualist.

Klíčová slova

Euroskepticizmus, európska integrácia, slovenská politika, Slovenská republika, SMER, HLAS, SNS

Keywords

Euroscepticism, european integration, Slovak politics, Slovak republic, SMER, HLAS, SNS

Title

Attitudes of Slovak Political Parties of the 17th Government of the Slovak Republic towards European Integration

Poděkování

This way, I would like to thank my family and all the loved ones that supported me on my academic journey. I would also like to express special gratitude to two academics close to my heart who strongly influenced my academic journey during my Bachelor studies. Firstly, I would like to thank my former teacher Dr. Benjamin Leruth, who showed me the beauty of studying Euroscepticism in its multidimensionality. Secondly, I want to express deep thankfulness to my Bachelor thesis supervisor Dr. Lisa Gaufman for providing a great source of inspiration and understanding. Last but not least, I want to thank my Master thesis supervisor Dr. Martin Mejstřík for all his insightful comments and leadership on this journey.

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS

Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.

Jméno: Martin Horný

E-mail: 83332556@fsv.cuni.cz

Specializace (uved'te zkratkou)*: ES

Semestr a školní rok zahájení práce: 3. 2023/2024

Semestr a školní rok ukončení práce: 4. 2023/2024

Vedoucí diplomového semináře: prof. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík, Ph.D., LL.M.

Vedoucí práce: PhDr. Martin Mejstřík

Název práce: Postoje slovenských politických stran 17. vlády Slovenskej republiky voči európskej integrácii

Charakteristika tématu práce (max 10 řádek): Práca sa pomocou kriticko-diskurzívnej analýzy zaoberá postojmi koalíčných strán 17. vlády Slovenskej republiky voči štyrom vybraným okruhom európskej integrácie. Medzi tieto vybrané okruhy boli zaradené: spravodlivosť a základné práva, migrácia a vnútorné záležitosti, poľnohospodárstvo a životné prostredie, spoločná zahraničná a bezpečnostná politika. Diplomová práca využíva typológiu euroskepticizmu navrhnutú Floodom a Usherwoodom.

Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Diplomová práca sa v priebehu roku prípravy menila a spresňovala. Prvotnou ideou bolo na os euroskepticizmu a pro-europanizmu zasadiť všetky strany, ktoré sa v roku 2023 dostali do Národnej rady Slovenskej republiky. Na základe časového a rozsahového obmedzenia však nakoniec boli skúmané iba strany koalície, u ktorých sa nepreukázal pro-europanizmus vo vybraných témach a práca sa tak primárne venuje euroskepticizmu.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

1. Teoreticko-metodologický rámec

2. Analýza politickej strany SMER - slovenská sociálna demokracia

3. Analýza politickej strany HLAS - sociálna demokracia

4. Analýza politickej strany Slovenská národná strana

5. Komparácia vládnych strán

Záver

Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek): Diplomová práca na základe kriticko-diskurzívnej analýzy zistila, že všetky tri skúmané strany sú euroskepticke, no líšia sa podľa typológie euroskepticizmu Flooda a Usherwooda. Strany sa líšia predovšetkým v štýle komunikácie svojej euroskeptickej

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS

Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.

rétoriky. Strana SMER bola vyhodnotená ako minimalistická až revizionistická, strana HLAS ako minimalistická až gradualistická a SNS ako revizionistická až odmietačská.

Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):

- Kopecký, P. and Mudde, C. (2002) "The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe," *European Union Politics*, 3(3), pp. 297 – 326.
- Leruth, B., Startin, N. and Usherwood, S.M. (eds.) (2018) *The Routledge handbook of Euroscepticism*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Vasilopoulou, S. (2018) *Far Right Parties and Euroscepticism : Patterns of Opposition*. London: Rowman & Littlefield International, Ltd.
- Gyárfášová, O. (2014) "Slovak public and European integration auditing the first decade," *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, 23(1-2), pp. 71 – 89.
- Gyárfášová, O. and Mokrý, L. (2020) Slovakia: Euroscepticism as a Changing Notion in Electoral Campaigns. In *Euroscepticism and the Future of Europe*. Switzerland: Springer International Publishing, pp. 131 – 133.

Etika výzkumu:**

Jazyk práce: slovenský jazyk

Podpis studenta a datum

Martin Horný, 29.07.2024

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		
Vedoucí specializace		
Garant programu		

* BAS – Balkánská a středoevropská studia; ES – Evropská studia; NRS – Německá a rakouská studia; RES – Ruská a eurasijská studia; SAS – Severoamerická studia; ZES – Západoevropská studia.

** Pokud je to relevantní, tj. vyžaduje to charakter výzkumu (nebo jeho zadavatel), data, s nimiž pracujete, nebo osobní bezpečnost vaše či dalších účastníků výzkumu, vysvětlíte, jak zajistíte dodržení, resp. splnění těchto etických aspektů výzkumu: 1) informovaný souhlas s účastí na výzkumu, 2) dobrovolná účast na výzkumu, 3) důvěrnost a anonymita zdrojů, 4) bezpečný výzkum (nikomu nevznikne újma).

Úvod	2
1. Teoreticko-metodologický rámec	7
1.1. Euroskepticizmus	8
1.2. Európska integrácia	11
1.3. Aplikácia teórie a metodológia práce	20
1.3.1. Výskumné kritéria	20
1.3.2. Metodológia výskumu	22
2. Analýza politickej strany SMER - slovenská sociálna demokracia	24
3. Analýza politickej strany HLAS - sociálna demokracia	46
4. Analýza politickej strany Slovenská národná strana	58
5. Komparácia vládnych strán a ich euroskepticizmus	68
Záver	73
Conclusion	74
Použitá literatúra	76

Úvod

Táto magisterská práca sa zameriava na postoje politických strán 17. vlády Slovenskej republiky (SR) voči európskej integrácii. Tie sa od roku 2004, kedy SR vstúpila do Európskej únie (EÚ), menili pod vplyvom striedajúcich sa vlád, ale aj priorit a plánov samotnej EÚ a jej integračného smerovania. Vďaka svojmu členstvu v Schengenskom priestore od roku 2007, či prijatiu euromeny od roku 2009, sa navyše SR dostala do samotného jadra integračného procesu. Napriek prvotnej vysokej politickej podpore vstupu SR do EÚ sa, prirodzene, postupom času, vyformovala aj opozícia k hlbšej európskej integrácii. Na slovenskej politickej scéne tak dnes môžeme pozorovať strany, ktoré zastávajú ľahšiu či tvrdšiu euroskeptickú rétoriku. V kontraste toho, však môžeme vidieť aj snahu niektorých politických strán vysvetľovať fungovanie EÚ a jej štruktúr za účelom pozdvihnutia povedomia o jej fungovaní. Zároveň od roku 2015, a teda od dôb zvýšenej migračnej krízy a s ňou spojenými výzvami pre EÚ, môžeme na slovenskej politickej scéne pozorovať zvýšené kritizovanie EÚ.

Od 25. októbra 2023 má SR 17. vládu (od čias Vlády národného porozumenia), ktorá je dnes taktiež prezývaná aj ako štvrtá vláda Roberta Fica. Táto vláda SR je tvorená tromi politickými stranami, a to SMER - Slovenská sociálna demokracia (SMER), HLAS - sociálna demokracia (HLAS) a Slovenská národná strana (SNS). Tieto tri strany dokázali po predčasných voľbách v roku 2023 sformovať 79-člennú poslaneckú väčšinu v Národnej rade SR (NRSR), ktorej súčasťou je 150-členné poslanectvo.

V roku 2019 sa volieb do Európskeho parlamentu (EP) zúčastnilo 22,74 % oprávnených voličov a voličiek. SR tak bola členským štátom s najnižšou účasťou na voľbách do EP v celej EÚ. Vo voľbách do EP v roku 2024 dosiahla volebná účasť už 34,38 %, čo dokazuje zvýšený záujem obyvateľstva SR o voľby do EP aj v dôsledku toho politické strany v SR museli reagovať a začať sa venovať európskym témam viac. Práve paneurópske témy, ako reakcia na ruskú inváziu na Ukrajine, otázka migračnej politiky či problematika práva veta, boli tými témami, ktoré ovplyvnili politické diskusie počas predvolebných kampaní, a dá sa predpokladať, že aj samotné voľby. Pri sledovaní politického diania v SR je možné taktiež badať dôležitosť európskych otázok a vplyv európskych politik na dianie v SR. Navyše, postoje vládnych strán sa postupom času od vstupu SR do EÚ menia. Aj práve preto je legitímne analyzovať to, aké sú postoje jednotlivých strán v koalícii voči európskej

integrácii, keďže tieto postoje boli často amplifikované stranami počas kampane k európskych voľbám 2024.

Cieľom tejto práce je v prvom rade analyzovať postoje už zmienených troch politických subjektov a identifikovať tak hlavné faktory a argumenty, ktoré tieto postoje ovplyvňujú a vytvárajú. Vďaka tomu je možné ďalej ponúknuť aj porovnanie medzi jednotlivými stranami a poukázať tak na ich podobnosti či rozdiely. V neposlednom rade je cieľom práce poskytnúť ucelený pohľad na tieto tri politické strany a zasadiť ich na mape euroskepticizmu podľa ich postojov k vybraným štyrom témam európskej integrácie.

Za účelom dosiahnutia stanovených cieľov diplomovej práce si práca stanovuje nasledovnú hlavnú výskumnú otázku: *Aké sú postoje koaličných strán 17. vlády SR voči európskej integrácii (k júlu 2024)?*

Skúmanie tejto témy je legitímne, pretože európska integrácia je dôležitým aspektom politického a hospodárskeho vývoja v Európe, a postoje politických strán môžu mať významný vplyv na politické rozhodovanie a politický smer krajiny, či dokonca EÚ. Výskum tejto témy má za cieľ poskytnúť dôležité informácie o preferenciách politických strán v súvislosti s európskou integráciou, ich pohľadu na európske inštitúcie a politiky, a prípadných rozdieloch medzi jednotlivými stranami. Výsledky tejto práce by mali prispieť k lepšiemu pochopeniu politického spektra v SR v kontexte európskej integrácie a ponúknuť užitočné poznatky pre politickú diskusiu.

Doterajšie spracovanie témy

Témy pro-europанизmu, a teda podpory európskej integrácie, a euroskepticizmu v SR rezonovali najmä vďaka medzinárodnej akademickej obci, ktorá sa týmto témam venovala už pred vstupom SR do EÚ. Cas Mudde spolu s Petrom Kopeckým ešte v roku 2002 napísali článok *The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe*, v ktorom navrhli typológiu pre pochopenie postojov politických strán k európskej integrácii vo východnej a strednej Európe. Strany rozdeľujú na: euroentuziastické, europragmatické, euroskeptické a eurodmietačské (Kopecký a Mudde, 2002, p. 303). Vo svojej práci tak autori predstavujú konceptuálnu schému, ktorá môže slúžiť ako analytický nástroj na pochopenie cieľov a stratégií politických strán v kontexte európskej integrácie. Autormi navrhnuté štyri kategórie rozdelenia politických strán na základe ich postoja k európskej integrácii sú, podľa autorov, ideálnymi typmi,

pričom zohľadňujú fakt, že jednotlivé strany majú dynamickú povahu pozícií voči európskej integrácii (Kopecký a Mudde, 2002, p. 304). Autori si taktiež pokladajú otázku, do akej miery môže byť euroskepticizmus ako charakteristika politickej strany forma stratégie či ideologického ukotvenia strany (Kopecký a Mudde, 2002, p. 297). Azda najvýznamnejším prínosom pre otázku euroskepticizmu v SR je rozčlenenie slovenských parlamentných strán z volebného obdobia 1998-2000, z ktorého vyplynulo, že väčšina strán bola euroentuziastická (Kopecký a Mudde, 2002, p. 316). Medzi také patrila aj Strana demokratickej ľavice (SDL), ktorá sa neskôr zlúčila do, dnes už známej, strany SMER (Kopecký a Mudde, 2002, p. 316).

Autorom, ktorý prispel do debaty o tom, ako politické strany vnímali vstup do EÚ, je Michal Skulínek (2021). Skulínek sa zameriava na to, ako politické strany v Českej a Slovenskej republike chápali a diskutovali o otázkach európskej integrácie a zblížovania oboch národov s Európskou úniou v rokoch 1989 až 1998 (2021). Vysvetľuje vývoj a otázky, ktoré formovali pro- a protiintegračný diskurz českých a slovenských politických strán. Okrem toho sa zmieňuje o tom, či politické strany zapojené do tohto diskurzu významne reagovali na zmeny v ES/EÚ, resp. či existujú nejaké výrazné rozdiely medzi názormi politických strán v Českej republike a na Slovensku na európsku integráciu. V dôsledku toho sa autor zaoberá aj tým, či existoval vzťah medzi verejnou mienkou a kľúčovými vyhláseniami a ideológiami politických strán a hnutí.

Ďalej je dôležité v diskusií zmieniť autorov a autorky, ktorí*é písali o európskej integrácii Slovenska v úvodných rokoch po vstupe SR do EÚ. Hneď v prvých rokoch sa slovenská politická scéna aktívne zaoberala integračným procesom SR v EÚ, práve tieto úvodné roky sumarizuje zborník *"Európske výzvy pre Slovensko. Transformácia zahraničnopolitických priorít Slovenskej republiky v postintegračnom období"*, ktorý obsahuje príspevky z rovnomenného medzinárodného vedeckého seminára, ktorý sa konal 30. septembra 2005 v Bratislave, upravené do podoby štúdií (Poláčková a Marušiak, 2007). Naopak, ohliadnutie sa za predošlými rokmi spracovala autorka Zuzana Gabrižová v roku 2015, kedy rozanalyzovala postoj vlád SR k rôznym témam EÚ.

Do debaty sa tiež zapojila aj Oľga Gyárfášová, ktorej štúdia skúma vývoj vnímania EÚ a integrácie do EÚ slovenskou verejnosťou a politickou scénou počas prvého desaťročia členstva (2014). Autorka skúma trendy vo verejnej mienke a identifikuje vonkajšie faktory, ktoré tieto zmeny ovplyvnili. Štúdia tiež analyzuje volebné správanie v troch voľbách do EP a skúma dôvody vysokej miery zdržania sa hlasovania napriek pozitívnym náladám voči EÚ.

Tento jav, známy ako "slovenský paradox", je charakterizovaný kombináciou priaznivých postojov k EÚ a nízkej účasti vo voľbách do EP. Výskum sa taktiež zaoberá politickým a verejným diskurzom o politike EÚ a konštatuje, že napriek desiatim rokom členstva je diskurz stále povrchný a európska agenda nedominuje v politických bojoch vrátane volieb do EP (Gyarfašová, 2014, p. 85). Štúdia tiež poukazuje na utilitárne rámcovanie diskusie o EÚ, ktoré vykresľuje EÚ skôr ako poskytovateľa materiálnych výhod než ako spoločenstvo založené na aktívnej účasti a hodnotách (Gyarfašová, 2014, p. 80). Na základe početných prieskumov verejnej mienky štúdia ilustruje trendy vo verejnom a politickom vnímaní EÚ. Gyárfašová dodáva, že do budúcnosti je výzvou pre druhú dekádu členstva prekonať slovenský paradox, udržaním pozitívneho vnímania EÚ a zvýšením občianskej participácie na záležitostiach EÚ (2014, p. 79). To si vyžaduje preklenúť priepasť medzi "nami" a "nimi" pri diskusii o EÚ. Bez vytvorenia silnejších väzieb medzi týmito úrovňami budú mať občania problém úzko sa identifikovať s EÚ a väčšina z nich sa bude naďalej vnímať predovšetkým ako spotrebiteľia výhod EÚ. Gyárfašová tak v roku 2014 ponúkla unikátny prehľad o diskurze ohľadom EÚ na Slovensku, ktorý je základom pre bádanie o diskurze v ďalších rokoch.

Na Gyárfašovú nadviazal v rovnakom roku Jan Kovář, ktorý sa vo svojom článku zaoberá odlišnou povahou volieb do EP v porovnaní s národnými parlamentnými a prezidentskými voľbami v členských štátoch EÚ a prispieva tak do diskusie o slovenskom parodoxe (2014). Autor zavádza koncept volieb druhého rádu, ktoré sa považujú za "národné voľby druhého rádu" s menším významom ako voľby prvého rádu (Kovář, 2014, p. 28). Model *second-order elections* (SOE) získal širokú podporu pri vysvetľovaní volebného správania vo voľbách do EP, ale nedávny výskum naznačuje, že tvrdenia tohto modelu neplatia pre nové členské štáty EÚ. Okrem toho, zameranie na agregátne údaje v predchádzajúcich analýzach zanedbalo nezávislé pôsobenie iných aktérov, ako sú médiá a politické strany, pri formovaní volebného prostredia. Vzhľadom na vnímanie menšieho záujmu o SOE je cieľom článku preskúmať mieru europeizácie vo volebných manifestoch politických strán pre voľby do EP, najmä na Slovensku. Štúdia analyzuje euromanifesty slovenských politických strán s cieľom preskúmať europeizáciu volebných kampaní do EP. Autor integruje model SOE so správaním politických strán a skúma, do akej miery sa euromanifesty zaoberajú otázkami na úrovni EÚ (Kovář, 2014, p. 49). Zistenia poukazujú na výraznú mieru europeizácie v programových aspektoch ponuky politických strán pre voľby do EP. Úroveň europeizácie sa však v jednotlivých stranách a voľbách líšila. Analýza

je v súlade s predchádzajúcim výskumom, ktorý naznačuje zintenzívnenie druhoradého charakteru volieb do EP s tým, ako sa v krajine konajú ďalšie voľby. Autor podporuje tiež názor, že volebné manifesty pre voľby do EP vykazujú vyššiu europeizáciu v porovnaní s manifestami pre národné parlamentné voľby, to naznačuje, že strany zohrávajú zásadnú úlohu pri prezentovaní európskej perspektívy voličom v relevantných otázkach a pri ponúkaní odlišných možností voľby týkajúcich sa EÚ a európskej integrácie (Kovář, 2014, p. 50). Štúdia však varuje pred preceňovaním významu samotných volebných manifestov, keďže iné aspekty volebných kampaní môžu vykazovať druhoradé charakteristiky a obmedzenú europeizáciu. Relatívna vysoká miera europeizácie v euromanifestoch slovenských strán by sa tak mala interpretovať skôr ako menšia odchýlka než ako výrazný posun v celkovom volebnom prostredí.

V roku 2020 zase autori Hloušek a Kaniok analyzovali postkomunistické štáty, ktoré vstúpili do EÚ v a po roku 2004. Autori vo svojej knihe vyjadrili myšlienku, že medzi štátmi v rámci EÚ prichádza k štiepeniu, a to predovšetkým medzi tými na západe a východe (Hloušek a Kaniok, 2020, p. 1). Autori vo svojom bádání zistili, že postkomunistické krajiny zaujímajú voči kľúčovým politikám EÚ predovšetkým kritické postoje (Hloušek a Kaniok, 2020, p. 2). Azda najzaujímavejším poznatkom z bádania je zistenie, že v krajinách strednej a východnej Európy dochádza k odklonu od demokracie, resp. jej praktík, a na vzostupe je naopak euroskepticizmus, ktorý prináša neo-autoritatívnu politiku a má dôsledky nielen pre národnú politiku, ale taktiež pre súdržnosť a medzinárodné postavenie EÚ (Hloušek a Kaniok, 2020, p. 2).

V rámci knihy Hlouška a Kanioka, *The European Parliament Election of 2019 in East-Central Europe: Second-Order Euroscepticism*, publikoval svoju prácu o Slovensku aj Marek Rybář. Rybář vo svojej analýze správne poznamenáva, že zatiaľ čo podpora členstva v EÚ bola v predreferendovom roku 2003 najvyššia, od roku 2009 klesá. Autor vyjadruje presvedčenie, že je tomu tak predovšetkým kvôli hospodárskym, geopolitickým a imigračným krízam, ktorými si EÚ za posledné roky prešla (Rybář, 2020, p. 234). Autor taktiež analyzuje aj politické strany a argumentuje, že je možné ich rozdeliť podľa dichotómie na tvrdo a mätko euroskeptické. Medzi strany s tvrdým euroskepticizmom zaradil *Komunistickú stranu Slovenska* (KSS) a *Hnutie za demokratické Slovensko* (HZDS). Zatiaľ čo KSS sa otvorene stavala proti jednotnému trhu, ktorý je prakticky základom európskej integrácie, tak politika a ideologické postoje HZDS sú nezlučiteľné so zásadami EÚ aj napriek faktu, že HZDS podporovalo členstvo v EÚ (Rybář, 2020, p. 237). Autor ďalej

argumentuje, že strany *Kresťanskodemokratické hnutie* (KDH) a *Sloboda a solidarita* (SAS) uplatňujú mäkký euroskepticizmus (Rybář, 2020, p. 237). Pri KDH je to podľa autora, kvôli jeho bioetike a rodinnému právu, ktoré sa podľa hnutia EÚ snaží ovplyvňovať (Rybář, 2020, p. 237). Strana SAS zase kritizuje mnohé kroky, resp. politiky EÚ v oblasti ekonomiky a migrácie (Rybář, 2020, p. 238).

Autorka Oľga Gyárfášová sa spoločne s Luciou Mokrou opäť vrátili k výskumu euroskepticizmu na Slovensku v roku 2021. V kapitole o Slovensku autorky argumentujú, že bodom zlomu v rámci euroskepticizmu na Slovensku bol rok 2011, a teda Európsky nástroj finančnej stability pri záchrane Grécka (Gyárfášová a Mokrá, 2021, p. 131). Autorky ďalej dávajú do popredia, rovnako ako Rybář, nárast euroskepticizmu v roku 2015 v kontexte kritiky EÚ za plán s relokáciou imigrantov (Gyárfášová a Mokrá, 2021, p. 132). Autorky označujú tieto udalosti za živnú pôdu pre krajnú pravicu a vysvetľujú tak nárast popularity krajne-pravicovej *Ludovej strany naše Slovensko* (ĽSNS) (Gyárfášová a Mokrá, 2021, p. 132). Výsledky volieb do EP, ale aj samotnú kampaň politických subjektov v roku 2019 vnímajú autorky ako znak narastajúcej polarizácie spoločnosti a rozdelenia v slovenskej politike (Gyárfášová a Mokrá, 2021, p. 132).

Na tému radikalizácie slovenských strán zase písal autor Kevický, ktorý popísal slovenské a české pravicovo orientované strany (2022). Autor ukázal, že pri týchto politických stranách dochádza k paradoxu, keďže na jednej strane presadzujú tradičné ľavicové politiky, no na druhej strane oplývajú taktiež nacionalistickou a xenofóbnou rétorikou (Kevický, 2022, p. 619 - 621). Takúto rétoriku však v poslednej dobe môžeme vnímať aj pri vládnej strane SMER, ktorá sa tradične vyhlasovala za ľavicovú stranu.

Aj keď je SR súčasťou európskej rodiny už vyše 20 rokov, rozbor jednotlivých strán a ich správaní voči EÚ, či už na domácej politickej scéne alebo v EP je limitovaný. Do tejto témy však už dlhodobo prispieva autorka Oľga Gyárfášová, ktorá cestu SR v EÚ mapuje prakticky od vstupu SR do EÚ.

1. Teoreticko-metodologický rámec

Táto časť sa venuje teoreticko-metodologickému rámcu práce. Jej úlohou je predstaviť teoretický rámec, z ktorého práca vychádza, a oboznámiť čitateľstvo so spôsobom, akým bude tento rámec v práci využitý. Táto kapitola sa predovšetkým zameriava

na euroskepticizmus. Kapitola ďalej predstavuje metódu výskumu, dáta a postup práce.

1.1. Euroskepticizmus

Euroskepticizmus sa stal nadnárodným fenoménom od prijatia Maastrichtskej zmluvy v roku 1992, ktorá bola kľúčovým bodom zlomu z hľadiska kryštalizácie odporu voči EÚ (LeConte, 2010, p. 10). Severské štáty ako Švédsko či Dánsko majú v euroskepticizme pevnú tradíciu (Raunio, 2007, p. 194-197), zatiaľ čo v prípade niektorých východoeurópskych členských štátov, ktoré pristúpili k EÚ v roku 2004, je narastajúci euroskepticizmus novším fenoménom spojeným najmä s rastúcimi nacionalistickými a populistickými tendenciami (Taraktas, 2008, p. 250).

Výskum euroskepticizmu primárne vychádza z dvoch rôznych oblastí štúdia. Prvou je výskum, ktorý vychádza z komparatívnej politiky, a ktorý sa zameriava na širší fenomén euroskepticizmu v Európe, pričom sa opiera o výskumy z celého kontinentu, ktoré sú postavené na verejnej mienke, či diskurze politických strán (Toshkov a Krouwel, 2022, p. 465). Druhou oblasťou výskumu sú inštitúcie EÚ a skúmanie vplyvu euroskepticizmu v rámci týchto inštitúcií (Patel, 2020). Táto práca je založená primárne na prvej zo zmienovaných oblastí výskumu euroskepticizmu a teda na diskurze politických strán a ich predstaviteľov.

V kontexte dnešnej politiky rozdeľujeme euroskepticizmus na dva hlavné prúdy, a to tvrdý a mäkký euroskepticizmus, ktoré predstavili Taggart a Szczerbiak. Tvrdý euroskepticizmus sa vyznačuje najmä priamym odporom voči procesu európskej integrácie (Taggart a Szczerbiak, p. 3). Naopak, ako uvádzajú autori, mäkký euroskepticizmus je charakterizovaný myšlienkou podmieneného a/alebo kvalifikovaného odporu (Taggart a Szczerbiak, 2004, p. 7). Výskum taktiež naznačuje, že tvrdý euroskepticizmus je zriedkavejší ako mäkký euroskepticizmus, čo môže byť ovplyvnené faktom, že národné elity si uvedomujú výhody vyplývajúce z členstva v EÚ (Taggart a Szczerbiak, 2004, p. 21).

Na euroskepticizmus je však možné nahliadať aj skrze inú typológiu, a to tú, ktorú navrhli autori Kopecký a Mudde. Podľa autorov je možné politické strany rozdeliť na euroentuziastov, europragmatikov, euroskeptikov a eurodmietačov. Táto typológia je užitočná na pochopenie cieľov a stratégií politických elít, ktoré sú proti Európe (Kopecký a Mudde, 2002, p. 302):

Euroentuziasti: strany, ktoré sa vyznačujú euroentuziazmom sú spájané s eurofilnými a/alebo eurooptimistickými postojmi. Tieto strany tak podporujú myšlienku európskej integrácie a celkovo sú tak zástancami projektu EÚ.

Europragmatici: medzi europragmatické strany sa radia také, ktoré majú voči EÚ, resp. jej hlbšej skôr integrácii, prevažne pesimistické postoje. Takéto strany tak vyzdvihujú najmä hospodársku spoluprácu, a teda ekonomický význam EÚ, avšak sú skôr váhavé v iných otázkach európskej integrácie.

Euroskeptici: euroskeptické strany sú také, ktoré kombinujú eurofóbne a europesimistické postoje. Takéto strany sa nehlásia k myšlienkam EÚ ani k jej inštitúciám.

Euroodmietači: strany, ktoré tvrdo odmietajú vstup do EÚ alebo sa zasadujú za vystúpenie štátu, v ktorom pôsobia, z EÚ sú považované za euroodmietačské. Takéto strany taktiež vnímajú EÚ ako hrozbu pre existenciu ich národného štátu alebo pre národnú suverenitu.

Eurofilovia		Eurofóbovia
EU-optimisti	euroentuziasti <ul style="list-style-type: none"> - HU: Fidesz – MPS - SK: SDE - CZ: ČSSD, KDÚ-ČSL 	europragmatici <ul style="list-style-type: none"> - SK: HZDS
EU-pesimisti	euroskeptici <ul style="list-style-type: none"> - SK: KDH - CZ: ODS 	euroodmietači <ul style="list-style-type: none"> - SK: SNS - CZ: KSČM

Tabuľka č. 1: Vybrané strany z Maďarska, Slovenska a Česka z klasifikácie podľa Kopeckého a Muddea z roku 2002 (od tohto obdobia sa prístupy k európskej integrácii niektorých z týchto zmiených strán zmenili) (Zdroj: vlastná tabuľka)

Reakciou na typológiu Kopeckého a Muddea je zase práca Flooda a Usherwooda, ktorí politické strany rozčlenili do šiestich skupín, pričom zhodne po tri skupiny nájdeme ako medzi euroskeptickými, tak aj eurooptimistickými stranami (2007). Menovite autori rozšírili typológiu o tieto skupiny:

Maximalisti: v ich záujme je presadzovanie integrácie do takej hĺbky vybraného modelu, do akej je to možné,

Reformisti: tradične schvaľujú pokrok v integrácii s podmienkou, že budú odstránené nedostatky v tom, čo už bolo dosiahnuté,

Gradualisti: zvyčajne akceptujú určitý pokrok, ku ktorému sa dostáva postupne a pomalšie,

Minimalisti: akceptujú súčasný stav, avšak snažia sa čo najviac obmedziť ďalšiu integráciu,

Revizionisti: vyznačujú sa tým, že sa chcú vrátiť k fungovaniu EÚ pred prijatím Maastrichtskej zmluvy,

Odmietaci: odmietajú ďalšiu integráciu, súčasťou čoho je odpor voči účasti na ďalšom dialógu o nej.

Szczerbiak a Taggart neskôr pod vplyvom práce Kopeckého a Mudde preformulovali svoju definíciu tvrdého a mäkkého euroskepticizmu nasledovne:

“(1) tvrdý euroskepticizmus je definovaný ako principiálny nesúhlas s projektom európskej integrácie, ako je stelesnený v EÚ, inými slovami, založený na odovzdávaní alebo prenášaní právomocí na nadnárodnú inštitúciu, akou je EÚ;

(2) mäkký euroskepticizmus je definovaný ako prípad, keď neexistuje principiálny nesúhlas s projektom európskej integrácie spočívajúci v prenášaní právomocí na nadnárodnú inštitúciu, akou je EÚ, ale existuje nesúhlas so súčasnou alebo budúcou plánovanou trajektóriou EÚ založenou na ďalšom rozširovaní právomocí, ktoré EÚ plánuje uskutočniť. (13)”

Taggart a Szczerbiak taktiež vnímajú, že euroskepticizmus bol na začiatku skôr doménou okrajových politických strán, a že postupom času sa z neho stal postoj, ktorý dnes už zastávajú aj vládne a mainstreamové strany (2004, p. 11).

Ako sa ukazuje, sú to pravicové strany, ktoré majú vyššiu tendenciu byť euroskeptické (van Elsas a van der Brug, 2015, p. 194). Aj práve preto vznikla samostatná typológia euroskepticizmu u týchto strán. Vasilopoulou rozdeľuje euroskeptické pravicové strany na antisystémové, antiliberálne a normalizované. Zatiaľ čo antisystémové strany majú tendenciu EÚ odmietat', antiliberálne strany sa radia skôr medzi euroskeptikov. Kompromisný postoj naopak zastávajú normalizované pravicové strany. Avšak, ako upozorňujú aj Taggart a Szczerbiak, pre pochopenie euroskeptických postojov jednotlivých strán či koalícií je dôležité pochopiť domácomu kontextu straníckej súťaže, pretože len vďaka získaniu úplného obrazu vieme porozumieť pozíciám národných elít v kontexte miery euroskepticizmu (2004, p. 5).

Ďalší smer v interpretácii poskytuje Rowinski, ktorý vo svojej knihe skúma charakteristiku euroskepticizmu, ktorá je podľa neho často maskovanou xenofóbiou (2021). Táto kniha skúma, či sa v posledných rokoch rozvíja vlastná emotívna, euroskeptická

postpravdivá rétorika - súperiacia o pozornosť s populistickými politikmi. Rowinski taktiež v diele skúma, či títo politici a političky teraz obchádzajú médiá a hovoria priamo so svojou verejnosťou na blogoch, Twitteri a Facebooku. Autor predkladá kritickú analýzu diskurzu jazyka, ktorý používajú populistickí politici online či na Facebooku.

Samotní Szczerbiak a Taggart uvádzajú, že je dôležité rozlišovať medzi postojmi politických strán, ktoré sú počas obdobia voči EÚ nemenné a tými, ktoré sú využívané v politickej súťaži medzi stranami. To, ako strana následne narába s euroskepticizmom môže byť determinované aj faktom, či je viac ideologicky a hodnotovo ukotvená, alebo ide skôr o stranu orientujúca sa na presadenie sa v úrade či udržanie sa v úrade. V kontexte veci je tak možné povedať, že euroskepticizmus, môže fungovať ako strategický nástroj alebo ako faktor pri vytváraní identity aktéra (Hloušek a Kaniok, 2020, p. 36). Taggart a Szczerbiak taktiež upozorňujú, že v prípade, ak v strane dochádza k zmene ideológie ohľadom euroskepticizmu, môže byť takýto prerod náročný a pre stranu bolestivý (2004, 15).

Práca sa po analýze postojov zmienených troch politických strán voči európskej integrácii pozerá na výsledky cez optiku euroskeptického pohľadu na integráciu s cieľom objasniť charakter a mieru euroskepticizmu v týchto stranách. Diplomová práca pracuje s typológiou Flooda a Usherwooda, resp. s ich typologizáciou politických strán na šesť typov.

1.2. Európska integrácia

Európsky kontinent nebol nikdy predtým tak úzko hospodársky a politicky previazaný, ako je tomu dnes v dôsledku integračných procesov EÚ. Faktom je, že viac ako 500 miliónov občanov a občianok Európy sa dnes nachádza v najväčšom hospodárskom bloku sveta, v ktorom navyše 20 členských štátov zdieľa jednotnú menu - Euro. Avšak dosiahnuť takýto level integrácie bolo možné len vďaka vybudovaniu silných a autonómnych inštitúcií, za ktorými stáli právne a politické mechanizmy EÚ (Ugirashebuja et al., 2017, p. 22).

Xhaferi a Ilia opisujú, že „Európska integrácia je proces, v ktorom sa štáty zaväzujú stať sa jej súčasťou, pričom tento proces si vyžaduje aproximáciu právnych predpisov so základom *Acquis Communautaire*“ (2022, p. 71). Z tohto pohľadu by sme mohli povedať, že tento proces ovplyvňuje všetky oblasti spoločenského života. Vnímame to z hľadiska budovania demokratických inštitúcií a zosúladovania inštitucionálnej základne s *Acquis Communautaire* (Xhaferi a Ilia, 2022, p. 71). V tejto práci je tak európska integrácia chápaná ako proces, ktorý sa uskutočňuje práve prostredníctvom EÚ a jej politik. Politické strany,

ktoré sú v tejto práci analyzované na tento fakt nahliadajú cez svoje vlastné postoje voči EÚ ako takej a voči integračnému procesu. Práve táto skutočnosť umožňuje vytvárať analýzu, ktorá má za cieľ objasniť, ako jednotlivé skúmané politické subjekty pristupujú k vybraným okruhom európskej integrácie.

Vybrané okruhy európskej integrácie

Táto časť sa venuje štyrom vybraným okruhom európskej integrácie. Okruhy uvedené nižšie boli vybrané jednak na základe toho, že EÚ má v rámci týchto tém stanovené ciele a politiky, ktorým sa venuje, no taktiež na základe faktu, že práve dielčie témy z týchto okruhov sú často amplifikované vybranými politickými stranami, či boli predmetom diskusie v predvolebných bojoch pred voľbami do EP v roku 2024. Okruhy integrácie sú predstavené pomocou inštitúcií, ktoré ovplyvňujú politiky v danej sfére a ich aktuálnym vývojom. Agenda okruhov je zase predstavená cez optiku aktuálnych výziev a iniciatív daného okruhu integrácie. Predstavenie týchto okruhov európskej integrácie je kľúčové, vzhľadom na to, že je dôležité definovať, čo v tejto práci autor považuje za danú európsku integráciu v okruhu, a cez túto optiku tak nahliada na analyzované materiály spojené s jednotlivými politickými stranami.

Spravodlivosť a základné práva

Vďaka EÚ majú jej občania a občianky nárok na mnohé slobody a ochranu. Ako uvádza EÚ môžeme medzi nimi nájsť osobné, občianske, politické, hospodárske a sociálne práva, ochranu osobných údajov, antidiskriminačné zákony a cestovanie bez hraníc po väčšine krajín EÚ (FRA, 2023). Navyše, tieto základné práva sú postavené na hodnotách rovnosti, nediskriminácie, začlenenia, ľudskej dôstojnosti, slobody a demokracie. Zmienené hodnoty sú chránené niekoľkými nástrojmi, ako napríklad zásadami právneho štátu, ktoré sú zakotvené v zmluvách EÚ a Chartou základných práv. Charta základných práv EÚ je právne vymožitelná a Lisabonská zmluva kodifikuje judikatúru Európskeho súdneho dvora, podľa ktorej sú základné práva nevyhnutným základom práva Únie (Sybe, 2013, p. 169).

Oblasť slobody, bezpečnosti a spravodlivosti (Area of freedom, security and justice - AFSJ) patrí medzi zdieľané politiky EÚ (Ligeti a Marletta, 2016, p. 176). AFSJ je oblasť politiky EÚ, ktorá bola vytvorená za účelom riešenia problémov a výziev vyplývajúcich

najmä z existencie Schengenského priestoru, v ktorom neexistuje hraničná a colná kontrola (Karnell, 2017, p. 82). AFSJ navyše má za cieľ zabezpečiť súlad politik členských štátov s európskymi hodnotami a základnými právami všetkých občanov a občianok EÚ (Karnell, 2017, p. 81). Občania a občianky EÚ majú taktiež „právo žiť, pracovať, študovať a uzavrieť manželstvo v iných krajinách EÚ“ (European Union, Justice and Fundamental Rights).

Právna ochrana vo všetkých členských štátoch EÚ je taktiež jednou z výhod členstva EÚ (Barbulescu a Favell, 2019, p. 151). Do hry taktiež vstupuje aj európsky zatykač, vďaka ktorému je možné páchatel'ov a páchatel'ky prenasledovať v rámci hraníc EÚ a následne osobu vydať do domovskej krajiny, práve toto má na starosti justičný orgán, ktorý spolupracuje s Jednotkou EÚ pre justičnú spoluprácu.

Dohľad nad tým, aby boli právne predpisy EÚ uplatňované a dodržiavané naprieč celou EÚ udržiava Súdny dvor Európskej únie (European Court of Justice). ECJ je taktiež zodpovedný za riešenie sporov medzi inštitúciami a členskými štátmi EÚ. Dôležité je však upozorniť aj na fakt, že ECJ môžu využiť aj občania a občianky EÚ, v prípade, že sa domnievajú, že boli porušené ich práva zo strany niektorej z inštitúcií EÚ (Saurugger a Terpan, 2016, p. 83). Okrem toho ECJ rozhoduje o žalobách EK, v ktorých konštatuje, že členský štát EÚ porušil právo EÚ. Členské štáty môžu porušovať právo EÚ rôznymi spôsobmi: porušenie ustanovenia zmluvy, nesprávne vykonávanie nariadení, smerníc alebo rozhodnutí týkajúcich sa politik EÚ. Maastrichtská zmluva taktiež priniesla článok 228 Zmluvy Európskeho spoločenstva, ktorý predstavuje súdne konanie na výkon rozsudkov ECJ. Za nesplnenie rozsudkov môže byť členskému štátu taktiež uložené penále alebo paušálna pokuta.

Ďalším dôležitým úradom pri presadzovaní a zabezpečovaní politik EÚ v rámci otázky spravodlivosti a základných práv je úrad EUROPOL, ktorý zabezpečuje koordináciu a lepšiu spoluprácu medzi policajnými zložkami jednotlivých členských štátov v boji proti organizovaným zločineckým skupinám (Tärchilä, 2022, p. 341).

Aj keď posun v otázke spravodlivosti a prístupu k základným právam od vzniku EÚ je markantný, report Európskeho parlamentu (EP) k situácii základných práv v EÚ za roky 2022 a 2023 dáva do popredia niekoľko kritických otázok (2023). Report napríklad poukazuje na výzvy v otázke ochrany osobných údajov a upozorňuje, že dodržiavanie a presadzovanie všeobecného nariadenia o ochrane osobných údajov (General Data Protection

Regulation - GDPR) je naďalej zložitá, najmä v cezhraničnom kontexte (European Parliament, 2023, p. 17). Report ďalej podčiarkuje dôležitosť presadzovania antidiskriminačných opatrení kvôli pretrvávajúcej diskriminácii na základe rasy, etnického pôvodu, pohlavia, sexuálnej orientácie či zdravotného znevýhodnia (European Parliament, 2023, p. 12). V neposlednom rade sa report tiež venuje otázkam slobody prejavu a nezávislosti médií. Report upozorňuje, že nájdenie rovnováhy medzi bojom proti dezinformáciám a zaistením slobody slova je kruciálnou otázkou našej doby (European Parliament, 2023, p. 9). V dokumente taktiež môžeme nájsť výzvu k zaisteniu nezávislosti médií a zabráneniu ovplyvňovania novinársky činných osôb (European Parliament, 2023, p. 4). EP taktiež už skôr vyjadril kritiku voči Európskej komisii (EK) za nedostatočné riešenie problému s vývojom demokracie, právneho štátu a základných práv v niektorých členských štátoch (European Parliament, 2022, p. 7). EP sa tak odvoláva na nevyhnutný monitoring a presadzovanie dodržiavania hodnôt článku 2 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) (European Parliament, 2022, p. 10).

Vo vzťahu k budúcnosti európskej integrácie v otázkach spravodlivosti a základných práv môžeme vychádzať napr. zo strategického plánu Agentúry EÚ pre základné práva (European Union Agency for Fundamental Rights - FRA) na roky 2023 až 2028. FRA vo svojom pláne menuje tri hlavné strategické priority (2023, p. 21):

„Priorita 1: Podpora dodržiavania noriem základných práv pri tvorbe nových právnych predpisov EÚ a jej politik

1.1 Vypracovávať informácie o otázkach a trendoch v oblasti základných práv prostredníctvom zhromažďovania a analýzy robustných, spoľahlivých a porovnateľných údajov a dôkazov o stave dodržiavania, ochrany a napĺňania základných práv v celej Únii.

1.2 Poskytovať subjektom s rozhodovacími právomocami nezávislé poradenstvo a stanoviská na podporu presadzovania politik, ktoré v plnej miere rešpektovali základné práva a boli účinné pri ochrane a napĺňaní základných práv.

1.3 Vykonávať výskum a prognostické štúdie o otázkach základných práv a budúcich výzvach s cieľom pomôcť inštitúciám EÚ a členským štátom predvídať hrozby pre uplatňovanie základných práv a pomáhať im pri presadzovaní základných

práv odolnosť voči základným právam.

Priorita 2: Prispieť k zabezpečeniu dodržiavania, ochrany a plnenia základných práv v oblastiach v rámci existujúcich právnych predpisov a politík EÚ

2.1 Podporovať vykonávanie právnych predpisov a politík EÚ prostredníctvom poradenstva, stanovísk, výskumu a pomoci v reálnom čase pre inštitúcie EÚ, členské štáty a iné zainteresované strany.

2.2 Podporovať začlenenie hľadiska základných práv do uplatňovania príslušných právnych predpisov a politík na EÚ a na vnútroštátnej úrovni.

2.3 Pomáhať inštitúciám EÚ a členským štátom pri vykonávaní praktických opatrení na riešenie rizík a výziev v oblasti základných práv, ktoré môžu...

Priorita 3: Prierezové opatrenia na podporu realizácie cieľov a vízie EÚ v oblasti základných práv

3.1 Podporovať základné práva na úrovni EÚ a členských štátov zvyšovaním informovanosti nositeľov práv a nositeľov povinností.

3.2 Vypracovať výskumné metódy a nástroje v oblasti základných práv vrátane porovnávania, hodnotenia, náležitej starostlivosti nástrojov a ukazovateľov základných práv.

3.3 Spolupracovať s partnermi, aktérmi v oblasti základných práv a multiplikátormi pri posilňovaní regionálnych, vnútroštátnych a miestnych systémov ochrany základných práv. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že v rámci regionálnych a miestnych systémov ochrany základných práv je potrebné zabezpečiť ochranu základných práv.

3.4 Podporovať dialóg s kľúčovými aktérmi a medzi nimi s cieľom reagovať na výzvy v oblasti základných práv a formovať programy s cieľom posilniť spoluprácu a vytvoriť spoločnú víziu do budúcnosti.“

Zo strategického plánu FRA je tak jasné, že nastávajúcou výzvou pre EÚ v otázke spravodlivosti a základných práv je najmä dohľad nad dodržiavaním stanovených usmernení

a politik samotnej EÚ. Môžeme tak predpokladať, že EÚ sa v nasledujúcich rokoch bude viac sústrediť práve na stratégiu zabezpečenia ochrany a dodržiavania svojich politik, a to cez prísnejšie dozeranie na členské štáty, inými slovami sa môže zdať, že EÚ je poučená z vývoja v Maďarsku.

Migrácia a vnútorné záležitosti

Migrácia a vnútorné záležitosti taktiež spadajú pod zdieľané kompetencie, ako je to zmienené v Zmluve o fungovaní Európskej únie (European Commission, 2020a, p. 4). Za politiku v tejto téme je zodpovedné Generálne riaditeľstvo pre migráciu a vnútorné záležitosti, ktoré sa predovšetkým stará o migračnú politiku, vnútornú bezpečnosť, zabezpečenie externých hraníc EÚ a vonkajší rozmer (European Commission, 2024a). Z praktického hľadiska sa tento orgán zameriava na riešenie problémov súvisiacich s migráciou, azylom a vnútornou bezpečnosťou EÚ.

Kľúčovú úlohu v manažovaní ochrany hraníc EÚ zohráva Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž (Frontex). Frontex spolupracuje s členskými štátmi EÚ pri ochrane vonkajších hraníc EÚ a taktiež ponúka technickú asistenciu pri koordinácii spoločných krokov členských štátov EÚ (Pollak a Slominski, 2009, p. 912).

Dôležitým aspektom v európskej integrácii tejto sféry je Akčný plán pre integráciu a inklúziu 2021-2027 (European Commission, 2020a). Prioritami tohto plánu je podpora inkluzívnej spoločnosti v rámci EÚ, a teda zameranie sa na podporu rovných príležitostí, sociálnej súdržnosti a aktívnej účasti migrantov a migrantiek prichádzajúcich do členských štátov EÚ. Okrem iného, plán prízvukuje dôležitosť účasti migrantov a migrantiek na trhu práce EÚ.

Azda najväčším projektom EÚ za posledné roky v tejto sfére európskej integrácie je Pakt o migrácii a azyle. Ten vytvára komplexný rámec na riešenie problémov a výziev spojených s migráciou pre EÚ (European Commission, 2020b). V pakte sa kladie dôraz na posilnenie vonkajších hraníc EÚ za účelom lepšieho manažmentu práce s novými migrantmi a migrantkami (European Commission, 2020b, p. 2). Rolou členských štátov je v tomto prípade najmä užšia kolaborácia pri kontrole vonkajších hraníc a včasná reakcia pri zvyšujúcej sa migrácii (European Commission, 2020b, p. 12). Pakt sa taktiež zameriava na prácu so žiadateľmi a žiadateľkami o azyl. Zavádzaný je teda dôkladnejší screening týchto osôb a vyhodnocovanie oprávnenosti ich požiadavky na azyl (European Commission, 2020b, p. 4-5). Na to je ďalej naviazaná stratégia repatriácie osôb. Štáty by mali užšie

spolupracovať pri dobrovoľnej či nútenej repatriácii (European Commission, 2020b, p. 21). Snád' najdiskutovanejším bodom je zdieľanie zodpovednosti a princíp solidarity v migračnej politike EÚ. Pakt predstavil niekoľko foriem, akými sa štáty môžu podieľať na znášaní záťaže spojenej s migráciou (European Commission, 2024a, p. 5-7).

Najväčšou výzvou počas nadchádzajúcich rokov, tak pre EÚ v otázkach migrácie a vnútorných záležitostí, bude najmä implementácia a zaistenie dodržiavania paktu o migrácii a azyle. Ako sa EÚ bude dariť zvládať migráciu, ukážu až nadchádzajúce výzvy s ňou spojené, a taktiež ochota členských štátov EÚ podieľať sa na solidarite pri znášaní záťaží spojených s migráciou a azylmi.

Poľnohospodárstvo a životné prostredie

EÚ sa aktívne zapája v otázkach poľnohospodárstva a životného prostredia, snažiac sa docieľiť trvalo udržateľný rozvoj, ktorý reflektuje skutočnosť klimatickej krízy a jej následkov. Politika poľnohospodárstva (a rybolovu) a životného prostredia patrí taktiež medzi zdieľané politiky EÚ. Cieľom integračného procesu v otázkach poľnohospodárstva a životného prostredia je teda zosúladienie predpisov a podpora udržateľných praktík naprieč Európou. Práve integračný proces v týchto otázkach zohráva významnú úlohu, keďže odpovedá na záväzok EÚ riešiť súčasné výzvy ako klimatická kríza, strata biodiverzity či degradácia pôdy.

Je to práve Spoločná poľnohospodárska politika (Common Agriculture Policy - CAP), ktorá je jednou z vlajkových lodí európskej integrácie. CAP vznikla v roku 1962 a jej cieľom je chrániť biodiverzitu, zmierňovať zmenu klímy a spravovať prírodné zdroje v záujme udržateľného rozvoja a klimatickej neutrality v EÚ (Cuadros-Casanova et al., 2023, p. 1). Dnešné ciele CAP sú však výsledkom mnohých zmien, ktorými CAP od svojho vzniku v druhej polovici 20. storočia prešla. Primárne sa tak CAP venovala zvýšeniu produktivity poľnohospodárstva či zabezpečeniu stabilnej dodávky cenovo dostupných potravín v EÚ (Nazzaro a Marotta, 2016, p. 1). Tá najnovšia reforma CAP na obdobie 2023-2027 sa zameriava predovšetkým na environmentálnu udržateľnosť. CAP tak zavádza tzv. ekologickú schému, ktorá poskytuje finančné stimuly ako motivačný prostriedok pre poľnohospodárov k tomu, aby prijímali postupy šetrnejšie k životnému prostrediu (napr. ekologické hospodárenie, striedanie plodín, sekvestrácia uhlíka) (Pe'er et al., 2022, p. 3).

EÚ sa vďaka svojim politikám stala lídrom v oblasti environmentálnej politiky. Svoju uhlíkovú neutralitu chce dosiahnuť do roku 2050 (Allwood, 2020, p. 176), čo je

ambicióznejší plán ako napríklad ten Číny, ktorá sa snaží o uhlíkovú neutralitu do roku 2060 (Chen et al., 2021, p. 1). Na to, aby EÚ dosiahla tento ambiciózny plán, musia sa jej udržateľné politiky odrážať v rôznych odvetviach, počnúc poľnohospodárstvom. Okrem toho je samozrejme cieľom EÚ zvýšiť energetickú účinnosť a znižovať podiel emisií skleníkových plynov (Malinauskaite et al., 2019, p. 255). S integračným procesom v otázke poľnohospodárstva a životného prostredia je úzko prepojená Zelená dohoda, ktorá zahŕňa aj stratégiu *Farm to Fork* (Od farmy na vidličku). Cieľom stratégie *Farm to Fork* je napríklad znížiť používanie pesticídov, zlepšiť životné podmienky zvierat na farmách a podporovať ekologické poľnohospodárstvo (Schebesta a Candel, 2020, p. 586).

Už v spomínanej Zelenej dohode sa EÚ zaväzuje aj k ochrane biodiverzity a prírodných ekosystémov (Montanarella a Panagos, 2021, p. 1). Cieľom EÚ je do roku 2030 obnoviť biodiverzitu, a preto rozširovať chránené oblasti a obnoviť degradované ekosystémy (Montanarella a Panagos, 2021, p. 2). Práve v tomto ohľade sa EÚ zasadzuje napríklad o ochranu minimálne 30 % pevninských a morských oblastí kontinentu či výsadbu troch miliárd stromov (Lee et al., 2023, p. 2).

Iniciatívy a politiky EÚ z posledných rokov ukazujú snahu systematicky riešiť klimatickú krízu naprieč celým kontinentom. Úloha EÚ a jej integrácia v otázkach poľnohospodárstva a životného prostredia je sťažená kvôli rozdielnym poľnohospodárskym postupom (Cuadros-Casanova et al., 2023, p. 2-3). Môžeme tak očakávať, že EÚ sa v nasledujúcich rokoch bude snažiť o hlbšiu integráciu, resp. zosúladienie praktík jednotlivých členských štátov s environmentálnymi cieľmi. Nemožno však poprieť fakt, že integračný proces v týchto otázkach priniesol vývoj a pomáha napĺňať ciele EÚ v otázkach udržateľnosti.

Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika

EÚ sa aktívne zapája do zahraničnej politiky uvedomujúc si svoju silu a rolu pri udržiavaní a presadzovaní mieru a hodnôt demokracie. Faktom je, že EÚ sa podarilo prekonať tragickú prvú polovicu 20. storočia, kedy sa na jej území začali až dve svetové vojny, ktoré viedli k miliónom mŕtvych. Aj vďaka EÚ sa darilo udržiavať na európskom kontinente mier a presadzovať hodnoty demokracie. V roku 2024 však EÚ čelí niekoľkým výzvam priamo spojeným so zahraničnou politikou. Azda najväčším problémom a ohrozením pre projekt EÚ je dnes vojna na hraniciach EÚ - na Ukrajine. Ruská agresia a nevyprovokovaný vpád ruských vojsk na územie Ukrajiny tak znamená potrebu EÚ čeliť

reálnej hrozbe a brániť svoje základné hodnoty.

Cieľ jednat' jednotne na globálnej scéne podporuje Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika EÚ (The Common Foreign and Security Policy - CFSP). Je to práve CFSP a jej nedávny vývoj, ktorí vyzdvihujú úlohu EÚ ako globálneho aktéra, ktorý musí čeliť bezpečnostným výzvam a posilňovať svoju strategickú autonómiu. CFSP je zdieľaná politika EÚ, aj preto zahŕňa politiky a opatrenia určené na zaistenie bezpečnosti a stability EÚ a podporu mieru na svete.

CFSP formálne vznikla Maastrichtskou zmluvou v roku 1993. Snahou bolo dosiahnuť to, aby EÚ vystupovala jednotne v otázkach zahraničnej politiky (Crowe, 2003, p. 536). CFSP prešla mnohými zmenami a jej funkcie sa rozšírili či spresnili vďaka Amsterdamskej zmluve (1999), Zmluve z Nice (2001) a Lisabonskej zmluve (2009). Práve posledná menovaná zaviedla dôležitú inštitucionálnu zmenu - uvedenie funkcie Vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a Európsku službu pre vonkajšiu činnosť (Novičić, 2010, p. 397).

Ak sa pozrieme na vývoj CFSP v posledných rokoch, môžeme si všimnúť čoraz väčšiu snahu o kladenie dôrazu na strategickú autonómiu. Myšlienka strategickej autonómie sa vzťahuje predovšetkým na schopnosť EÚ konať nezávisle v otázkach obrany, čím sa *de facto* snaží o zníženie závislosti na NATO resp. Spojených štátoch amerických. Posunom v európskej integrácii v tomto ohľade je Stála štrukturálna spolupráca (Permanent Structured Cooperation - PESCO). PESCO vzniklo v roku 2017 a jeho cieľom je prehĺbovať obranné spolupráce jednotlivých členských štátov EÚ vďaka spoločným projektom (Martill a Gebhard, 2022, p. 99). Spoločný obranný výskum je zase financovaný Európskym obranným fondom (EDF), ktorý bol založený v roku 2021 a za cieľ má podporovať inovácie a konkurencieschopnosť európskeho obranného priemyslu (Sabatino, 2022, p. 133).

Európsku integráciu spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky za posledné roky azda najviac ovplyvnila ruská invázia na Ukrajinu z februára 2022. Táto vojna sa stala katalyzátorom pre rýchlu a koordinovanú pomoc členských štátov EÚ na Ukrajinu. EÚ prakticky okamžite od začiatku vojny reaguje na túto vojnu bezprecedentnou formou, ktorá zahŕňa niekoľko opatrení s cieľom oslabiť Rusko. Medzi tieto opatrenia patria aj sankcie, ktoré sú zamerané na kľúčové odvetvia ako financie, energetika a obrana. Cieľom týchto sankcií je vyvíjať na Rusko hospodársky tlak (Rácz et al., 2023, p. 52). Azda najdôležitejším aspektom pomoci Ukrajinu je dodávanie zbraní na Ukrajinu. Táto pomoc je koordinovaná prostredníctvom Európskeho mierového nástroja, ktorý financuje vojenské vybavenie a

výcvik ukrajinských ozbrojených síl (Fabbrini, 2023, p. 52). Okrem vojenskej pomoci však EÚ poskytuje Ukrajine aj humanitárnu a ekonomickú pomoc (Antonyuk a Zinko, 2023, p. 247).

CFSP sa momentálne od roku 2016 riadi Globálnou stratégiou EÚ (Mälksoo, 2016, p. 380). V tomto dokumente sa zdôrazňuje dôležitosť medzinárodného poriadku založeného na pravidlách, multilateralizme a podpore ľudských práv a demokracie (Mälksoo, 2016, p. 382). Za účelom stabilizácie svojho susedstva EÚ využíva Európsku susedskú politiku, ktorej cieľom je posilniť vzťahy s krajinami (najmä na juh a východ od EÚ), a podporiť tak stabilitu a bezpečnosť v regióne (Hamzaoui, 2020, p. 105).

V nasledujúcich rokoch bude pre EÚ aj naďalej výzvou bezprostredná vojna na jej hraniciach, a teda invázia Ruskej federácie na Ukrajine. Okrem toho bude musieť CFSP reagovať na palestínsko-izraelskú vojnu na území Gazy. Posledné roky a predovšetkým vyhlásenia bývalého amerického prezidenta Donalda Trumpa ukázali, že EÚ, resp. jej členovia musia prehodnotiť aj svoj postoj k bezpečnosti a financovaniu armád.

1.3. Aplikácia teórie a metodológia práce

Diplomová práca sa zameriava na postoje vybraných troch politických strán koalície voči európskej integrácii. Práca má za cieľ popísať postoje týchto strán a vyhodnotiť, kde sa nachádzajú na osi podpory EÚ či skepticizmu voči nej. Práca vychádza z vybranej dostupnej literatúry, ktorá vytvorila typológiu strán na základe ich postojov voči EÚ.

Za účelom rámcovania tejto práce je použitá výskumná otázka v nasledovnom znení: *Aké sú postoje koaličných strán 17. vlády SR voči európskej integrácii (k júlu 2024)?* Výskumná otázka sa tak zameriava na aktuálnu tému z prostredia slovenskej politiky a je jasne ohraničená k júlu 2024.

1.3.1. Výskumné kritéria

Ako už bolo v práci uvedené, euroskepticizmus nie je jednotný, uniformný prístup voči EÚ či jej integrácii. Je to naopak multidimenzionálny prístup, ktorý môže mať veľa podôb, foriem, a môže byť presadzovaný rôznou intenzitou a hlavne s rôznymi záujmami, ktoré sú podmienené rôznymi faktormi a okolnosťami, ako na národnej, tak aj európskej úrovni. Ak teda označíme stranu za euroskeptickú, je potrebné objasniť, v čom presne táto strana vystupuje euroskepticky. Pri euroskepticizme totiž hovoríme ako o extrémnom

prístupe (napr. snaha vystúpiť z EÚ), tak aj o konštruktívnom prístupe (kritika jednotlivých politik EÚ). Práve kvôli komplexite samotného euroskepticizmu práca operuje s jednou typológiou, a to s typológiou podľa Flooda a Usherwooda (2007).

Pri ďalšom dôležitom aspekte, a to pri európskej integrácii, sa práca zameriava na vybrané štyri okruhy. Pri každom okruhu sú taktiež podtémy, na ktoré sa v rámci dielčích okruhov práca pri analýze zameriava. Tieto okruhy a témy európskej integrácie boli vybrané na základe dôležitosti a aktuálnosti v rámci EÚ, no taktiež na základe faktu, že vybrané strany koalície sa k týmto témam vyjadrovali.

Vybranými okruhmi a podtémami sú:

- 1. Spravodlivosť a základné práva**
 - a. Právny štát
 - b. Práva LGBTQI+ ľudí
- 2. Migrácia a vnútorné záležitosti**
 - a. Pakt o migrácii a azyle
 - b. Právo veta
- 3. Poľnohospodárstvo a životné prostredie**
 - a. Zelená dohoda
 - b. Zákaz spaľovacích motorov
- 4. Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika**
 - a. Ruská agresia na Ukrajinu
 - b. Členstvo Ukrajiny v EÚ

Analyzované materiály

Za účelom aplikovania kriticko-diskurzívnej analýzy (KDA) bolo potrebné vybrať materiály pre analýzu. Tie boli ďalej analyzované podľa rámca KDA Fairclougha. Materiály boli vybrané na základe relevantnosti k témam, resp. vybraným okruhom európskej integrácie. Pre analýzu boli vybrané nasledovné materiály:

SMER

1. ZA MIER V EURÓPE!
2. Rozhovory s Mimi Šramovou: Erik Kaliňák, Ľuboš Blaha: Prípadné víťazstvo v eurovoľbách venujeme Robertovi Ficovi

HLAS

1. Nedovolíme už ďalej ubližovať Slovensku
2. EUROVOLBY 2024 - diskusia 5.06.2024 12:30

SNS

1. SPOLOČNÝ PROGRAM POLITICKEJ STRANY IDENTITA A DEMOKRACIA
2. EUROVOLBY 2024 - diskusia Piatok 31.05.2024 12:30

V prípade absencie vyjadrenia strany k vybraným okruhom v daných materiáloch, boli dokumenty obohatené o jednotlivé vyjadrenia predstaviteľov a predstaviteľiek strán.

1.3.2. Metodológia výskumu

Po selekcii okruhov európskej integrácie a materiálov vhodných pre analýzu bolo možné vykonať KDA za účelom rozpoznania a zaradenia euroskeptických postojov v dokumentoch troch vybraných politických strán. Keďže táto práca narába s metódou prípadovej štúdie, pri analýze prebehla štúdia vybraného javu, ktorá sa zaoberá jeho osobitným charakterom a zasadzuje fenomén do kontextu. V práci je tak skúmaný postoj jednotlivých politických strán 17. vlády SR k európskej integrácii, resp. k jednotlivým okruhom danej integrácie.

Ako už bolo spomenuté, práca narába s KDA. KDA funguje ako analýza dialektických vzťahov medzi diskurzom a inými aspektami sociálnych praktík (Fairclough, 2013, p. 206). KDA sa zameriava predovšetkým na skúmanie spôsobu, akým sa prostredníctvom textu a rozprávania v sociálnom a politickom kontexte uskutočňuje, reprodukuje a bráni zneužívanie sociálnej moci, dominancia a nerovnosť. Cieľom KDA je ponúknuť iný "spôsob" alebo "perspektívu" teoretizovania, analýzy a aplikácie v rámci celej oblasti diskurzívnych štúdií (van Dijk, 1993, p. 260). KDA sa zaoberá sociálnymi problémami, uznáva, že mocenské vzťahy sú diskurzívne a že diskurz konštituuje spoločnosť a kultúru (van Dijk, 1993, p. 255). KDA tiež uznáva, že diskurz vykonáva ideologickú prácu, je historický a že spojenie medzi textom a spoločnosťou je sprostredkované. Napokon KDA uznáva, že analýza diskurzu je interpretačná a vysvetľujúca a že diskurz je formou sociálneho konania.

Táto práca uvádza do praxe predovšetkým teoretický popis metódy KDA od autora Normana Fairclougha (2013). Autor predstavil trojdimenzionálny model, ktorý predstavuje štruktúrovanú metódu pre analyzovanie diskurzu. Metóda, ktorú Fairclough predstavil sa zameriava predovšetkým na komplexný vzťah medzi textom, diskurzom a sociálnym kontextom (2013, p. 206). V tomto prípade hovoríme o trojdimenzionálnom modeli, keďže sám Fairclough vo svojej práci rozdelil proces analýzy na tri levely, a to na : mikroúroveň, mezoúroveň a makroúroveň (2013, p. 350). Ak sa pozrieme na popísanú mikroúroveň, zistíme, že v tejto dimenzii je najdôležitejším aspektom podrobná lingvistická analýza (hovoreného a/ alebo písaného) slova (Fairclough, 2013, p. 417). Autor tak upozorňuje, že v tejto časti je potrebné klásť dôraz na použitú gramatiku, slovnú zásobu a celkovú súdržnosť a štruktúru textu (Fairclough, 2013, p. 6-7). Zámerom tejto dimenzie, a teda mikroúrovne, je vytvoriť základ pre ďalšiu interpretáciu, no taktiež odhaliť základné formálne vlastnosti textu. Ako už práca spomenula, druhou dimenziou je mezoúroveň. Táto úroveň sa zameriava predovšetkým na prácu s textom, a teda jej produkciu, zdieľanie a využívanie (Fairclough, 2013, p. 360). V tejto časti je tak kľúčové odhaliť to, kto text písal a v akej roli sa voči textu nachádza. Ďalej je potom dôležité odhaliť aj to, ako sa k nemu dostanú ďalší účastníci*čky a teda prijímatelia*čky, či poslucháči*čky. Do analýzy tak vstupuje sociálna funkcia textu, a teda jeho adresovanie. Poslednou dimenziou, resp. makroúrovňou je časť, v ktorej je potrebné vysvetliť, aký vzťah je medzi vytvoreným diskurzom a širším sociálnym kontextom (Fairclough, 2013, p. 206-207). V tejto časti je dôležité poukázať na mocenskú dynamiku a sociálno-politické dôsledky, ktoré môžu diskurzy spôsobiť. Nepochybne je tak v tejto časti dôležité poukázať taktiež na politický, inštitucionálny a historický kontext daných diskurzov a ich vplyvov.

Táto metóda je vhodná pre analýzu vybraných materiálov, keďže Fairclough vo svojej práci zdôrazňuje fakt, že takáto metóda môže byť použitá pre analýzu ako písaného, tak aj hovoreného slova (2013, p. 304).

KDA je vhodným nástrojom ako analyzovať zvolenú tému, nakoľko je touto analýzou možné analyzovať štýl a naratív, ktoré politické strany využívajú v komunikácii postojov voči európskej integrácii v rámci vybraných štyroch okruhov.

2. Analýza politickej strany SMER - slovenská sociálna demokracia

Základné fakty o strane

Založenie: 8. november 1999

Predseda: Robert Fico

Podpredsedovia: Ľuboš Blaha, Juraj Blanár, Erik Kaliňák, Ladislav Kamenický, Richard Takáč

Prezentovaná politická ideológia: sociálna demokracia (na politickom spektre: ľavicová politika)

Počet členov a členiek k 2023: 13 095

Európska frakcia: bez členstva (resp. pozastavené členstvo vo frakcii Progresívna aliancia socialistov a demokratov)

Historické pozadie strany a jej výsledky

Za účelom predstavenia strany SMER je dôležité pozrieť sa na jej začiatky, a teda samotné založenie strany. Ďalším dôležitým aspektom sú aj volebné výsledky strany od jej založenia až po posledné parlamentné voľby v roku 2023 a následne posledné voľby do Európskeho parlamentu v roku 2024.

Strana SMER vznikla v roku 1999 potom, čo jej predseda - Robert Fico - vystúpil zo Strany demokratickej ľavice (SDL) po názorových nezhodách. Strana SMER sa v čase svojho založenia snažila vystupovať proti vtedajšej koalícii, ale aj opozícii, s ktorou mala ideologické nezhody. V parlamentných voľbách v roku 2002 strana získala 13,6 % voličských hlasov a obsadila 25 poslaneckých mandátov. S týmto výsledkom strana opäť zasadla do opozičných lavíc, v ktorých zostala až do roku 2006. Práve v tomto roku strana v parlamentných voľbách získala už 29,14 % voličských hlasov. Takýto výsledok jej stačil na to, aby po voľbách spoločne so SNS a Ľudovou stranou - Hnutie za demokratické Slovensko (ĽS - HZDS) zložila väčšinovú, 85 poslaneckú koalíciu (NRSR má celkovo 150 poslancov/ poslankýň).

SMER sa musel v roku 2010 opäť vrátiť do opozičných lavíc, aj po tom, čo v parlamentných voľbách vyhral voľby s výsledkom 34,79 %, koalíciu však nedokázal zostaviť. SMER sa však k moci vrátil v roku 2012, kedy po predčasných parlamentných voľbách získal 44,41 %, čo mu zaistilo 83 mandátov, a vládu tak mohol zostaviť sám. V

parlamentných voľbách SMER síce vyhral, avšak s rozdielom 16,13 % menej hlasov ako vo voľbách v roku 2012, kvôli čomu musel SMER skladať vládu s ďalšími tromi stranami, a to SNS, MOST-HÍD a #SIEŤ.

V nasledujúcich voľbách v roku 2020 nastala zmena a volebným lídrom sa stal podpredseda strany - Peter Pellegrini. Ten strane zabezpečil volebný výsledok 18,29 %, čo bol od roku 2002 pre stranu druhý najhorší výsledok v jej histórii. Strana sa tak po ôsmich rokoch vládnutia opäť vrátila do opozície. Po predčasných voľbách v roku 2023 však SMER opäť dokázal voľby so ziskom 22,95 % hlasov vyhrať a zostaviť spoločne so stranami SNS a HLAS vládu väčšinu.

Ak sa pozrieme na posledný výsledok strany SMER, a teda na výsledky volieb do Európskeho parlamentu, strana získala 24,76 % voličských hlasov, čo jej zabezpečilo 5 mandátov v EP a skončila tak po *Progresívnom Slovensku* (PS) na druhom mieste. Stranu SMER tak v období 2024 - 2029 bude v EP reprezentovať o dvoch poslancov*kyň viac ako v období 2019 - 2024.

Kauzy a stranícke zmeny a osobnosti

V tejto časti rozboru strany sa práca pozerá na kauzy strany SMER a stranícke zmeny, ktoré stranu ovplyvnili a sú spájané s ústrednými predstaviteľmi*lkami samotnej strany. Na tieto aspekty je dôležité sa pozrieť aj preto, že zmeny na postoch a kauzy spájané so stranou ovplyvnili smerovanie strany, a teda aj jej postoje voči európskej integrácii. Táto časť sa však zameriava iba na obdobie od roku 2018, kedy sa strana začala dramaticky meniť.

Strana sa, aj kvôli faktu, že v NRSR pôsobí aktívne najdlhšie, potýkala a stále potýka s niekoľkými kauzami. Stranu SMER viedol od jej založenia v roku 1999 výhradne do volieb len Robert Fico. Strana sa však s väčšími komplikáciami pri vládnutí začala potýkať po vražde novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice Martiny Kušnírovej. Novinár Aktualít Ján Kuciak písal o rozsiahlych podvodoch talianskych podnikateľov napojených na taliansku mafiu s názvom 'Ndrangheta na východnom Slovensku (2018). Vražda novinára a jeho snúbenice neskôr vyústila do masívnych občianskych protestov, na ktoré vláda reagovala výmenou na poste premiéra, ktorým sa stal v marci 2018 Peter Pellegrini. Vtedajší (ešte stále) podpredseda strany SMER viedol stranu taktiež aj do riadnych parlamentných volieb v roku 2020.

So stranou SMER sú spájané desiatky korupčných káuz. Zatiaľ čo vyše 40 osôb už bolo za korupčnú činnosť odsúdených, okolo 130 ďalších čaká na rozsudky vo svojich

kauzách (Benedikovičová a Prúšová, 2023). V tomto prípade je dôležité podotknúť, že osoby odsúdené či obvinené za korupčnú činnosť boli priamo či nepriamo, ako ukázala investigatívna práca, napojené na predstaviteľov*ľky strany SMER (Benedikovičová a Prúšová, 2023). Je preto legitímne sa zamýšľať nad aspektom toho, že strana SMER by mala motiváciu okliešťovať charakter právneho štátu, za ktorým stojí vývoj európskeho integračného procesu v tomto ohľade.

Analýza vybraných materiálov

Prvým skúmaným materiálom pri strane SMER je manifest ZA MIER V EURÓPE (ďalej ako manifest), ktorý strana publikovala na svojej internetovej stránke pred voľbami do EP v roku 2024. Za manifest je v tomto prípade považovaný dokument, ktorý slúži ako predvolebný materiál s cieľom upresniť, oznámiť či pripomenúť postoje strany, jeho cieľom tak nie je sofistikovanejšie prepracovanie jednotlivých politických otázok a navrhovanie politik, ako je tomu pri volebných programoch (Eder et al., 2017, p. 76).

Ak sa pozrieme na manifest z mikroúrovne, je možné všimnúť si, že päťstranový dokument je jasne rozdelený do niekoľkých bodov či sekcií, čo naznačuje systematický prístup a logické usporiadanie bodov, každý z bodov je totiž uvedený krátkym nadpisom, ktorý sumarizuje hlavnú myšlienku nadchádzajúceho paragrafu. Rovnako je však manifest čisto čierno-biely, bez využitia grafiky, či obrázkov alebo grafov, celkovo tak, aj vďaka svojej krátkosti navodzuje pocit jednoduchosti. Manifest využíva slovnú zásobu, s pomocou ktorej môže byť vyvolaná silná emócia, za pomoci tejto slovnej zásoby sú však aj jasne komunikované postoje strany, avšak použité vety taktiež často vyznievajú ako hodnotové súdy. Celkovo v texte môžeme nájsť negatívne a pozitívne konotácie:

Negatívne konotácie: “nezmyselné regulácie”, “vojnoví štváči”, “progresívni vlastizradcovia”, “progresivizmus je extrémna a protislovenská ideológia”, “extrémne environmentálne iniciatívy”, “kydat”, “živenie konfliktov”, “alternatívne súdnictvo”.

Pozitívne konotácie: “sociálne spravodlivá Európa”, “strana mieru”, “ochrana Slovenska”.

Manifest ďalej taktiež používa kontrast za účelom jasne sa odlíšiť: „SMER je jediná

strana, ktorá v eurovoľbách môže poraziť Progresívne Slovensko“. Za účelom prejavenia pevných postojov a vytvárania pocitu autority, text používa imperatívne a rozhodné vety ako: „Budeme chrániť...“, „Sme za...“ Využívanie osobných zámen ako “my” a “naše”, v rôznych podobách a často aj ako nevyjadrený podmet ukazujú, že cieľom textu je tiež navodiť súdržnosť a pocit spolupatričnosti.

Ak sa pozrieme na mezoúroveň daného dokumentu, je jasné, že ten bol vytvorený stranou SMER, avšak nie je možné povedať, kto presne dokument písal a do akej miery sa na ňom spolupodielal predseda strany, či podpredsedovia. Aj na základe faktu, že manifest bol uverejnený iba na oficiálnej stránke strany, je možné predpokladať, že je určený predovšetkým pre podporovateľov strany. Tento dokument tak primárne slúži na mobilizáciu voličstva a na možné presvedčenie o dôležitosti voliť práve túto stranu. Fakt, že strana vo svojom dokumente niekoľkokrát apeluje s tvrdením, že je jediná strana, ktorá môže voľby vyhrať a poraziť tak PS, môže byť aj znakom toho, že sa snažila zaujať voličstvo iných, podobne zmýšľajúcich strán, resp. antagonistických strán voči PS ako HLAS, SNS či Republika.

Makroúroveň nám v tomto prípade ukazuje, že strana SMER sa stavia do role autority, ktorá chráni národnoštátne záujmy pred vonkajšími (EÚ) ako aj vnútornými (progresivizmus či priamo PS) hrozbami. Paradoxom je, že aj keď sa manifest snaží opísať SMER ako stranu bojujúcu za mier, v texte nájdeme prvky bojovej rétoriky, ako: “bojovať za Slovensko”, “poraziť Progresívne Slovensko”. Takéto rámcovanie politického boja môže taktiež viesť k polarizácii spoločnosti, ako ukazuje výskum, ktorý sa zamerával na používanie znakov agresie v politickom boji (Kalmoe, 2014, p. 557).

Manifest je vo svojej podstate veľmi aktuálny, keďže sa zameriava na vojnu na Ukrajine, migračnú politiku a Zelenú dohodu, strana tak vo svojom manifeste reaguje na nastolené témy, v dokumente tak neprináša vlastné.

Druhým skúmaným materiálom je rozhovor podpredsedov strany SMER Erika Kaliňáka a Ľuboša Blahu na YouTube kanáli *Rozhovory s Mimi Šramovou*. Vzhľadom na fakt, predstavitelia koalície odmietajú vystupovať v tradičných politických reláciách, akými na Slovensku sú napríklad Na telo (Markíza) či Na hrane (JOJ), ale taktiež aj odpovedať na otázky denníku SME, Denník N či spravodajstvu televízie Markíza, napríklad Ľuboš Blaha, ale aj Erik Kaliňák dávajú prednosť alternatívnym médiám a kanálom. Medzi také môžeme zaradiť aj YouTube kanál *Rozhovory s Mimi Šramovou*. Pre objektivnosť je dôležité doplniť,

že Miriam Šrámová je bývalá cukrárka a vzťahová terapeutka. Okrem svojho YouTube kanála sa venuje aj asistenčnej práci pre poslanca Ivana Ševčíka, ktorý bol do parlamentu zvolený na kandidátke strany SNS (Kovačič Hanzelová, 2023).

Ak sa pozrieme na rozhovor z mikroúrovne, môžeme si všimnúť jasné členenie. Na úvod sú hostia privítaní a rozhovor sa vracia k útoku na Roberta Fica, jadro rozhovoru sa venuje rôznym postojom respondentov, no najmä domácej politike. Záver rozhovoru je zakončený osobnými otázkami a vyjadrením želania, aby voľby dopadli „debaklom 3:0“ (tu má moderátorka na mysli, že ak by strana SMER vyhrala aj tieto voľby, boli by to 3. voľby v rade, po parlamentných a prezidentských, v ktorých by strana oproti opozícii vyhrala). Dôležité je ešte podotknúť, že moderátorka tykala obom - Ľubošovi Blahovi aj Erikovi Kaliňákovi, na čo Ľuboš Blaha taktiež reagoval tykaním, avšak Erik Kaliňák Miriam Šrámovej vykal. Dôležité je poznamenať, že tykanie medzi moderátormi*kami relácii a politikmi*čkami v slovenskej tradícii novinárstva nie je bežné či obvyklé a poukazuje skôr na nadštandardné či priateľské vzťahy.

Na mezo úrovni je zrejmé, že rozhovor je obsahom YouTube kanála *Rozhovory s Mimi Šrámovou*, ktorý je vedený Miriam Šrámovou. Ako už bolo spomenuté, rozhovoru sa zúčastnili podpredsedovia strany SMER a (teraz už) zvolení europoslanci Ľuboš Blaha a Erik Kaliňák. Nakoľko je moderátorka programu prakticky v konflikte záujmu, keďže je zamestnaná a platená koalíčnou stranou, je na mieste viesť polemiku o tom, knakoľko novinársky objektívny tento rozhovor bol. Celý rozhovor je prakticky vedený v priateľskej atmosfére a respondenti skôr dostávajú priestor, aby rozprávali na témy, na ktoré rozprávať chcú, než aby čelili kritickým otázkam. Aj kvôli tomuto je tak oprávnené sa domnievať, že rozhovor slúži ako mobilizačný obsah pre voličstvo koalíčných strán, aby spoločne porazili vo voľbách do EP stranu PS. Ľuboš Blaha, napríklad aj v samotnom rozhovore, hovorí to, že akceptuje ak sa podporovatelia*ľky SNS alebo strany HLAS rozhodnú dať svoj hlas práve týmto stranám, ale tiež vyjadruje myšlienku, že PS môže poraziť jedine SMER. Respondenti sa tak v rozhovore prakticky neobracajú na voličstvo opozičných strán či nerozhodnuté voličstvo.

Ako už bolo spomenuté pri makro analýze predchádzajúceho dokumentu, poprední predstavitelia SMERU dávajú do kontrastu záujmy “Bruselu”, “Západu” a “Ameriky” so záujmami SR. Vo svojich výstupov (predovšetkým však Ľuboš Blaha), toto ilustrujú spojeniami ako: “protislovenské rezolúcie”, “vojnové reči”, “plniť pokyny”, “veľké impérium”, “kolónia”, “mierový národ”, “cenzorský úrad niekde v Amerike”, “liberálni

fašisti”, “bežný človek” či “hordy slniečkarov”.

Postoje strany k európskej integrácii v otázke spravodlivosti a základných práv

Strana SMER sa k otázkam spravodlivosti a základných práv vo svojom volebnom manifeste do eurovolieb vyjadruje hneď v niekoľkých bodoch. Zväčša sa manifest zameriava napríklad na kritiku snahy o zrovnoprávnenie menšín.

Právny štát

V manifeste sa strana SMER nevyjadruje priamo k otázkam právneho štátu, avšak vyjadruje sa k téme naviazanej na tento princíp fungovania EÚ. Strana sa vyjadruje ku kritike od EP a EK k rušeniu špeciálnej prokuratúry. Ešte 17. januára EP, v pomere hlasov 496 za a 70 proti, prijal rezolúciu, ktorá odsudzuje snahy 17. vlády SR meniť slovenské trestné právo a zrušiť Úrad špeciálnej prokuratúry (iRozhlas, 2024). O niekoľko mesiacov neskôr, v apríli, EK zase poslala vláde list, v ktorom žiada vysvetlenie a opodstatnenie jednotlivých krokov, pri zmene trestného práva, odstavenia prokurátorov a rušení Úradu špeciálnej prokuratúry (Benedikovičová a Folentová, 2024). Ako ukazuje samotný manifest, strana SMER vidí tieto kroky EP a EK ako niečo spôsobené, resp. podporované slovenskými opozičnými stranami. To ilustruje napríklad aj nasledujúca veta manifesta:

„Budeme brániť Slovensko a našu vládu pred útokmi progresívnych vlastizradcov, ktorí klamú o svojej vlasti a kydajú na vládu Roberta Fica v snahe, aby nám európski technokrati vzali eurofondy“ (SMER, 2024, p. 1).

Strana SMER tak odmieta brať zodpovednosť za to, že zrušenie Úradu špeciálnej prokuratúry a zmena trestného práva by mohli ohroziť aspekty právneho štátu SR. SMER vo svojej komunikácii nereflektuje na správy Európskych agentúr či samotnej EÚ, ktorá dáva do popredia výzvy spojené so spravodlivosťou a základnými právami, ktoré už boli v tejto práci spomenuté.

V kontexte toho, ako sa predstavitelia v rozhovore vyjadrujú o kritike zo strany EP a EK je vidieť, že takúto kritiku chápu ako “protislovenskú” a nie ako kritiku danej vlády či jej krokov. Fakt, že európska integrácia dospela do úrovne, kedy štáty, resp. vlády môžu byť jednak kritizované, ale taktiež aj sankciované za svoje kroky, je v naratívne predstaviteľov strany SMER videný, ako niečo čo diktuje “impérium” ako “pokyny”. Strana SMER, resp.

jej predstavitelia otvorene hovoria, že je potrebné zvrátiť vývoj EÚ v tomto smere.

„Keď budú prijímať nejaké protislovenské rezolúcie, alebo budú šíriť tie vojnové reči a budú nás hnať do tretej svetovej vojny s Ruskou federáciou, no tak jednoducho budeme kričať. My musíme kričať. Lebo ten hlas Slovenska nemôže byť o tom, že jednoducho budeme len plniť pokyny ako, si to predstavujú progresívci, ako veľké impérium povie, tak oni ako kolónia zasalutujú a budú robiť to, čo chcú od nich veľkí páni. Takýmto spôsobom jednoducho my fungovať nebudeme a si myslím, že je jediná šanca, ako to zvrátiť celý ten vývoj v Európskej únii - voliť SMER a poraziť progresívcov - iná cesta nie je“ (Luboš Blaha, 2024, 7:41 - 8:12).

Strana SMER sa tak nepriamo dotýka otázky penalizácie členských štátov, ktoré porušujú ustanovenia zmlúv či nesprávne vykonávanie nariadení, smerníc a rozhodnutí spojených s politikou EÚ. Bez toho, aby strana priamo menovala tento stav dosiahnutý európskou integráciou, sa stavia na jej odpor, keď hrozí, že by SR mohla byť sankcionovaná za prijímanie politík, ktoré nie sú v súlade s politikami EÚ.

Luboš Blaha sa v rozhovore dotýka aj otázky slobody slova:

„Ja teraz nemusím súhlasiť s každou vecou, čo povie Danny Kollár. Ja iba hovorím, že on má právo povedať svoj názor, a ja som čo raz viac zástancom absolútnej slobody slova ale v zmysle, že samozrejme pokiaľ niekto vyzýva na násilie - nie. Ten americký model, že nemôže tu, preboha, byť nejaký cenzórsky úrad dokonca niekde v Amerike, nejaká firma, ktorá bude časti verejnosti zakazovať prejavovať sa na sociálnych sieťach, ktoré sú dneska základnou demokratickou arénou. To už dneska nemôžeme povedať, že by Facebook alebo YouTube bola akože súkromná firma a on si tam môže robiť čo chce. No tak isto si asi v bežnej reštaurácii človek vycapíť na dvere, že zákaz vstupu Židom, Rómom alebo Afričanom, hej? Asi logicky by bol stíhaný a toto je to isté, veď oni ničia a likvidujú základné ústavné práva ľudí, niektorých. A preto, ja vyjadrujem solidaritu Dannymu Kollárovi a som bol aj u neho v relácii. Ja keď počúvam všetkých tých, ktorí sa hlásia k liberalizmu a tak ďalej, že nevedia pochopiť ani to základné voltairovské, že “Pane ja s vami nesúhlasím, ale urobím všetko preto, aby ste mohli povedať svoj názor,” tak oni už naozaj nemajú s

tým liberalizmom nič spoločné, preto im veľmi vadí a možno trochu zlomyseľne hovoríme, že sú liberálni fašisti, lebo viac pripomínajú práve tých predstaviteľov totalít, ktorí nedokázali nikdy rešpektovať slobodu slova a vypínali weby” (Luboš Blaha, 2024, 31:20 - 32:30).

V úvode je dôležité povedať, že v rozhovore Ľuboš Blaha spomína meno Danny Kollár. Danny Kollár je prezývka internetového vlogera Daniela Bombica, na ktorého je vydaný medzinárodný zatykač (Hodás, 2023). Bombic aktuálne žije v britskom Londýne, odkiaľ komentuje predovšetkým slovenskú politiku na sieti Telegram. Na Slovensku je stíhaný predovšetkým pre šírenie dezinformácií a extrémistických názorov. Bombicove vyjadrenia obsahujú veľmi často otvorené prvky antisemitizmu, rasizmu a nenávistných prejavov voči LGBTQI+ komunite (Šnidl, 2024). O to zaujímavejší je fakt, že predstavitelia strán SMER a HLAS, ktoré sa hlásia k antifašistickému odkazu sa často objavujú v online reláciach Bombica, ktorý má otvorene neonacistické prejavy (Šnidl, 2024).

V rozhovore však Blaha vyjadruje myšlienku, že niektoré firmy a liberálne strany sa snažia o oklieštenie slobody slova a verejného prejavu - naráža pri tom zároveň na fakt, že jeho stránka bola zrušená firmou Meta a taktiež YouTube kanál Daniela Bombica bol zrušený pre porušovanie etického kódexu platformy YouTube a označuje podporovateľov liberalizmu za liberálnych fašistov. V tejto časti je veľmi zložitá práca s konceptom liberálneho fašizmu keďže fašizmus samotný je veľmi sporný a komplexný koncept a odborná literatúra nepozná pojem liberálny fašizmus, resp. jeho význam nie je jasne ukotvený. Z kontextu toho, čo však hovorí Ľuboš Blaha vychádza, že za liberálny fašizmus považuje reštrikciu nenávistných, xenofóbnych, rasistických či neonacistických prejavov, ktoré vníma ako adekvátne v rámci slobody slova a prejavu.

V kontexte legislatívy EÚ je sloboda slova a prejavu zakotvená v Charte základných práv EÚ v článku 11, ktorý ustanovuje právo na slobodu prejavu a garantuje právo mať názor a zdieľať informácie ohľadom neho bez interferencie vlády (FRA, 2024). V rámci integračného procesu taktiež vznikol právny predpis Akt o digitálnych službách z roku 2022, ktorého cieľom je nájsť rovnováhu medzi slobodou slova a prejavu a moderovaním obsahu na online platformách. Ten vyžaduje, aby platformy odstraňovali nezákonný obsah, ktorý obsahuje napríklad aj nenávistné prejavy (European Commission, 2024b).

V tejto časti je tak možné analyzovať dve témy, ktoré sa objavujú v komunikácii

strany SMER. Prvou témou je samotný koncept právneho štátu, tým druhým je sloboda slova a prejavu.

V rámci integračného procesu sa za desaťročia v EÚ vyvinulo niekoľko mechanizmov na ochranu podstaty právneho štátu členských štátov. Medzi také patrí mechanizmus kondicionality, ktorý prepája fondy EÚ s dodržiavaním zásad právneho štátov a naďalej funguje ako nástroj na riešenie konkrétnych problémov (Blauberger a Hüllen, 2020, p. 1). EK taktiež navrhuje preventívny rámec právneho štátu, ktorý by zahŕňal povinnosť zverejňovania ročných reportov o členských štátov, ktorých cieľom by bola včasná identifikácia potencionálnych hrozieb v daných členských štátoch (European Commission, 2024c). Za potencionálnu ďalšiu integráciu môže byť považovaná snaha o jednotnejší výklad práva EÚ resp. integrácia súdnych systémov členských štátov.

Ak sa pozrieme na ochranu slobody slova a prejavu, za najprominentnejší príklad môže byť považovaný práve Akt o digitálnych službách. Taktiež aj tu môže byť očakávaná snaha o hlbšiu integráciu v kontexte harmonizácie vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa slobody slova a prejavu. EÚ ďalej taktiež podporuje projekty, ktoré sa zameriavajú na boj s dezinformáciami skrz Európsky mediálny a informačný fond (EMIF, 2024).

Diskurz vytvorený stranou SMER ohľadom otázky právneho štátu a slobody slova a prejavu ukazuje, že strana je veľmi kritická predovšetkým voči mechanizmu kondicionality, no taktiež aj integračnému procesu pri otázkach boja s dezinformáciami. Druhé menované je napádané predovšetkým podpredsedom strany SMER a europoslancom Ľubošom Blahom, ktorý sa zasadzuje za prakticky absolútnu slobodu slova bez hraníc.

Práva

LGBTQI+

Pudí

Ak zoberieme v úvahu už vyššie zmienené politiky EÚ v otázkach spravodlivosti a základných práv a pozrieme sa na záujmy EÚ v týchto otázkach, je možné pripustiť, že dané témy spadajú pod niečo, čo SMER opakovane nazýva ako “progresivistická ideológia”. Konkrétne strana v tomto bode píše nasledovné:

„Odmietame násilné pretláčanie progresívnej rodovej ideológie. Názory progresívnych liberálov nesmú byť označované za „spoločné hodnoty EÚ“ a následne vynucované pod hrozbou sankcií. Odmietame akúkoľvek previazanosť

medzi čerpaním eurofondov a týmito ideológiami. Sme tiež proti snahám EÚ o prijímanie právnych aktov, ktoré prispievajú k deformovaniu tradičného pohľadu na rodinu (a to či už vymedzovaním pojmu manželský partner, či toho, kto má byť považovaný za rodiča dieťaťa).

Sme za tradičnú rodinu, ktorú štandardne tvorí otec, mama a deti. Principiálne odmietame adopciu detí homosexuálnymi partnermi či rôzne absurdné experimenty s tromi záchodmi alebo viacerými rodmi a pohlaviami. Sme presvedčení, že spoločné hodnoty musia prameniť zo spoločných tradícií štátov EÚ a nesmú byť diktované inštitúciami a mimovládnyimi organizáciami“ (SMER, 2024, p. 3).

Odhladnuc od faktu, že manifest v tejto časti znie veľmi alarmisticky, keď hovorí, že EÚ bude štátom diktovať zmienené skutočnosti, či ich bude dokonca sankcionovať, za ich nedodržiavanie, strana sa stavia veľmi otvorene proti požiadavkám sexuálnych menšín. Tento prístup však odráža dlhoročný prístup SR voči sexuálnym menšinám. Legislatíva SR totiž LGBTQI+ menšine zabezpečuje iba ochranu pred diskrimináciou pri poskytovaní vzdelania, zdravotnej pomoci, na pracovisku a v podobe nenávisťných prejavov (ILGA Europe, 2023). Zákony taktiež umožňujú trans osobám zmenu mena po absolvovaní tranzície. Naopak, párom rovnakého pohlavia v SR nie je dovolené uzatvárať manželstvo, vstúpiť do registrovaného či občianskeho partnerstva ani adoptovať deti.

V týchto vyjadreniach strany SMER však môžeme nájsť aj demagógiu, keď sa snaží vykresliť EÚ a jej inštitúcie, ktoré presadzujú “rôzne absurdné experimenty s tromi záchodmi”. Odhladnuc od faktu, že napríklad EP o takomto “experimente” nerokoval, nie je to ani v kompetenciách EÚ nariaďovať členským štátom ako by mali vyzerat' sociálne zariadenia v daných štátoch.

Blaha sa v rozhovore zamýšľa aj nad tým, kto iniciuje politiky v EP a vyjadruje presvedčenie, že sú to mladí ľudia s abstraktným vzdelaním. Samotné vyhlásenie je však ťažko čitateľné, keďže Blaha hovorí, že v EÚ a jeho integračnom procese sú aj takí*é, ktorí*é hovoria o 76 pohlaviach. V EP ani v EK žiaden takýto návrh však nie je možné nájsť a faktom zostáva, že aj EÚ uznáva len dve pohlavia. Na tému je však možné naviazať ochranu práv transrodových osôb. EP už v roku 1989 prijal rezolúciou, ktorou vyzval členské štáty, aby prijali opatrenia na ochranu transrodových osôb a prijali právne predpisy na

podporu tohto cieľa (European Parliament, 2010, p. 14-15). Európsky súdny dvor napríklad chráni transrodové osoby cez judikatúru ochrany pred diskrimináciou na základe pohlavia, ktorá sa vzťahuje aj na osoby, ktoré podstúpili zmenu pohlavia. Európsky súdny dvor pre ľudské práva zase na základe článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd zaručuje fyzickú a morálnu integritu transrodových osôb (Dunne, 2017, p. 497). Je oprávnené rozprávať práve o transrodových osobách, keďže, ako ukazuje štúdia Serhiia Lashyna, transrodové osoby v EÚ môžu využívať výhody plynúce z európskeho občianstva len do určitej miery (2022, p.). Autor poukazuje na to, že transrodové osoby čelia právnym, sociálnym a byrokratickým problémom. Lashyna vo svojej práci taktiež navrhuje nový právny rámec, ktorý by diskrimináciu na základe rodovej identity považoval za samostatnú kategóriu, čo by malo prispieť k následnej náprave zo strany členských štátov voči transrodovým osobám. Výsledky autorovho skúmania je možné prepojiť so Stratégiou pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025 (Európska komisia, 2023). Tá upozorňuje napríklad na to, že 11 % LGBTIQ+ osôb sa stalo predmetom fyzického alebo sexuálneho útoku (Európska komisia, 2023, p. 19). Stratégia má taktiež ambíciu podporovať opatrenia, ktoré podporujú telesné a duševné zdravie LGBTIQ+ osôb, ktoré sa podľa dát stretávajú s rozdielnymi problémami ako iné osoby (Európska komisia, 2023, p. 23). V tomto smere vznikol integračný program Horizon Europe, ktorý sa zameriava aj na zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti v EÚ pre transrodové a intersexuálne osoby (Európska komisia, 2023, p. 14).

„Ale ten bežný človek, ten človek čo častokrát ani nemá tú školu a živí sa svojou manuálnou robotou, ten čerpá zo skúseností, ten má proste ten zdravý rozum, praktický rozum. To znamená, že keď mu tam povedia, že existuje 76 pohlaví, tak si povie - no neexistuje. Existujú dve pohlavia, hej? A takýmto spôsobom oni nevedia tých bežných ľudí manipulovať, a preto potrebujú práve týchto mladých, ktorí sú ešte neskúsení, ktorí majú teraz len také to abstraktné vzdelanie, tam si potom vytvárajú všelijaké gender teórie a podobne a toto je práve ten ich hlavný elektorát a tá, by som povedal, bunka tej budúcej zmeny, tej majdanizácie spoločnosti“ (Ľuboš Blaha, 2024, 49:34 - 50:07).

Z manifesta, ale taktiež aj z vyjadrení Ľuboša Blahu v rozhovore, môžeme vnímať, že strana odmieta riešiť práva sexuálnych menšín. EÚ práve naopak vo svojich dokumentoch

a plánoch týkajúcich sa práv sexuálnych menšín amplifikuje dôležitosť zrovnoprávnenia a legislatívneho posilnenia práv LGBTQI+ osôb. Z nasledujúceho preto vychádza, že strana odmieta ďalšiu integráciu v otázke zrovnoprávnenia LGBTQI+ osôb či zjednotenie národných legislatív týkajúcich sa tejto menšiny.

Postoje strany k európskej integrácii v otázke migrácie a vnútorných záležitostí

Strana SMER sa extenzívne venuje témam migrácie a vnútorným záležitostiam. V kontexte týchto tém sa strana vyjadruje aj k novému Paktu o migrácii a azyle. Na druhú stranu sa strana vyjadruje aj k právu veta, ktoré EP nemôže reálne ovplyvniť. Pravdou však je, že EP sa do diskusie ohľadom práva veta zapojil 22. novembra, kedy prijal nezáväzné rozhodnutie, že by sa malo zrušiť právo veta v oblastiach daňovej, zahraničnej a bezpečnostnej politiky (Krčmárik, 2023, p.).

Pakt o migrácii a azyle

Strana SMER sa vo svojom manifeste venuje témam migrácie a azylu nasledovnou časťou:

„Problém s nelegálnou migráciou sa musí riešiť efektívne, nie núteným prerozdeľovaním migrantov medzi členské krajiny pod hrozbou vysokej pokuty za ich neprijatie. Odmietame aktuálne prijatý tzv. Pakt o migrácii a azyle. Sme za dôslednú kontrolu vonkajších hraníc EÚ a presadzujeme princíp, že žiadny nelegálny migrant nesmie prekročiť hranicu SR. Nelegálna migrácia sa musí riešiť v krajinách, kde vzniká.

Problém s nelegálnou migráciou je tu kontinuálne viac než 10 rokov. EÚ v tomto období urobila len veľmi málo na jeho vyriešenie. Namiesto toho sa tu dookola objavuje idea prerozdeľovania migrantov medzi všetky členské štáty. Takýto prístup dôrazne odmietame. Pripomíname, že to bola naša vláda a osobitne premiér Robert Fico, ktorý odmietol migračné kvóty, vďaka čomu Slovensko uchránil pred nekontrolovateľnými tokmi ilegálnych migrantov v čase najväčšej migračnej vlny zo Sýrie a z Afriky. V tejto principiálnej politike budeme pokračovať.

„Právo na vstup na územie EÚ nie je základným ľudským právom, a preto treba dôsledne kontrolovať podmienky a spôsob vstupu do EÚ. Nelegálnu migráciu je potrebné riešiť dôslednou kontrolou vonkajších hraníc EÚ. Bez aktívnej spolupráce s tretími krajinami, predovšetkým krajinami odkiaľ prúdia migračné toky, nelegálnu migráciu nezastavíme“ (SMER, 2024, p. 2).

Hneď v úvode manifest vytvára dojem, že členské štáty si musia vybrať medzi prijatím migrantov*tiiek a zaplatením pokuty. Pakt EÚ o migrácii a azyle však dáva členským štátom na výber, a to buď prijať 30 000 migrantov*tiiek na svoje územie za účelom ich integrácie, alebo príspevom sumou 20 000 eur za migranta*tku do fondu EÚ (Blenkinsop, 2023). Suma 20 000 eur tak nemôže byť chápaná ako pokuta, keďže ide do spoločného fondu EÚ, z ktorého môže ťažiť aj samotná SR. Bez ohľadu na tento fakt však strana SMER Pakt EÚ o migrácii a azyle odmieta a presadzuje ideu, že tento problém sa musí riešiť na území krajín, odkiaľ migranti*tky prichádzajú. Strana SMER taktiež pripomína, že vstup na územie EÚ nie je základným ľudským právom. Takýto výrok je pravdivý, no migranti*tky však žiadajú o azyl, čo je inými slovami žiadosť o medzinárodnú ochranu. Právo na azyl je základným právom a v prípade, že osoba žiadajúca o jeho udelenie spĺňa kritéria stanovené v Ženevskej dohode z roku 1951 o právnom postavení utečencov a utečenkýň, má právo na jeho udelenie v krajinách, ktoré sa k dohode zaviazali, medzi také patria aj všetky členské štáty EÚ (UNHCR).

Strana SMER vo svojom manifeste však nijako nevysvetľuje to, ako preukázať solidaritu s členskými štátmi EÚ, ktoré sú pod náporom migrácie. Vo svojom manifeste primárne len vyslovili myšlienku, že migrácia by sa mala riešiť v krajinách, odkiaľ migranti a migrantky prichádzajú, avšak to, ako presne by sa táto situácia mala riešiť už v manifeste spomenuté nie je. Strana sa taktiež nevyjadruje ani k Akčnému plánu pre integráciu a inklúziu na roky 2021 - 2027, ktorý predstavuje integračné stratégie EÚ za účelom podpory inklúzivnej spoločnosti. Strana sa z časti vyjadruje k Paktu o migrácii a azyle, pri ktorom však primárne kritizuje odsúhlasenú stratégiu, avšak neponúka adekvátnu náhradu. Z postojov strany je tak možné zhodnotiť, že voči integračným krokom EÚ v otázkach migrácie a azylu sa strana stavia kriticky, nesúhlasí s nimi, no neponúka alternatívu.

Právo veta

Strana SMER sa vo svojom volebnom manifeste venuje aj právu veta. Bez ohľadu na to, že EP nemá kompetenciu toto právo členských štátov zrušiť, strana sa venuje tejto tématike hneď v niekoľkých bodoch. Vo volebnom manifeste sa táto téma objavuje v nasledujúcich častiach:

„Budeme chrániť suverenitu a národné záujmy. Sme pripravení bojovať za Slovensko aj v Európskom parlamente a zabrániť premene EÚ na superštát zrušením práva veta“ (SMER, 2024, p. 1).

„Odmietame snahy o zmenu spôsobu rozhodovania v Rade EÚ. To by malé štáty prakticky postavilo do roly štatistov a bolo by začiatkom konca EÚ. Hlas Slovenska musí byť počut' a musí zostať rovnako dôležitý ako hlas ktoréhokoľvek iného členského štátu. Odobratie práva veta členským krajinám je pre nás červenou čiarou. Pomyselným právom veta disponujú členské krajiny v najzásadnejších otázkach, ako napríklad zahraničná politika EÚ, rozhodovanie o procese rozširovania EÚ, financie EÚ, či niektoré otázky justičnej spolupráce. Pokusy o odstránenie jednomyseľného hlasovania v týchto a ďalších otázkach a jeho nahradenie hlasovaním tzv. kvalifikovanou väčšinou zaznievajú z Európskeho parlamentu ako aj od veľkých štátov, ktorým existencia veta nevyhovuje. Pre Slovensko je naopak jeho zachovanie životne dôležité, a preto sme proti akejkoľvek diskusii o zmene, ktorá by priniesla zmenu spôsobu hlasovania. Odmietame pokusy o zmenu hlasovania a zrušenie veta prostredníctvom zmeny zmlúv. Rovnako sme proti úvahám o aktiváciu tzv. *passerelle*, t. j. postupov umožňujúcich odňatie veta bez zmeny zmlúv. Keďže žiadna zmena hlasovania nie je možná bez súhlasu Európskeho parlamentu, aj hlas slovenského voliča rozhodne o tom, ako bude vyzerat' rozhodovanie v najvýznamnejších otázkach zahraničnej i vnútornej politiky EÚ. Sme vlastenci a našou najvýznamnejšou hodnotou je národná suverenita a ochrana Slovenskej republiky“ (SMER, 2024, p. 2).

SMER vo svojom manifeste hovorí, že je proti zavádzaniu zrušenia veta v Rade EÚ. Už dnes však pri hlasovaniach o návrhoch EK alebo vysokého predstaviteľa EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku stačí na prijatie návrhu kvalifikovaná väčšina, ktorá

sa dosiahne, ak sú súčasne splnené dve podmienky, a to ak za návrh hlasuje 55 % členských štátov, a zároveň tvoria 65 % celkového obyvateľstva EÚ (Európska rada, 2024). Ďalšou kategóriou sú hlasovania posilnenou kvalifikovanou väčšinou, ktorá sa využíva pri hlasovaniach o návrhoch, ktoré nepredložila EK alebo vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku (Európska rada, 2024). Faktom taktiež zostáva, že hlasovanie kvalifikovanou väčšinou je najpoužívanejším hlasovaním v Rade EÚ a týmto spôsobom sa prijíma približne 80 % všetkých právnych predpisov (Európska rada, 2024).

Vzhľadom na to, že však EÚ momentálne nemá samostatný strategický plán na zrušenie práva veta pri hlasovaní v Rade EÚ, je možné vyjadriť myšlienku, že táto časť má slúžiť k mobilizácii voličstva, ktoré môže nadobudnúť pocit, že SR by mala prísť o právo veta v Rade EÚ.

Postoje strany k európskej integrácii v otázke poľnohospodárstva a životného prostredia

SMER sa k otázke poľnohospodárstva a životného prostredia vyjadruje v dvoch častiach svojho manifesta, a to menovite v častiach: *4. DISKRIMINÁCIA NAŠICH FARMÁROV MUSÍ SKONČIŤ* a *6. OCHRANA PRÍRODY NESMIE ÍŠŤ NA ÚKOR ŽIVOTNEJ ÚROVNE*. V oboch častiach je strana voči integračnému procesu EÚ v týchto témach skeptická či kritická a dokonca žiada o prehodnotenie cieľov. Keďže obe skúmané témy sa v manifeste prelínajú, relevantné časti manifesta sú citované už nasledovne.

„Chránime záujmy našich poľnohospodárov a potravinárov. Žiadame ich zrovnoprávnenie s farmármi západných krajín, pokiaľ ide o priame platby. Sme proti administratívnym prekážkam, ktoré im EÚ kladie v podobe emisných a podobných limitov. Odmietame nekontrolovaný prílev poľnohospodárskych produktov z Ukrajiny, ktorý našich producentov vážne poškodzuje - národnoštátne záujmy Slovenska v tejto oblasti sú našou vysokou prioritou. Pomoc Ukrajine a iným krajinám nesmie byť za cenu likvidácie vlastných poľnohospodárov.

Našou prioritou bude prehodnotenie Dohody o reforme spoločnej poľnohospodárskej politiky a súvisiacich predpisov tak, aby tieto neprinášali nezmyselné obmedzenia a zvýšenú záťaž pre poľnohospodársky sektor. Osobitnú pozornosť budeme pritom venovať eliminácii negatívnych dopadov tzv. Zelenej

dohody na poľnohospodárstvo. Bokom nemôže zostať ani diskriminačný prístup pri podpore príjmu poľnohospodárov. Rovnaká výška podpory zaistí konkurencieschopnosť poľnohospodárov v rámci EÚ“ (SMER, 2024, p. 2-3).

„Sme za ochranu životného prostredia, ale súčasne sme za vyvážený prístup k ekonomike a sociálnej sfére. Odmietame extrémne environmentálne iniciatívy ako Green Deal. Sme svedkami radikálneho poklesu životnej úrovne v EÚ a odchodu veľkých zamestnávateľov mimo EÚ v dôsledku nezmyselných opatrení na ochranu klímy, tvorených euroúradníkmi bez akejkoľvek zodpovednosti. Odmietame takýto prístup. Hovoríme dôrazné nie nezmyselným reguláciám, či iracionálnym cieľom likvidujúcim životnú úroveň, sociálne istoty a priemysel EÚ. Ochrana životného prostredia je dôležitá, avšak nesmie ísť na úkor životnej úrovne, sociálneho štandardu a konkurencieschopnosti EÚ.

Sme za otvorenie a opätovné preskúmanie Európskej zelenej dohody a zrušenie jej škodlivých elementov. Sme za prehodnotenie a zmenu balíka Fit for 55. Žiadame prehodnotiť právny záväzok zníženia emisií do roku 2030 o 55%. Tento cieľ považujeme za likvidačný aj s ohľadom na orientáciu SR na automobilový priemysel. Budeme naďalej presadzovať zaradenie a ponechanie jadrovej energie medzi klimaticky neutrálnymi zdrojmi energie“ (SMER, 2024, p. 3).

Zelená dohoda

Ako už vyplýva zo samotného manifesta, strana SMER otvorene kritizuje Zelenú dohodu a presadzuje jej opätovné preskúmanie a zrušenie škodlivých elementov. Medzi také SMER radí aj balíček *Fit for 55*, ktorý sa zasadzuje za zníženie emisií skleníkových plynov v EÚ o 55 % do roku 2030 (European Council, 2024). Manifest však jasne nehovorí, ako by sa balíček *Fit for 55* mal zmeniť a prečo by mal pôsobiť na SR “likvidačne”.

Analýza vplyvov balíka Fit for 55, ktorú v roku 2022 vypracoval Inštitút environmentálnej politiky práve naopak ukázala, že „znižovaním emisií opatreniami v balíku Fit for 55 sa hospodárstvo Európskej únie nasmeruje k vyššej energetickej bezpečnosti a odolnosti a zvýši svoju globálnu konkurencieschopnosť na trhu s nízkouhlíkovými technológiami“ (Dráb et al., p. 69). Analýza však pripúšťa, že bez transformácie ekonomiky, ktorá bude mať sociálne dopady a vyžiada si investičné náklady, no tiež dodáva, že práve

pre tento fakt už bolo zriadených niekoľko európskych fondov a taktiež bude zriadený Sociálno-klimatický fond (Dráb et al., p. 69).

Strana SMER tak podľa svojej rétoriky nevidí Zelenú dohodu ako príležitosť pre modernizáciu a prípravu na zvládanie klimatickej krízy. Podľa aktuálneho znenia Zelenej dohody by Slovensko muselo implementovať udržateľnejšie hospodárenie, čo znamená adoptovanie metód, ktoré znižujú požívanie chemických pesticídov, zlepšujú stav pôdy a ochraňujú biodiverzitu (European Commission, 2019, p. 12). Zelená dohoda taktiež presadzuje myšlienku cirkulárnej ekonomiky, ktorá napríklad dáva do popredia stratégie znižovania potravinového odpadu (European Commission, 2019, p. 12).

Manifest, taktiež hovorí o nutnosti ponechania využívania jadrovej energie. Aj keď Zelená dohoda primárne hovorí o obnoviteľných zdrojoch, medzi ktoré radí veternú, solárnu a vodnú energiu, jadrová energia zostáva ako samostatná kategória, ktorá nie je rušená Zelenou dohodou (Messad, 2024).

Zákaz spaľovacích motorov

Manifest, ako ani Blaha či Kaliňák sa explicitne k zákazu predaja áut so spaľovacím motorom od roku 2035 nevyjadrujú. Celkovo strana SMER túto špecifickú tému nekomunikuje. Pre ilustráciu je však možné sa pozrieť na hlasovanie poslankýň Moniky Beňovej a Kataríny Roth Neved'álovej a poslanca Roberta Hajšela, ktorí boli zvolení do EP na kandidátke strany SMER. Všetci traja menovaní hlasovali v EP za ukončenie predaja áut so spaľovacím motorom po roku 2035 (Jenčová, 2024). Strana SMER tak aj napriek kritike Zelenej dohody *de facto* podporuje integráciu EÚ v prechode na udržateľnejšiu ekonomiku, keď podporuje zákaz predaja áut so spaľovacím motorom po roku 2035.

Postoje strany k európskej integrácii v otázke spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky

Ruská agresia na Ukrajine

Ako už aj samotný názov manifesta strany SMER napovedá, strana sa extenzívne venuje vojne na Ukrajine:

„Odmietame pokus premeniť EÚ na vojnovú organizáciu. Vstupovali sme do nej ako do mierového projektu a takou aj musí zostať. Sme stranou mieru, vždy je našou

prioritou mierové riešenie konfliktov a to platí aj o aktuálnej vojne v našom susedstve. Odmietame jej živenie a predlžovanie dodávkami zbraní zvonka a akékoľvek pokusy do nej zatahnuť aj našich vojakov.

Ukrajina potrebuje mier, tak ako aj Gaza a všetky iné miesta na svete. Spoločná obranná politika má slúžiť na obranu EÚ a jej členských štátov, akékoľvek napomáhanie a živenie konfliktov, osobitne tých, ktoré sa nás bezprostredne netýkajú, nás núti zamyslieť sa nad možnosťami tejto formy spolupráce. Musíme prehodnotiť a nastaviť kroky EÚ v oblasti spoločnej obrany tak, aby boli v prospech Únie aj jej občanov. Preto je pre nás mimoriadne dôležité zachovať jednomyselnosť v rozhodovaní v tejto citlivej oblasti. Finančné prostriedky akumulované na podporu Ukrajiny musia byť presmerované na jej povojnovú obnovu, nie na nákup zbraní, ktoré predlžujú vojnový konflikt.

V zahraničnej politike EÚ zdôrazňujeme realistický prístup a dobré vzťahy na všetky štyri svetové strany. Za významnú považujeme spoluprácu s krajinami BRICS a odmietame mentorský prístup k Čínskej ľudovej republike, Rusku, Kube či Vietnamu. Rešpektujeme iné kultúry a odmietame vnucovanie európskeho liberálneho modelu ostatným regiónom vo svete, ktoré majú právo na svoju vlastnú historickú cestu, kultúru a suverenitu. Pri sankčnej politike EÚ je čas na zmenu. Nekonečné zoznamy sankcionovaných entít sa zväčša míňajú cieľom a neraz EÚ priamo škodia. Autonómne úijné sankcie nesmú predstavovať “alternatívne súdnicstvo”, v ktorom politici zničia existenciu osoby bez súdu ako tomu bolo v prípade sankcionovaného slovenského občana Jozefa Hambálka. Aj vzhľadom na tento prípad budeme tvrdo hájiť právo občanov na hotovosť a nepodporíme žiadne projekty, ktoré by toto právo občanov ohrozovali“ (SMER, 2024, p. 1).

Strana SMER sa už dlhodobo, resp. od začiatku ruskej agresie na Ukrajine stavia do role mierovej strany, ktorá predovšetkým volá po dialógu medzi antagonistami. Ako napovedá aj časť nižšie, resp. vyjadrenia Ľuboša Blahu, SMER vníma ruskú agresiu na Ukrajine ako konflikt západu a Ruska na Ukrajine. Okrem toho SMER odmieta dodávať na Ukrajinu zbrane.

SMER taktiež kriticky pristupuje k sankciám, ktoré vraj poškodzujú Úniu a míňajú

sa účinku. Aj keď európske sankcie majú samozrejme svoje limity, viaceré štúdie ukazujú, že sankcie dokázali oslabiť ruskú ekonomiku, čo vedie k ťažšiemu vedeniu vojny (Rác et al., 2023; Kanapiyanova, 2023).

„Nech sa dohodnú, že je to naozaj vojna medzi Spojenými štátmi, resp. západom a Ruskou federáciou na ukrajinskom území, a preto jediné, čo môžeme spraviť je nejako sa dohodnúť s Ruskom, a my Rusko potrebujeme aj z hľadiska energetiky, z hľadiska budúcnosti Európskej únie, ekonomického rastu, prosperity a podobne. Takže teraz tu viest' nejakú dlhotrvajúcu vojnu, ktorá nás všetkých vyčerpá aj ekonomicky aj zo všetkých hľadísk a mať tu pred sebou to riziko, že to ešte bude z toho jadrová vojna. Ja to hovorím všade a veľmi úprimne - ja mám tri malé deti, ja jednoducho nechcem, aby sa z toho z Európskej únie stal superštát, ako si to predstavujú progresívci, že zrušíme právo veta, a že z Bruselu budú chodiť pokyny, že “Áno, Slovensko pekne pošlite svojich vojakov na Ukrajinu, aby bojovali proti Ruskej federácii,” takéto niečo jedného dňa môže prísť. Ja sa tu naozaj obávam, ja mám, ešte raz, 3 malé deti, ktoré nechcem, aby umierali za záujmy amerických zbrojoviek niekde na ukrajinskej pôde v boji proti slovanskému, bratskému, ruskému národu. Takže ja som presvedčený, že my hovoríme len to, čo hovoria aj mnohí iní významní profesori, politológovia a ľudia, ktorí sú jednoducho presvedčení o tom, že vo svete nemajú byť vojny. My sme naozaj mierová strana a mierový národ, a len kvôli tomu že toto Robert Fico hovorí, a Viktor Orbán to povedal veľmi presne v Maďarsku, len kvôli tomu, že to hovoril sa stal terčom atentátu, to bol jeden z dôvodov.“ (Ľuboš Blaha, 2024, 19:10 - 20:29)

Ľuboš Blaha ďalej hovorí taktiež o militarizácii EÚ či rusofóbií, ktoré vraj prichádzajú ako rozhodnutia na Slovensko z Bruselu.

„Však zoberte si, viaceré tie rozhodnutia, ktoré prichádzajú na Slovensko, či už to bolo očkovanie, či už to bola tá militarizácia, tá rusofóbia a ďalšie veci, to prichádza práve z toho Bruselu. Tá nenávisť, k všetkým tým iným názorom, oni sú preto tí progresívci tak na koni a cítia sa ako tí nadľudia, že oni tu majú jedinú pravdu s veľkým P, lebo za sebou majú ten Brusel a teraz všetky tie hordy tých slniečkárov, ktorí sedia v tom Európskom parlamente, v tých mimovládach, v tej Európskej

komisii a podobne, preto, tam treba zabojuvat', tam musíme naozaj poslať ľudí, ktorí tam nebudú len sedieť v kúte a písať si poznámky.“ (Luboš Blaha, 2024, 58:27 - 58:55)

V otázke ruskej agresie na Ukrajine tak strana SMER zastáva názor, že táto agresia je vojnou medzi západom a Ruskom. Strana vo svojom naratívne taktiež hovorí o rusofóbii a militarizácii EÚ. V tejto časti však nie je úplne možné analyzovať, čo má strana pri tomto naratívne na mysli, keďže rusofóbia nie je a nikdy nebola politikou EÚ. EÚ sa už viackrát koordinovala pri poskytnutí vojenskej či finančnej pomoci Ukrajine, ktorá sa na svojom území bráni pred agresiou Ruska (Antonyuk a Zinko, 2023, p. 247).

Členstvo Ukrajiny v EÚ

Podporu prijatia Ukrajiny do EÚ strana SMER deklaruje vo svojom manifeste:

„Rázne odmietame vstup Ukrajiny do Severoatlantickej aliancie, no podporujeme vstup Ukrajiny do EÚ, avšak až po tom, čo bude striktné spĺňať kritériá, ktoré sme v minulosti museli splniť aj my a ostatné prístupujúce štáty. To je v najbližšom období krajne nepravdepodobné. Ukrajina nemôže mať osobitný prístup a slovenskí občania nemôžu sociálne, bezpečnostne či ekonomicky doplácať na jej prípadný vstup do európskych štruktúr“ (SMER, 2024, p. 4).

Odpoveď na otázku, či strana SMER podporuje vstup Ukrajiny do EÚ, ponúkol počas svojej návštevy Ukrajiny spojenej so stretnutím s ukrajinským premiérom Denysom Šmyhaľom aj Robert Fico. Premiér SR Robert Fico počas návštevy povedal nasledovné „Podpora SR, pokiaľ ide o Ukrajinu a jej ambície stať sa členom EÚ, nie je špekulatívna. To je plnohodnotná podpora,“ (Úrad vlády Slovenskej republiky, 2024).

Strana SMER tak podporuje vstup Ukrajiny do EÚ, no taktiež v manifeste zdôrazňuje subjektívny postoj, že vstup Ukrajiny do EÚ je v nasledujúcich rokoch “krajne nepravdepodobný” a vyzdvihuje myšlienku, že sa tak nemôže stať v prípade, ak by tým mali utrpieť slovenskí občania a občianky. Faktom zostáva, že EÚ udelila Ukrajine štatút kandidátskej krajiny (Polityuk a Hnidy, 2024).

Dôležité je taktiež poznamenať, že samotná Ukrajina sa pripravuje na vstup do EÚ. Ako ukazuje report EK z konca roku 2023, Ukrajina mení svoju legislatívu a prispôbuje

ju postupne podľa *acquis communautaire*, ktorých naplnenie je nevyhnutné pri snahe stať sa členským štátom EÚ (European Commission). Report napríklad upozorňuje na to, že ukrajinský parlament naprieč politickým spektrom prijíma právne predpisy, ktoré sú kľúčové z hľadiska integrácie do EÚ, avšak problémom v tomto kontexte zostáva transparentnosť a dohľad nad výkonnou mocou v štáte. Report tiež dáva do popredia fakt, že Ukrajina vykonala reformu v súdnictve, keď obnovila fungovanie Vysokej rady spravodlivosti a Vysokej kvalifikačnej komisie sudcov. Štátu sa taktiež podarilo dosiahnuť pokrok v protikorupčnom úsilí, keď bolo vymenované nové vedenie protikorupčných orgánov. Report taktiež oceňuje ratifikáciu Istanbulskeho dohovoru a nový zákon o ochrane médií (European Commission, 2023). Aj napriek jasnému pokroku a snahám Ukrajiny je zrejmé, že má Ukrajina pred sebou predovšetkým výzvy spojené s hospodárstvom, ktoré trpí v dôsledku pretrvávajúcej vojny, resp. ruskej agresie na Ukrajine.

Explanácia

Táto časť diplomovej práce mala za cieľ ponúknuť kriticko-diskurzívnu analýzu materiálov, v ktorých sa strana vyjadruje k vybraným okruhom európskej integrácie. Poslednou časťou je explanácia, ktorá zasadzuje vytváraný diskurz strany do sociálneho kontextu.

Ako už práca spomenula, strana SMER sa vyvinula ako demokratická strana, krátko po zmene režimu v SR. Strana bola zo začiatku ideologicky konzistentná, keď presadzovala sociálnodemokratické hodnoty a postupne sa jej darilo zlepšovať svoje postavenie predovšetkým v parlamentných voľbách, ktoré sú v SR kľúčové pre tvorbu politik a udržania vplyvu pri riadení štátu. Ako však analýza ukazuje, strana sa postupom času adaptovala na politické zmeny a prijala aj populistickú rétoriku so zdôrazňovaním národnoštátnych záujmov. Strana využíva predovšetkým diskurz suverenity a obrany národných záujmov pred vonkajšími hrozbami, za ktoré vníma strana predovšetkým nadnárodné štruktúry EÚ a progresívne politické strany a ich podporovateľov*ky.

Ak sa pozrieme na jednotlivé skúmané okruhy európskej integrácie, strana SMER prepája svoje postoje v otázke migračnej politiky s ochranou suverenity a národnej identity. SMER odmieta prerozdelenie migrantov*iek do členských krajín na čo využíva diskurz, ktorý upozorňuje na ochranu národnej identity.

V rámci ochrany životného prostredia je strana SMER primárne kritická ako k Zelenej dohode, tak až špecificky k časti Fit for 55, ktoré vidí ako hrozbu pre národný

priemysel a hospodárstvo. Práve v tejto časti strana vytvára strach z dopadov zmien na domácu ekonomiku.

Strana SMER taktiež zdôrazňuje dôležitosť ochrany právneho štátu a slobody slova, ktorá je podľa nej ohrozená či ohraničovaná. Strana taktiež používa polarizačný diskurz, keď hovorí o “progresívnych zradcoch” a “protislovenských rezolúciách”. Strana taktiež vyjadruje presvedčenie, že dochádza k rozširovaniu cenzúry a liberalizmu, ktorý predstavuje represívny systém. V tomto kontexte resp. vďaka predstaveným materiálom je možné vnímať takéto vyhlásenia ako snahu o legitimizáciu extrémistických a nenávisťných prejavov, ktoré sú stranou skrývané za slobodu prejavu.

Pri otázke práv LGBTQI+ strana odmieta akékoľvek snahy európskej integrácie o zrovnoprávnenie týchto osôb, či zlepšenie ich legislatívneho postavenia. Strana práve naopak rétorikou v ktorej zdôrazňuje “progresívnu rodovú ideológiu” a “absurdné experimenty” vytvára obraz ohrozenia rodiny či hodnôt, ktoré strana považuje za tradičné.

Poslednou otázkou je postoj strany k ruskej agresii na Ukrajine. Pri nej strana amplifikuje presvedčenie, že agresia je v skutočnosti konfliktom medzi západom a Ruskom a volá po mieri. Strana SMER taktiež odmieta dodávky zbraní na Ukrajinu a uvaľovanie sankcií na Rusko, ktoré sú kľúčové pri pomoci Ukrajine v jej obrane pred agresiou Ruska na jej území.

Analýza ukázala, že diskurz vytvorený stranou SMER v kontexte vybraných okruhov európskej integrácie nie je izolovaným javom ale odráža širšiu sociálno-ekonomickú dynamiku v SR. Za účelom mobilizácie voličskej základne a pritiaiahnutia nového voličstva používa strana populistický naratív, ktorý často neodráža skutočnosť a má charakter jednoduchosti. Tento naratív je prezentovaný ako postoj za obranu národných záujmov pred externými a internými hrozbami.

3. Analýza politickej strany HLAS - sociálna demokracia

Základné fakty o strane

Založenie: 11. september 2020

Predseda: Matúš Šutaj Eštok

Podpredsedovia a podpredsedníčky: Denisa Saková, Richard Raši, Erik Tomáš, Zuzana Dolinková, Tomáš Drucker

Prezentovaná politická ideológia: sociálna demokracia (na politickom spektre: ľavicová politika)

Počet členov a členiek k 2023: 2 164

Európska frakcia: bez členstva (resp. pozastavené členstvo vo frakcii Progresívna aliancia socialistov a demokratov)

Historické pozadie strany a jej výsledky

Strana HLAS bola založená v roku 2020 po interných nezhodách v strane SMER. Odchod zakladajúceho člena strany - Petra Pellegriniho - a ľudí okolo neho bol spôsobený primárne dvomi udalosťami. Tou prvou bol fakt, že členovia SMERu Ján Podmanický a Marián Kéry založili spoločne s poslancami zo strany ŽIVOT (ktorá sa do parlamentu dostala na kandidátke strany Ľudová strana naše Slovensko) platformu hodnotovej politiky. Toto kritizoval práve Peter Pellegrini. V apríli 2020 zase ohlásil svoju ambíciu kandidovať na post predsedu strany SMER a žiadal zvolanie snemu, ktorého dátum nebol jasný. Peter Pellegrini v júni 2020 nakoniec zo strany SMER vystúpil a ohlásil zakladanie novej strany. Spolu s ním zo strany odišli čelní predstavitelia ako Richard Raši či Erik Tomáš. Do strany HLAS vstúpili aj vtedajší nestraniční predstavitelia a predstaviiteľky strany SMER ako napríklad Denisa Saková.

Strana HLAS si mohla podporu svojho voličstva otestovať prvýkrát v predčasných parlamentných voľbách v roku 2023. Aj keď mnohé prieskumy v úvodných mesiacoch po rozpade 15. vlády SR favorizovali HLAS, prieskumy neskôr ukazovali prepád preferencií na úkor strany SMER. Voľby 30. septembra 2023 nakoniec naozaj vyhrala strana SMER pred PS. Strana HLAS so ziskom 14,70 % skončila na 3. mieste 27 mandátmi v NRSR.

Azda najväčším úspechom strany HLAS je úspech samotnej zakladajúcej osoby strany HLAS - Petra Pellegriniho. Práve ten v prezidentských voľbách dokázal poraziť

občianskeho kandidáta Ivana Korčoka a stať sa tak 6. prezidentom SR v jej ére samostatnosti. Peter Pellegrini v prezidentských voľbách získal 53,12 % voličských hlasov. Po úspechu v prezidentských voľbách Peter Pellegrini zložil funkciu predsedu strany HLAS a na tejto funkcii ho nahradil Matúš Šutaj Eštok.

Ďalšou skúškou pre stranu HLAS boli voľby do EP v júni 2024. V tých sa strane podarilo získať 7,18 % hlasov, čo strane zaistilo 4. miesto za víťazným PS, druhým SMERom a treťou Republikou. Stranu tak v EP v období 2024 - 2029 zastupuje jeden poslanec.

Kauzy a stranické zmeny

Strana si so sebou nesie jednotlivé kauzy strany SMER, keďže jej predstavitelia*ľky boli práve členmi a členkami, či nominantmi nominantkami tejto strany. Nakoľko však bol Peter Pellegrini koalíčným prezidentským nominantom na tento post, a teda aj strany HLAS je dôležité poukázať práve na nezhody v jeho prezidentskej kampani. Azda najväčším problémom v rámci kampane Petra Pellegriniho a jeho prezentácie sú nezhody vo financovaní samotnej kampane (Osvaldová, 2024). Finančné zdroje, ktoré môže kandidát*ka na svoju kampaň v prezidentských voľbách využiť predstavujú 500-tisíc eur. Podľa zistení a analýz mimovládnej organizácie Transparency International Slovensko však Peter Pellegrini presiahol tento limit a minul v kampani odhadom približne 750-tisíc eur (Osvaldová, 2024). Peter Pellegrini je ďalej podozrivý z uplácania predovšetkým osôb na finančnej správe, no taktiež z brania úplatkov za pomoc pri zavádzaní virtuálnej registračnej pokladnice (Benedikovičová, 2021).

Jedinou výraznou personálnou výmenou v rámci strany HLAS je viacmenej nútená výmena predsedu strany po tom, čo bol jej ex-predseda Peter Pellegrini zvolený za prezidenta. Ako už bolo zmienené, na čelo strany bol zvolený v roku 2024 dovtedajší podpredseda strany - Matúš Šutaj Eštok.

Analýza vybraných materiálov

V tejto časti sú analyzované primárne dva materiály, a to webstránka, ktorú strana HLAS oficiálne prezentovala ako svoj program do eurovoľieb a debata pred eurovoľbami vo verejnoprávnej televízii RTVS z 05.06.2024, kde sa jej kandidát a nakoniec aj zvolený europoslanec Branislav Ondruš stretol so zástupkyňami a zástupcom ďalších troch strán.

Ak sa pozrieme na mikroúroveň webstránky, ktorá je prezentovaná ako program

môžeme vidieť, že stránka používa primárne formálny no zároveň verejnosti prístupný jazyk. Na stránke nájdeme celú kandidátnu listinu aj s fotografiami kandidujúcich a pod nimi napísané ich priority v pár vetách. Texty sú od seba jasne oddelené a štruktúrované. Pri fotografiách je taktiež možné nájsť linky na sociálne siete kandidátstva, čo uľahčuje lepšie spoznanie kandidujúcich. Texty používajú primárne optimistickú a proaktívnu rétoriku, keď sa často skloňujú slová ako: zlepšenie, rozvoj, suverenita, prosperita. V textoch sú tak minimalizované slová či slovné spojenia s negatívnou konotáciou. Ak sa pozrieme na opis kandidujúcich, môžeme si všimnúť, že tí a tie sú zase prezentovaní*é ako: skúsení, odborní, zariadení. Takéto prídavné mená môžu evokovať a podporovať pozitívny obraz, odbornosť a dôveryhodnosť kandidujúcich.

Pri analýze mezoúrovne je dôležité podotknúť, že stránka môže oslovovať a byť určená ako pre prípadných sympatizantov*tky tak aj pre nerozhodnuté voličstvo, ktoré chce zistiť viac o kandidujúcich. Pri štýle distribúcie je dôležité podotknúť práve prítomnosť odkazov na sociálne siete kandidujúcich, ktoré ukazujú, že strana sa spolieha na aktívnu online komunikáciu.

Na makro úrovni je možné si všimnúť, že strana HLAS sa prezentuje ako ochrana národných záujmov SR v Európe resp. v EP. Diskurz, ktorý strana vo svojom programe vytvára hovorí o potrebe silného zastúpenia SR v EP a kritizuje súčasné politiky. V programe je taktiež vyzdvihovaná dôležitosť ochrany národnej suverenity. V programe sa tak objavujú aspekty, ktoré poukazujú na národne a euroskepticky orientovanú stratégiu strany do volieb. Z programu jasne vychádza, že je produktom samotnej strany HLAS.

Druhým analyzovaným materiálom bola debata na RTVS pred samotnými eurovoľbami, v ktorej vystupoval aj kandidát strany HLAS Branislav Ondruš, ktorý mal na kandidátnej listine strany číslo 2. V debate, ktorú odvisielala 05.06.2024 verejnoprávna RTVS sa Ondruš stretol so zástupkyňami strán Progresívne Slovensko a Volt Slovensko a zástupcom strany SLOVENSKO.

Na mikroúrovni je dôležité upozorniť, že debata bola moderovaná a každá z debatujúcich osôb mala časový limit 12 minút a na konci 30 sekúnd na príhovor k divákovi a diváčkam a poslucháčovi a poslucháčkam, nakoľko relácia bola odvysielaná aj v rádiu.

Ondruš vo svojom prejave v debate využíva predovšetkým formálny no jasný jazyk, ktorý je častokrát podfarbený emocionálne napr.: ring na vnútropolitický boj, diktát, zlyhanie, bičovať sa. Svoje postoje taktiež ilustruje cez opakovanie niektorých slov a fráz

ako: my máme mať právo, odmietame, zásadná revízia.

Ak sa pozrieme na mezoúroveň, z tej vychádza, že prejav Braňa Ondruša je určený pre širokú verejnosť, ktorá danú reláciu buď pozerá alebo počúva. Adresátom však môže byť predovšetkým osoba, ktorá zdieľa euroskeptické názory a obavu o národnú suverenitu.

Na makroúrovni je možné si všimnúť predovšetkým zdôrazňovanie významu ochrany národnej suverenity a kritiku nadnárodných inštitúcií. Ondruš vo svojom prejave kladie dôraz na národnú kontrolu, ktorá má občanov a občianky uchrániť aj pred stratou národnej identity.

Postoje strany k európskej integrácii v otázke spravodlivosti a základných práv

Právny štát

Podobne ako strana SMER, ani strana HLAS sa nevyjadruje priamo k právnemu štátu.

„To, čo je najdôležitejšie, pri týchto voľbách čo sa týka Slovenska je, aby do európskeho parlamentu sa dostalo čo najmenej politikov opozičných strán, ktorí otvorene hovoria, že chcú práve zabrániť tomu, aby Slovensko dostávalo eurofondy, ak slovenská vláda nebude akceptovať ich politické predstavy na národnej úrovni. To, čomu musíme zabrániť je to aby sa Európsky parlament stal pre opozíciu ringom na vnútropolitický boj, pretože v Európskom parlamente sa dá proti vláde bojovať iba tak, že to poškodí celú krajinu a v tomto prípade celé Slovensko“ (Branislav Ondruš, 2024, 59:41 - 1:00:17).

Branislav Ondruš vo svojej reči vyjadruje obavy, že v prípade, že sa do EP dostane viacero opozičných kandidátov a kandidátok, môže byť mechanizmu EÚ, ktorý bol navrhnutý na ochranu právneho štátu, zneužitý na vnútropolitický boj. Ondruš ďalej hovorí o tom, že takýto boj by nepoškodil len koalíciu ale aj celej SR. V tomto smere Ondruš vytvára naratív, akoby EP, či iné štruktúry automaticky súhlasili s opozičnými stranami SR, avšak takýto naratív môže byť videný aj ako kritika tohto mechanizmu resp. centralizovanému opatreniu EÚ, ktoré je videné ako zasahovanie do vnútroštátnych záležitostí členských štátov. Nariadenie o podmienenosti právnym štátom pritom vzniklo v rámci európskej integrácii za účelom ochrany finančných záujmov EÚ a jej rozpočtu v prípade porušovania zásad právneho štátu (Baraggia a Bonelli, 2022, p. 150).

Práva LGBTQI+ ľudí

Strana HLAS sa otázkam LGBTQI+ prakticky nevenuje. Vo svojom volebnom programe ani v predvolebných debatách sa k tejto téme nevyjadrovala. Známe je však napríklad vyjadrenie jednej z kandidátok do EP Loretty Pinke z roku 2022, kedy povedala: „Nehovorím, že tieto témy nie sú dôležité, ale v situácii, keď máme zabezpečený chod krajiny a ekonomickú stabilitu, môžeme sa o týchto veciach rozprávať. Je veľmi ťažké nájsť dialóg k tejto téme, keďže to nemáme vyriešené,“ (Plus 7 dní). Z takéhoto vyjadrenia vyplýva, že strana HLAS nepovažuje tému LGBTQI+ a zrovnoprávnenie osôb LGBTQI+ za rovnako dôležitú ako napr. ekonomickú stabilitu, ktorú stavia do nadradenej pozície voči už spomínanej téme.

Postoje strany k európskej integrácii v otázke migrácie a vnútorných záležitostí

Pakt o migrácii a azyle

Strana HLAS sa stavia veľmi kriticky voči Paktu o migrácii a azyle a volá po jeho revízii.

„Migračný pakt bol prijatý bez súhlasu slovenskej vlády a bez súhlasu aj našich politikov a my otvorene hovorím, že jednou z prvých úloh, ktorú si chceme splniť v Európskom parlamente, pokiaľ ide o poslancov, ak budú zvolení za Hlas sociálnu demokraciu bude zásadná revízia migračného paktu. Jasne sme hovorili celý čas, že princíp, ktorý my presadzujeme a princíp, ktorý sme vôbec priniesli do európskej politiky bol princíp dobrovoľnej solidarity a migračný pakt ho zásadne porušuje. Odmietame povinné kvóty, odmietame povinnosť platiť za neprijatých migrantov, okrem iného aj preto, lebo tento prístup obmedzuje právo ľudské, základné práva tých migrantov vybrať si do ktorej krajiny chcú ísť. A my nemôžeme byť trestaní za to, že niektorí migranti sa rozhodnú, že nechcú ísť na Slovensko alebo chcú ísť do inej krajiny. Odmietame aby sme financovali diktát, ktorým, podľa môjho názoru, dnes migračný pakt je a práve preto prideme s konkrétnymi návrhmi ako migračný pakt treba zmeniť urýchlene po voľbách do Európskeho parlamentu“ (Branislav Ondruš, 2024, 31:23 - 32:23).

Ondruš vo svojej reči tvrdí, že Pakt o migrácii a azyľe bol prijatý bez súhlasu slovenskej vlády. To však nie je celkom pravda, nakoľko po tom, čo bol pakt odhlasovaný 10. apríla 2024 v EP, bol následne formálne prijatý Radou EÚ (European Commission, 2024a). SR resp. slovenská vláda sa tak spolupodielala na prijatí nových politík v rámci migračnej a azyľovej politiky EÚ skrze svoj hlas v Rade EÚ.

„No pokiaľ ide o pracovnú migráciu, to je niečo úplne iné a naša vláda v tomto veľmi aktívne pôsobí. My máme mať právo, my máme mať právo, Slovenská republika, rozhodnúť o tom, ktorí cudzinci na Slovensku prídu, my máme mať právo rozhodnúť, čo tu budú robiť, my máme mať právo povedať, že tu potrebujeme nejakú konkrétnu pracovnú silu - to je naša predstava. Ten migračný pakt z tohto hľadiska je diktátom a práve preto ho odmietame, to znamená, to čo my považujeme za kľúčové je v celej migračnej politike, nie len v tej utečeneckej ale aj v tej oblasti pracovnej migrácie aby boli zachované suverénne práva členských krajín rozhodovať o tom kto príde a čo bude robiť na území danej členskej krajiny“ (Branislav Ondruš, 2024, 35:09 - 35:53).

Ako už bolo povedané, strana odmieta pakt a teda prejavíť solidaritu s členskými krajinami, v ktorých sa migranti a migrantky momentálne nachádzajú. Paradoxom je, že o pakte Ondruš hovorí ako o diktáte, zatiaľ čo hovorí, že SR má mať právo rozhodnúť o tom, akí migranti a aké migrantky prídu na územie SR a taktiež rozhodnúť o tom, čo tu budú robiť. Avšak SR nemá prijatý takýto zákon, ktorý by taktiež išiel proti už prijatému zákonu o zamestnávaní cudzincov, vďaka ktorému majú cudzinci právo na uchádzanie sa o rôzne pracovné pozície (Migračné informačné centrum, 2023).

Strana HLAS sa len okrajovo vyjadruje k téme migrácie vo svojom volebnom programe resp. na svojej stránke. V hlavnej časti sa strana k tejto téme nevyjadruje vôbec. Tému však môžeme nájsť pod medailónmi dvoch kandidátov, menovite Branislava Becíka a Miroslava Čellára.

„Suverénne presadzovať záujmy Slovenska a jeho občanov na európskej pôde, zachovať právo veta, získať čo najvýraznejšiu finančnú podporu priamo pre naše regióny a odmietnuť návrhy, ktoré by pre Slovensko mohli byť škodlivé – ako je aktuálne znenie Európskej zelenej dohody alebo migračný pakt.“ (HLAS, 2024)

„Nezvládnutie migrácie v niektorých krajinách viedlo k nárastu kriminality, čomu chceme u nás zabrániť. Budem preto bojovať za právo každého občana za bezpečný život na Slovensku.“ (HLAS, 2024)

Obaja kandidáti v tomto kontexte tak opisujú migráciu ako hrozbu pre SR, pričom ignorujú, že migrácia zlepšuje hospodársku výkonnosť členských štátov tým, že pozitívne ovplyvňuje rast HDP, zvyšuje úroveň zamestnanosti a pozitívne vplýva na fungovanie trhu práce a sociálno-ekonomický rozvoj štátu (Tomlacheva, 2020, p. 104).

Právo veta

Strana HLAS sa opäť ani téme práva veta či jeho zachovaniu vo svojom volebnom programe nevenuje. Vo svojich medailónoch ich spomínajú explicitne iba kandidáti Branislav Becík a Filip Urminský.

„Suverénne presadzovať záujmy Slovenska a jeho občanov na európskej pôde, zachovať právo veta, získať čo najvýraznejšiu finančnú podporu priamo pre naše regióny a odmietnuť návrhy, ktoré by pre Slovensko mohli byť škodlivé – ako je aktuálne znenie Európskej zelenej dohody alebo migračný pakt“ (HLAS, 2024)

„Ochrana a zachovanie práva veta v EÚ, zvyšovanie dostupnosti bývania najmä pre mladých ľudí a presadzovanie dôležitej investície do nášho regiónu - rýchlostnej cesty R8“ (HLAS, 2024)

Obaja kandidáti sa vo svojich prioritách zasadujú o zachovanie práva veta, aj keď kandidujú do EP, ktorý nemá dosah na zrušenie práva veta.

Kandidát Ondruš sa v debata síce nevyjadroval priamo k právu veta, no zdôrazňoval dôležitosť národných štátov, čo je v rozpore s myšlienkou prenášania ďalších rozhodovacích kompetencií na inštitúcie a kanály EÚ.

„A musím povedať, že ak som hovoril, že my sme nedôveryhodní, vrazil som o Európskej únii a presne to som zažil napríklad v tom Paríži, že národné štáty berú oveľa vážnejšie ako Európsku úniu“ (Branislav Ondruš, 2024, 14:36 - 14:47).

„My sme sociálni demokrati a nejdeme do Európskeho parlamentu len kvôli platom alebo len preto aby sme tam oddychovali. My tam ideme presadzovať záujmy a potreby slovenských pracujúcich ľudí, a z tohto hľadiska sme pripravení tieto záujmy a tieto potreby presadzovať vo frakcii sociálnych demokratov v Európskom parlamente“ (Branislav Ondruš, 2024, 51:30 - 52:01).

Postoje strany k európskej integrácii v otázke poľnohospodárstva a životného prostredia

Strana HLAS sa nevyjadruje špecificky k otázke poľnohospodárstva a integračným plánom EÚ v tejto téme. Strana sa však venuje integračnému procesu EÚ v otázke životného prostredia resp. Zelenej dohode, ktorú vo svojich vyjadreniach kritizuje z rôznych dôvodov.

Zelená dohoda

Projektu EÚ Zelenej dohode sa strana HLAS vyjadruje vo svojom programe najviac a je primárnou témou, ktorú sa strana snaží komunikovať. Hneď na začiatku programu sa nachádzajú rôzne vyčíslenia ohľadom nákladov na Zelenú dohodu avšak absentujú akékoľvek zdroje či popis metodológie podľa ktorej boli čiastky vypočítané. V programe sa tak nachádzajú napríklad časti, ktoré hovoria o tom, že v rámci výstavby rodinného domu s požiadavkami Zelenej dohody sa stavba navýši o 36 000 eur. Strana ďalej vypočítala, že 160 eur je nový mesačný náklad na domácnosť kvôli Zelenej dohode.

K Zelenej dohode sa vyjadroval aj kandidát Ondruš v diskusnej relácii.

„Zelená dohoda je opäť ďalším príkladom zlyhania inštitúcii európskej únie, ktoré rozhodujú bez ohľadu na racionálnu analýzu, racionálne uvažovanie a bez ohľadu na zvažovanie dopadov svojich rozhodnutí na ľudí. Pozrite sa, na jednej strane áno, Čína je najväčším producentom elektromobilov a solárnych panelov a namiesto toho, aby sme ich produkovali u nás, aby ich produkovali naši výrobcovia, ktorí musia dodržiavať veľmi silné ekologické a sociálne štandardy, my otvárame náš trh produkcií, ktorá nemá s ochranou životného prostredia vôbec nič spoločné, my otvárame trh produkcií, ktorá nemá vôbec nič spoločné s ochranou aspoň základných sociálnych štandardov pre ľudí, ktorých v tých fabrikách pracujú. Takže Zelená dohoda je zlyhaním preto, lebo my sa tvárime, že keď budeme uplatňovať tieto

ekologické štandardy iba na území Európskej únie, tak to pomôže zastaviť klimatickú zmenu. Áno, klimatická zmena je realitou a dokonca negatívnou realitou aj pre život ľudí na Slovensku, ale nezastavíme ju tým, že my sa tu budeme bičovať ale dovoľíme celému svetu aby sa vykašľal na dopady svojej výroby na životné prostredie a dokonca im dovoľíme aby tie produkty, ktoré vyrábajú v neekologickom prostredí bez dodržiavania sociálnych štandardov u nás predávali, pretože potom vlastne jediný kto z toho získa sú nadnárodné korporácie, ktoré z toho tvoria obrovské zisky. Takže náš postoj k Zelenej dohode je taký, že my súhlasíme s cieľom aby sme tu žili v zdravom životnom prostredí, aby sme tu pili čistú vodu a jedli zdravé a kvalitné potraviny, ale nie je možné aby sme likvidovali našich výrobcov a dovolili výrobcovi, ktorí kašľú na dopady na životné prostredie, aby tu vytvárali obrovské zisky“ (Branislav Ondruš, 2024, 41:12 - 43:03).

Branislav Ondruš vo svojej reči vyjadruje ostrú kritiku voči Zelenej dohode, ktorej chýba dostatočná racionalita pri rozhodovaní. Ondruš taktiež kritizuje, že dochádza k nespravodlivým konkurenčným podmienkam a poukazuje, podľa neho, na paradox pri neúčinnosti v boji proti klimatickej kríze. Vo svojej reči Ondruš často stavia aktérov do kontrastov a protikladov: “my” (EÚ) a “oni” (Čína, nadnárodné korporácie).

Ak sa pozrieme na jednotlivé vyjadrenia Ondruša, môžeme vidieť určitý skepticizmus. Ondruš napríklad ignoruje fakt, že Zelená dohoda sa kredovala niekoľko rokov a prešla analýzami a konzultáciami s odbornou obcou na rôzne témy. Ondruš taktiež nespomenul, že samotná EÚ má iniciatívu *European Battery Alliance*, ktorej cieľom je vytvoriť vedúce postavenie v oblasti udržateľnej výroby batérií (European Commission, 2024d). EÚ má taktiež prísne regulácie, ktoré sa týkajú dovozu produktov z krajín mimo EÚ, medzi ktoré patria aj environmentálne a sociálne štandardy. Medzi tie najnovšie iniciatívy EÚ v tejto oblasti patrí napríklad *Carbon Border Adjustment Mechanism*, ktorý má za cieľ zabrániť presunu podnikov do regiónov s menej prísnu klimatickou politikou a zároveň motivovať ostatné krajiny, aby znižovali svoju emisie uhlíka (Schippers a Wit, 2022, p. 10 - 11).

Z vyjadrení Ondruša ale aj z volebného programu HLAS nie je úplne jasné, ako by si strana predstavovala ďalšiu integráciu v rámci ochrany životného prostredia resp. za akou revíziou stojí.

Zákaz predaja áut so spaľovacím motorom

Rovnako ako pri opise primárne Zelenej dohody, tak aj pri opise zákazu predaja áut so spaľovacím motorom sa HLAS tejto téme venuje hneď v prvých častiach svojho programu. Strana HLAS vo svojom programe píše: „Zákaz používania áut so spaľovacími motormi postihne viac ako 1 600 000 Slovákov“ (HLAS, 2024). V prvom rade je potrebné upozorniť, že v rámci Zelenej dohody ide o zákaz predaja nových áut so spaľovacími motormi, nejde tak o zákaz takýchto vozidiel *per se*, ktoré budú na cestách v EÚ ďalej povolené. Ďalej nie je jasné ako strana HLAS vypočítala, že toto opatrenie by sa malo dotknúť 1 600 000 Slovákov. V kontexte veci je dôležité taktiež pripomenúť, že EÚ sa snaží o zavedenie tohto pravidla predovšetkým kvôli tomu, že autá boli napríklad v roku 2021 zodpovedné za 23 % všetkých vypustených emisií skleníkových plynov v EÚ (European Court of Auditors, 2024, p.4).

Postoje strany k európskej integrácii v otázke spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky

HLAS sa k otázke európskej integrácie spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky vo svojom volebnom programe prakticky nevyjadruje, ako už bolo spomenuté, strana sa primárne venuje téme Zelenej dohody.

Ruská agresia na Ukrajine

K ruskej agresii na Ukrajine sa vyjadroval predovšetkým Ondruš v diskusií.

„Zahraničná a bezpečnostná politika Európskej únie v posledných rokoch je sériou obrovských zlyhaní, vlastne nás už vo svete poriadne ani nikto neberie vážne. Ja som bol nedávno v Paríži na rokovaní OECD a musím povedať, že stretol som sa tam s neuveriteľnými reakciami ľudí, ktorí zastupujú napríklad Japonsko, USA alebo Kanadu a z tohto hľadiska Európska únia stráca absolútnu dôveryhodnosť a nedá sa tomu ani čudovať, pretože Európska únia v zahraničnej politike používa výlučne dvojité meter. To čo nám vadí na Rusku, nám to isté nevadí v prípade Turecka a už vôbec nám nevadí dodržiavanie ľudských práv napríklad v arabských krajinách s ktorými sa tvárimo, že sme dokonca aj spojencami. Napriek tomu, že sa bavíme o Saudskej Arábii, ktorá sa napokon bola nútená priznať, že z vládneho paláca zariadili a zorganizovali vraždu kritického novinára, čiže tento dvojité meter, ktorý používa

európska zahraničná politika, je dôvodom pre ktorý sme absolútne nedôveryhodný. A pokiaľ ide o Ukrajinu, nepochybne sa zhodneme všetci na tom, že Ukrajina, a to čo sa deje na Ukrajine kľúčovým spôsobom ovplyvňuje Európsku úniu a práve preto najväčším zlyhaním zahraničnej politiky Európskej únie je zlyhanie pri zabezpečovaní mierového riešenia konfliktu na Ukrajine. Namiesto toho aby sme na Ukrajinu chodili a do Ruska chodili s diplomatickými misiami a priniesli realistický plán mierového ukončenia tohto konfliktu, tak tam Európska únia a európske inštitúcie naďalej chcú posielat' miliardy v zbraniach, ktoré len predlžujú ten vojnový konflikt, hoci je úplne jasné, že dnes ho Ukrajina vyhrať nevie. A v tejto súvislosti ešte jednu poznámku. Považujem za neuveriteľne cynické hovoriť o tom, že Ukrajina má ďalej bojovať, dokonca hovoriť o tom, že vojna na Ukrajine musí pokračovať aby ruské tanky nestáli na našich hraniciach preboha. Z ukrajinskej armády si títo politici, ktorí presadzujú takúto rétoriku, robia svoju žoldniersku wagnerovú skupinu. Ukrajinci majú zomierať preto, aby my sme sa tu v Bratislave cítili bezpečne? Pán Hauser, v decembri minulého roka, ukrajinský minister obrany povedal, že idú dobrovoľne vyzvať ukrajinských mužov aby sa vrátili na Ukrajinu aby mohli bojovať. Pred mesiacom musela ukrajinská vláda a parlament zaviesť prísne sankcie voči týmto mužom, pretože sa ukázalo, že Ukrajinci a Ukrajinky nechcú ísť ďalej do tejto vojny. Takže ak mňa zaujíma niekoho záujem je to záujem ľudí, je to záujem žien a mužov, je to záujem starých ľudí a detí, a to tak ako na Slovensku aj na Ukrajine“ (Branislav Ondruš, 2024, 6:38 - 9:19).

„Dámy a páni, budeme Vaším hlasom, ktorý bude v Európskom parlamente presadzovať Vaše záujmy a Vaše potreby. Odmietame zneužívanie europarlamentu na útoky proti Slovensku a jeho znevažovanie. HLAS bude presadzovať skutočnú ochranu životného prostredia, a nie pseudoriešenia na úkor našich občanov a našej životnej úrovne. Na prvom mieste sú pre nás pracujúci, odkázaní, zraniteľní, seniori a deti, nie zisky nadnárodných korporácií a preto nekompromisne odmietneme ďalšie financovanie zbraní na Ukrajine“ (Branislav Ondruš, 2024, 1:02:12 - 1:02:45).

Z toho, čo povedal kandidát Ondruš v diskusnej relácii je badateľné, že kritizuje EÚ za jej prístup k ruskej agresii na Ukrajine. Podľa Ondruša, EÚ stráca dôveryhodnosť vo svete a aplikuje na dvojité meter, keď vraj kritizuje Rusko ale nekritizuje krajiny ako Turecko či

Saudská Arábia. Tu je dôležité podotknúť, že ani Turecko ani Saudská Arábia k júlu 2024 nevedú ozbrojenú agresiu v inej krajine s cieľom zabráť územie daného štátu. Podľa Ondruša sa dodávkami zbraní na Ukrajinu len predlžuje konflikt.

Ak sa pozrieme na vyjadrenia kandidáta, môžeme ich považovať za prinajmenšom sporné, nakoľko EÚ zohráva rolu kľúčového aktéra v medzinárodných diplomatických iniciatívach. Sporné je taktiež vyjadrenie o tom, že dodávanie zbraní vojnu len predlžujú. Dodávky zbraní na Ukrajinu totiž pomohli získať Ukrajine späť časť svojho územia od začiatku ruskej agresie a taktiež zachraňujú na Ukrajine životy resp. dávajú Ukrajine schopnosť brániť sa.

Členstvo Ukrajiny v EÚ

Aj keď je strana HLAS voči Ukrajine v mnohých otázkach kritická, podporuje jej členstvo v EÚ. HLAS tento postoj vyjadril v ankete strán pre portál Euractiv (Silenská, 2024). Strana tento postoj nevyjadruje vo svojom volebnom programe ani ju nespomenul kandidát Ondruš v diskusii.

Explanácia

Strana HLAS je stále považovaná za skôr mladú stranu, ktorá sa odštíepila od strany SMER. HLAS sa snaží prezentovať ako pokračovateľ sociálnodemokratickej tradície, no zároveň sa odlišiť od strany SMER, čo je vidieť najmä na rétorike a jazyku, ktorý strana volí pri komunikácii svojho programu a postojov.

V diskurze strany je možné badať prvky snahy o posilnenie národnej suverenity ako aj kritiku nadnárodných inštitúcií. Strana sa kriticky stavia k všetkým skúmaným okruhom európskej integrácie a pozitívne sa stavia predovšetkým k integrácii v rámci rozširovania EÚ resp. k prijatiu Ukrajiny medzi členské štáty EÚ.

Strana sa vo svojom programe ako aj vyjadreniach vyhýba niektorým témam, medzi ktoré patrí primárne otázka právneho štátu a LGBTQI+ osoby. Vyhýbanie sa týmto témam môže byť strategické, keďže môžu dané témy polarizovať, no absencia vyjadrení k týmto témam môže naznačovať aj nízky záujem strany o tieto témy. Strana sa pred voľbami do EP venovala predovšetkým otázke migrácie a Zelenej dohody, ktoré využila na kritiku EÚ a jej krokov v tomto ohľade.

Významnú rolu pri tvorbe diskurzu a postojov strany tvoria resp. tvorili Peter Pellegrini a Branislav Ondruš, ktorý bol ako jediný zvolený do EP. Strana ako celá využíva

silnú národnú a euroskeptickú rétoriku, ktorou sa snaží osloviť voličstvo. Tento diskurz má potenciál osloviť určitú skupinu voličstva no taktiež aj polarizovať spoločnosť, ktorá sa môže rozdeľovať na podpore či opozícii voči EÚ.

4. Analýza politickej strany Slovenská národná strana

Základné fakty o strane

Založenie: 7. marec 1990

Predseda: Andrej Danko

Podpredsedovia a podpredsedníčky: Jana Beňáková Tulisová, Zdenko Čambal, Milan Garaj, Dagmar Kramplová, Ján Krišanda

Prezentovaná politická ideológia: národný konzervativizmus

Počet členov a členiek k 2023: 2 205

Európska frakcia: bez členstva

Historické pozadie strany a jej výsledky

Aj keď sa SNS hlási k myšlienkovému odkazu historickej strany Slovenská národná strana (založená v roku 1871, ktorá nútene splynula so Stranou slovenskej národnej jednoty v roku 1938), novodobá strana SNS bola založená až v roku 1990. Pre stranu bolo najvýznamnejšie volebné obdobie medzi rokmi 2006 a 2010, kedy bola SNS 3. najsilnejšou stranou na Slovensku a spoločne so stranami SMER a ĽS-HZDS tvorila vládu. Po parlamentných voľbách v roku 2010 však SNS skončila v opozícii a neskôr v roku 2012 mimo parlamentu. Strany sa však v tom istom roku ujal nový predseda - Andrej Danko. Tomu sa podarilo strane v parlamentných voľbách v roku 2016 zabezpečiť 8,64 %, čo SNS priviedlo do vládnej koalície spoločne so stranami SMER, MOST-HÍD a SIEŤ. V parlamentných voľbách v roku 2020 strana opäť neuspela a cez päť percentné kvórum neprešla. Do parlamentu a taktiež do vlády sa však opäť dostala v roku 2023 kedy vytvorila vládnú väčšinu so stranami SMER a HLAS.

Strane SNS sa už tradične vo voľbách do EP nedarilo a do EP sa jej poslanec dostal iba v roku 2009. V eurovoľbách v roku 2024 dosiahla strana SNS historicky najhorší výsledok v tomto type volieb, keď dosiahla len 1,90 % a obsadila tak celkovo až 10. miesto.

Kauzy a stranické zmeny

Nakoľko má SNS už pomerne dlhú históriu, nevyhla sa rôznym kauzám a predovšetkým obvineniam z korupcie. Medzi tie najzávažnejšie patrí kauza "Nástenkový tender" z roku 2007, ktorá sa týkala hospodárskej súťaže o poradenské a právne služby pri čerpaní eurofondov. Preukazateľne však táto zakázka bola podpísaná netransparentne s konzorciom firiem Zamedia a Avocat, ktoré mali blízko k vtedajšiemu lídrovi SNS - Jánovi Slotovi. Obvinení si rozsudok vypočuli až v roku 2018, kedy Špecializovaný trestný súd poslal do väzenia bývalého ministra výstavby Mariána Januška na 11 rokov a jeho nástupcu Igora Štefanova na 9 rokov. Odsúdení spôsobili štátu škodu 3,5 milióna eur (Petrovič, 2018).

Azda najvýznamnejším predstaviteľom SNS bol Ján Slota, ktorý viedol stranu v rokoch 1994 až 1999 a opäťovne v rokoch 2003 až 2012. Od roku 2012 ju vedie Andrej Danko, s ktorým sa spája aj plagiátorská kauza. Investigatívna novinárka Mária Benedikovičová totiž spoločne s novinárom Danielom Vraždom zistili, že rigoróznou prácu Andreja Danko tvoria opísané texty z piatich iných prác (2018).

Analýza vybraných materiálov

Prvým analyzovaným dokumentom pri strane SNS je volebný program strany, ktorý je však (ako aj samotná strana uvádza) spoločným programom európskej politickej skupiny *Identity and Democracy* (ID). Tu je taktiež dôležité podotknúť, že SNS nie je oficiálne členom ID, avšak ašpirovala sa k tejto skupine pripojiť v prípade, že by vo voľbách do EP získala mandát. Aj keď sa dokument nazýva "SPOLOČNÝ PROGRAM POLITICKEJ STRANY IDENTITA A DEMOKRACIA" v skutočnosti nenapĺňa kvality a náležitosti volebného programu či manifesta (Budge, 2015, p. 417). V tomto prípade tak skôr ide o niekoľko postojov strany resp. skupiny ID.

Dokument je rozdelený do nasledujúcich šiestich častí: dodržiavanie demokratických princípov, suverenita, identita, špecifickosť, sloboda, kultúra ako základ politiky. Ku každej časti je taktiež približne troj až štvorriadkový popis. Z mikroúrovne je teda badateľné, že dokument je jasne členený, čo uľahčuje jeho čitateľnosť no zároveň pôsobí minimalisticky až prázdne. V rámci slovnej zásoby sú použité termíny ako: "suverenita", "identita", "sloboda", a "kultúra", ktoré sú kľúčové pre daný diskurz. Naopak slová a slovné spojenia ako: "superštát", "nadmárodný subjekt" a "prísťahovalectvo" odrážajú euroskeptické postoje strany resp. skupiny ID.

Na mezoúrovni je možné povedať, že dokument bol publikovaný politickou

skupinou ID avšak z dokumentu nie je jasné kto presne dokument písal a či sa vôbec na jeho tvorbe podieľala aj SNS. Dokument pôsobí skôr ako predstavenie sa strany širokej verejnosti.

Na makroúrovni je možné zhodnotiť, že dokument primárne reflektuje euroskeptické postoje, ktoré sa javia ako reakcia na politické a sociálne výzvy v EÚ. Dokument sa totiž venuje otázkam suverenity, migrácie a národnej identity. Z dokumentu taktiež jasne vychádza, že strana resp. skupina sa prezentuje ako opozícia voči nadnárodným inštitúciám a presadzuje myšlienku národnej suverenity. V dokumente taktiež možno analyzovať apel na obavy občanov a občianok o stratu suverenity a identity národov.

Druhým analyzovaným materiálom pri SNS je diskusia vo verejnoprávnej televízii RTVS z 31. mája 2024 s názvom Eurovoľby 2024 v ktorej sa stretol kandidát strany SNS - Pavel Ľupták s ďalšími kandidátmi a to zo strán Socialisti.sk, REPUBLIKA, Slovenská ľudová strana Andreja Hlinku.

Ak sa pozrieme na mikroúroveň, môžeme si všimnúť, že Ľupták vo svojom prejave používa formálny jazyk, ktorý je charakterizovaný s retrospektívnym a hodnotiacim prístupom. Vo svojom prejave taktiež využíva konkrétne historické udalosti a príklady. Jeho reč má taktiež často emotívny charakter keď používa slová a slovné spojenia ako: zabíjanie ľudí, vlastizrada, znižovanie práv.

Podobne ako pri vystúpení kandidáta Branislava Ondruša je možné zhodnotiť, že jeho prejav je smerovaný najmä na širokú verejnosť, no predovšetkým na voličov a voličky, ktorí a ktoré zdieľajú euroskeptické názory a je im sympatická kritika samotnej EÚ ako aj NATO.

Na makroúrovni je možné zhodnotiť, že Ľuptákové vyjadrenia sú silne euroskeptické a taktiež sa vyhraňuje voči NATO. Vo svojom prejave zdôrazňuje dôležitosť národnej suverenity a ochrany národnej identity a národných záujmov.

Postoje strany k európskej integrácii v otázke spravodlivosti a základných práv

Právny štát

Podobne ako ostatné dve strany koalície, ani SNS sa nevyjadruje špecificky k otázke právneho štátu. SNS však túto tému nekomunikuje ani okrajovo. To ukázalo aj hodnotenie mimovládnej organizácie Via Iuris (2023). Pri SNS dokonca hodnotenie uvádza, že SNS

deklaruje úmysel obmedzovať práva občianskej spoločnosti a z toho dôvodu predstavuje ohrozenie pre demokraciu SR (Via Iuris, 2023).

V kontexte právneho štátu je však možné pozrieť sa na tému mimovládnych organizácií (MO), ktorých fungovanie chce SNS meniť. Podľa strany by mali byť všetky MO, ktoré sú sponzorované zo zahraničia označené za zahraničných agentov (Moravčík a Plávalová, 2024). EÚ pritom sama podporuje fungovanie MO cez finančné podpory, konzultácie a programy odbornej prípravy (European Commission, 2024e).

Práva LGBTQI+ ľudí

V programe ID ani vo vyjadreniach Ľuptáka v diskusnej relácii nenájdeme zmienku o LGBTQI+. Strana sa však už dlhodobo stavia proti zlepšovaniu postoja LGBTQI+ osôb a na ich adresu sa vyjadruje veľmi kriticky či až hanlivo. Pri oznamovaní kandidátnej listiny SNS napríklad strana napísala: „Spojili sme národné sily. V Bruseli chceme zastávať záujmy Slovenska. Budeme bojovať za zmiernenie ekoteroru Európskej únie a LGBT agendy“ (SNS, 2024). Z tohto vyhlásenia tak vyplýva, že SNS vníma zlepšenie situácie z zrovnoprávnenie LGBTQI+ osôb ako agendu, ktorú treba zastaviť.

SNS už aj skôr nesúhlasila s usmernením na zjednotenie postupov poskytovania zdravotnej starostlivosti k zmene pohlavia, čo ukazuje, že strana aktívne bojuje proti zlepšeniu situácii aj trans osôb a neprikláňa sa tak k integračnému proces v tejto otázke, za ktorým stoja už vyššie spomenuté agentúry EÚ (Hospodárske noviny, 2023).

Postoje strany k európskej integrácii v otázke migrácie a vnútorných záležitostí

SNS sa otázke migrácie a vnútorných záležitostí venovala len okrajovo cez program skupiny ID.

Pakt o migrácii a azyle

Pri otázke migrácie a azyle Pavel Ľupták upozorňuje na to, že strana rozlišuje medzi ekonomickou migráciou a migráciou z moslimských krajín. Pri druhej menovanej kandidát SNS vyjadruje obavy, že môže priniesť ekonomické oslabenie a viesť k rozkladu SR.

„Migrácia sa rozdeľuje na dve časti, samozrejme tá, takí migranti ekonomickí, ktorých potrebujeme, už tu pracujú, či sú to Srbi, Ukrajinci alebo aj občania Vietnamu, ktorí tu žijú s nami dlhé desaťročia a všetko je v poriadku, niekoho

neprovokujú, tvoria hodnoty. Tá druhá časť je migrácia prevažne z moslimských krajín, čiže inej kultúry a túto migráciu jednoducho nemôžem podporiť, pretože je v priamom rozpore so sľubom poslanca, ktorý som skladal pred siedmimi mesiacmi, hej? Sľubujem na svoju česť vernosť Slovenskej republike, a pustiť sem kultúru, ktorá má vysokú pôrodnosť znamená v konečnom dôsledku ekonomické oslabenie a rozklad Slovenskej republiky“ (Pavel Ľupták, 2024, 39:34 - 40:17).

Migračná kríza z roku 2015 sa týkala naozaj predovšetkým migrantov a migrantiek z moslimských krajín (Pew Research Center, 2016). Ako už ukázali aj dávnejšie štúdie, výhody, ktoré plynú z migrácie nie sú podmienené náboženským či etnickým pozadím migrujúcich osôb (Ruiter, 2000, p. 263 - 264). Vo svojej reči taktiež Ľupták tvrdí, že podpora takejto migrácie by bola v rozpore s jeho poslaneckým sľubom. Takéto vyjadrenie je prinajmenšom rozporuplné, nakoľko poslanecký sľub zahŕňa vernosť SR no sľub sa v žiadnej časti nevenuje politike migrácie či iným kultúram a náboženstvám.

Ľupták taktiež vo svojom vystúpení uvádza veľa subjektívnych a generalizujúcich vyjadrení, keď napríklad hovorí, že migranti a migrantky z určitých krajín nikoho neprovokujú alebo, že určitá kultúra má vysokú pôrodnosť. Takýmito vyjadreniami dáva Ľupták apel na národné hodnoty a kontrasty, ktoré podľa neho existujú.

SNS sa taktiež hlási aj k časti programu ID, ktorá hovorí o migrácii

„Strany a poslanci Európskeho parlamentu založili svoju politickú alianciu na princípe zachovania identity občanov a národov Európy a rešpektovaní špecifických vlastností týchto národov. Právo na kontrolu a reguláciu prisťahovalectva je preto základným princípom, ktorý zdieľajú všetci členovia strany“ (SNS, 2024, p. 1).

SNS sa v tomto kontexte tak hlási k myšlienke, že každý členský štát EÚ má mať právo kontrolovať a regulovať prisťahovalectvo. V programe ani vo vyhláseniach k európskym voľbám sa oficiálne SNS nevyjadrovala. Ak sa však pozrieme špecificky na Pakt o migrácii a azyle, k tomu sa vyjadroval predseda SNS a kandidát do EP s č. 1 Andrej Danko. Ten sa vyjadril, že EÚ trestá členské štáty tým, že majú platiť 20 000 eur za migrujúcu osobu a takúto politiku odmieta (Demagog, 2024). Rovnako ako pri vyjadrení v programe strany SMER, suma 20 000 eur za migrujúcu osobu nemožno chápať ako pokutu či trest nakoľko

táto čiastka smeruje do spoločného fondu EÚ, z ktorého ťaží aj SR.

SNS tak neponúka riešenie alebo nenavrhuje politiky v rámci EÚ, ktoré by pomohli riešiť momentálnu situáciu či prípadne ďalšie migrujúce osoby. Strana sa stavia proti mechanizmom, ktorý zavádza Pakt o migrácii a azyle.

Právo veta

V spoločnom programe ID sa nepíše konkrétne o práve veta, avšak ten sa vyjadruje k suverenite členských štátov.

„Politická strana verí v suverenitu štátov a národov a spoluprácu medzi národmi. Preto odmieta všetky politiky zamerané na vytvorenie superštátu alebo akéhokoľvek iného nadnárodného subjektu. Táto „opozícia“ voči akémukoľvek prenosu národnej suverenity na nadnárodné orgány a / alebo európske inštitúcie je jedným zo základných princípov, ktoré spájajú členov strany“ (SNS, 2024, p. 1).

V tejto časti SNS veľmi jasne odmieta integračné snahy EÚ, ktoré by sa týkali ďalšieho prenášania kompetencií na inštitúcie a kanály EÚ. Strana ďalej taktiež deklaruje, že takýto postoj je dokonca spájacím prvok strán v politickej skupine ID.

Právu veta sa však explicitne venoval vo svojom vystúpení kandidát Ľupták.

„Viete, tu sa používa trošku taká salámová metóda pri tom zbavovaní národných štátov práva veta. Do Európskej únie sme vstúpili pred 20 rokmi a predchádzala tomu celospoločenská diskusia, predchádzali tomu debaty v televíziách. Ja by som možno odporučil slovenskej televízii nech otvorí tie archívy a nech pustí nejaké záznamy z tých debát a argumentov politikov, ktorí boli za Európsku úniu a ako argumentovali v prípade postoja malých štátov, a všetci hovorili, máme právo veta, budeme mať právo veta, náš hlas nebude zmarený. Potom za štyri roky alebo päť rokov po našom vstupe do EÚ prišla Lisabonská zmluva, zbavili sme sa, alebo národné štáty prišli o mnoho kompetencií a teraz sa diskutuje samozrejme o ďalších kompetenciách, ktoré by sme mali odovzdať a toto nie je dobrá cesta, toto je smerovanie k nejakej, k nejakému centralizovanému štátu, kde už národné štáty nebudú mať ten hlas. Ak by to malo pokračovať týmto smerom, bolo by korektné otvoriť opäť otázku členstva v Európskej únii a spýtať sa občanov, či chcú byť v takejto Európskej únii, lebo za

takúto Európsku úniu nehlasovali pred 20 rokmi“ (Pavel Lupták, 2024, 16:14 - 17:29).

Lupták sa vo svojich výrokoch jasne drží programu skupiny ID, keď vyjadruje potrebu zachovania suverenity národných štátov a odmieta prenos kompetencií na nadnárodné orgány. Lupták taktiež kritizuje postupné prenášanie kompetencií resp. integráciu v rámci EÚ. Kandidát taktiež vytvára naratív, akoby národné štáty prišli o kompetencie Lisabonskou zmluvou, avšak Lisabonskú zmluvu, ktorá skutočne zaviedla od roku 2009 napríklad hlasovanie kvalifikovanou väčšinou schválila aj SR.

Celkovo je tak možné analyzovať, že SNS sa stavia proti akejkoľvek ďalšej integrácii, ktorá by mala priniesť prenesenie kompetencií na európske orgány.

Postoje strany k európskej integrácii v otázke poľnohospodárstva a životného prostredia

Zelená dohoda

Volebný program SNS resp. ID sa explicitne nevenuje Zelenej dohode či témam spojeným s ochranou životného prostredia. Tejto téme sa však v diskusii venoval Lupták.

„Ja nie som, ani Slovenská národná strana určite, proti ochrane životného prostredia a aby splodiny boli čo najnižšie a tak ďalej. Ale robiť si z nejakej uhlíkovej stopy doslova náboženstvo a vyháňať priemysel z Európy je vlastizrada v širokom európskom merítku (Pavel Lupták, 2024, 45:32 - 45:52).

Lupták pri téme životného prostredia využíva hyperbolizáciu, keď hovorí, že si niekto z témy uhlíkovej stopy robí náboženstvo. Kandidát taktiež zjednodušuje, keď hovorí, že snaha znížiť uhlíkovú stopu EÚ vyháňa firmy mimo EÚ, nakoľko EÚ tiež investuje do zelených technológií a podporuje udržateľné hospodárstvo (Chiappinelli et al., 2021, p. 1341).

Zelenú dohodu ako takú však explicitne odmieta ďalší prominentný predstaviteľ SNS a vtedajší kandidát do EP - Rudolf Huliak. Ten napríklad v rozhovore priamo povedal, že Zelenú dohodu by zrušil pretože zelenej politike EÚ neverí (Nemec, 2024).

Zákaz spaľovacích motorov

V programe ID taktiež nie je možné nájsť časť, ktorá by sa explicitne venovala zákazu spaľovacích áut. Tomu sa ale v diskusnej relácii venoval kandidát Ľupták.

„Za posledné tri roky poklesli investície v Európskej únii o 68 percent, to je štatistika. A za posledné tri roky stúpili investície nové v Spojených štátoch amerických o 63 percent. Z Európy odchádzajú už firmy a automobilky a idú do Spojených štátov. Toto je cieľ tohto celého. A nech si ľudia uvedomia, že zákaz spaľovacích motorov a podobné veci, to je priamo proti nám, to je priamo proti nim“ (Pavel Ľupták, 2024, 45:53 - 46:24).

V prvej časti Ľupták vyjadruje presvedčenie, že kvôli Zelenej dohode sa znižujú investície v EÚ a priamoúmerne sa zvyšujú v Spojených štátoch amerických. Tento jav však nemusí byť spojený s prijatím Zelenej dohody ale môže byť výsledkom širších ekonomických a globálnych trendov. Ako ukazujú niektoré štúdie, tento jav môže byť spôsobený napríklad vyššou reguláciou trhu práce či byrokraciou (Escribá-Pérez a Murgui-García, 2017, p. 1345-1346). Ľupták ďalej bez ďalších argumentov tvrdí, že zákaz predaja spaľovacích motorov od roku 2035 je priamo proti obyvateľstvu SR.

K tejto téme sa tiež vyjadril samotný predseda SNS Andrej Danko. Ten v rozhovore povedal, že SNS nesúhlasí so zavedením zákazu predaja spaľovacích motorov od roku 2035 (Orosz, 2023). Takéto vyjadrenie tak iba potvrdzuje postoj SNS, ktorá sa stavia proti tejto európskej legislatíve.

SNS sa tak stavia veľmi kriticky a skepticky voči ako Zelenej dohode tak aj jej súčasťi - zákazu predaja spaľovacích motorov od roku 2035. Strana vo svojich vyjadreniach varuje pred vulnerabilitou obyvateľstva SR, ktoré môže byť, podľa SNS, ekonomicky poškodené.

Postoje strany k európskej integrácii v otázke spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky

Ruská agresia na Ukrajine

SNS sa k otázke ruskej agresie na Ukrajine v rámci programu ID explicitne nevenuje. Postoje strany k tejto téme však komentuje niekoľkokrát kandidát Ľupták v diskusnej relácii.

„Ona môže urobiť viac, ale ja by som sa trochu vrátil do minulosti. Tento problém podľa mňa začal už niekedy začiatkom 90. rokov, a všetci vieme, že Európska únia bola ako mierový projekt a ja som sa tuším v roku 1992 zúčastnil takej týždňovej stáže v nemeckej spolkovej rade, kde sa ukazovalo ako sa bude deliť Európa, teda s tými novými krajinami postkomunistickými a v tom čase tam prevládala takzvaná teória mostov, to znamená tieto východoeurópske krajiny medzi ktoré patríme, by mali tvoriť akýsi most medzi východom a západom. V žiadnom prípade podľa tohto plánu nemali byť v žiadnom vojenskom bloku a bol by tu blok neutrálnych štátov vrátane Rakúska od Baltického mora až po Čierne more. Aj takýto bol jednoducho projekt a tento projekt v určitom bode bol zrušený a prijalo sa smerovanie, že jednoducho tieto krajiny postkomunistické pôjdu do NATO, hoci bolo jasné, že približovanie nových členských štátov smerom k ruským hraniciam ako členov NATO bude prijaté s nevôľou. No a ďalej Európska únia mlčala, keď bol maidan, keď sa fašizovala Ukrajina. Ja sa pamätám v roku 94, keď bola nová vláda a Mečiar, teda SNS, HSZDS a robotníci bola takzvaná Noc dlhých nožov, hneď Európska únia podala demarche, že tu sa deje niečo nedemokratické a tak ďalej. A ja sa pýtam, kde sú tie demarche tej Európskej únie. A celé to takto by som to mohol rozprávať, až to dospelo k zabíjaniu ľudí. Takže Európska únia musí urobiť to, a ja sa stotožňujem s pánom Arturom Bekmatovom, jednoducho okamžite zastaviť vojenský konflikt, zamraziť ho tak ako je, začať rokovať, nech trvajú aj 10 aj 20 rokov, ale nech prestane v túto chvíľu zabíjanie a na tomto, na tejto ochrane ľudského života by sa mala Európska únia stotožniť“ (Pavel Ľupták, 2024, 5:21 - 7:29).

Ľupták spomína teóriu neutrality a mostov medzi východom a západom, ktorá sa v 90. rokoch skutočne preberala, avšak suverénne štáty sa neskôr samé rozhodli pridať do NATO či EÚ, nakoľko majú nárok rozhodovať o svojej bezpečnostnej politike.

Ľupták taktiež tvrdí, že EÚ mlčala, keď na Ukrajine prebiehal maidan. Toto tvrdenie taktiež nie je správne, nakoľko EÚ podporovala demokratické procesy počas maidanu a prispela k vzniku nových vládnych štruktúr na Ukrajine. V tvrdení Ľuptáka však rezonuje predovšetkým tvrdenie, že Ukrajina sa fašizovala. Takéto tvrdenie priamo kopíruje tvrdenia ruskej vlády, ktorá sa snaží vytvoriť obraz, že na Ukrajine vládne fašistický režim.

„Takto, to slovko vzdať je také, v túto chvíľu mätúce, to znamená zoberme si príklad ostrov Cyprus, Turci, Gréci, ani jedna z tých strán tam teraz, nemôže povedať, že by

sa niečoho vzdala. Skratka bola tam urobená deliaca čiara, jedna časť ostrova je pod nejakou tou tureckou správou, druhá časť pod gréckou a takýmto nejakým spôsobom by sa to dalo vyriešiť, ale musí prestať zabíjanie, možno musí prísť nová generácia politikov a nová generácia občanov a pozrieť sa na to aj o 15, 20 rokov inými očami“ (Pavel Ľupták, 2024, 7:51 - 8:26).

Otázka moderátorky: „Pán Ľupták, a keď v diskusií sa neraz objavujú dokonca obvinenia, že NATO je útočný pakt, vieme o nejakej krajine, vy viete o nejakej krajine na ktorú zaútočila Severoatlantická aliancia?“

„Napríklad Srbsko. Viete, to je taká politika. Jednoducho, Spojené štáty rozdúchajú konflikt, NATO sa do toho zamontuje, alebo niektoré krajiny NATO, nie je to vždycky NATO ako celok a kto zarobí? Banky a zbrojárske firmy a o to ide aj teraz na Ukrajine, aby čo najviac zarobili zbrojárske firmy a banky, ktoré potom požičiavajú štátu na zbrojenie. Pán Putin, teraz to poviem, je obeť mimovládky a politiky Spojených štátov, mimovládnej organizácie takzvanej RAND corporation, ktorá už pred x rokmi vypracovala projekt ako podpichovať Rusko a oslabovať ho vyvolávaním konfliktov okolo ruských hraníc a súčasne Ukrajina, to je ukážkový prípad toho, že sa im podarilo vtiahnuť Rusko do vojny a keď už raz ruský medveď vyštartoval a použil zbrane, tak sa len všetci modlíme aby nepoužil taktické jadrové zbrane“ (Pavel Ľupták, 2024, 30:54 - 32:01).

V ďalších výrokoach má Ľupták tendenciu obviňovať NATO, USA a mimovládne organizácie z vytvárania konfliktov a profitovania z nich. Ako aj pri iných vyhláseniach, Ľupták nedokladá svoje vyjadrenia faktami alebo rozhodnutiami medzinárodne uznávaných súdov.

Členstvo Ukrajiny v EÚ

V programe ID ani v televíznej debate sa SNS nevenuje členstvu Ukrajiny v EÚ. Tomu sa ale venoval predseda SNS, ktorý na rozdiel od svojich koalíčných partnerov tvrdí, že Ukrajina by sa nemala podieľať na prístupových rokovaniach do EÚ (Hospodárske Noviny, 2023).

Explanácia

SNS sa vo svojich vyjadreniach zameriava na amplifikáciu myšlienok suverenity, identity či slobody, ktoré sú podľa strany v ohrození. Strana taktiež varuje pred vznikom akéhosi superštátu či vládou nadnárodných štruktúr. Strana používa naratív, ktorý má za cieľ prilákať predovšetkým voličstvo, ktorému môže imponovať euroskeptická politika.

Zatiaľ čo programom ID sa strana skôr len všeobecne prezentuje širokej verejnosti, jej vyhlásenia už hovoria viac o konkrétnych postojoch strany. Strana však len okrajovo venuje téme právneho štátu, čo môže naznačovať snahu vyhnúť sa kontroverznej téme a zamerať sa skôr na témy, ktoré sa dajú emotívnejšie komunikovať, ako tomu nasvedčoval aj prejav kandidáta Luptáka.

SNS prakticky odmieta všetky vybrané integračné projekty EÚ, keď sa stavia proti Zelenej dohode, zlepšovaniu postavenia LGBTQI+ osôb a Paktu o migrácii a azyle. Rovnako je však dôležité podotknúť, že vo vyjadreniach nájdeme skôr vyjadrenia, ktoré sú súdiace a neponúkajú predstavu strany či návrh politiky, ktorá by dané problémy či témy ďalej riešila. Strana tak celkovo využíva témy na to aby zdôraznila svoj národný a euroskeptický postoj na oslovenie voličstva.

5. Komparácia vládnych strán a ich euroskeptizmus

Táto časť diplomovej práce sa venuje primárne komparácii vybraných skúmaných politických strán, a teda rozdielom a spoločným črtom pri postojoch strán k jednotlivým skúmaným témam.

Komparácia postojov k európskej integrácii v otázke spravodlivosti a základných práv

K otázke právneho štátu a princípu kondicionality, ktorý je naň naviazaný sa najviac vyjadruje najsilnejšia koaličná strana - SMER, tá kritizuje európske inštitúcie za zasahovanie do vnútroštátnych záležitostí, ako je napríklad rušenie špeciálnej prokuratúry SR. Manifest strany ďalej ukazuje, že SMER považuje mnohé kroky EP a EK za protislovenské, čo vyjadruje kritiku európskych inštitúcií a stavia sa proti integračnému procesu, z ktorého samotný princíp kondicionality vzišiel.

Zatiaľ čo rétorika strany SMER je veľmi otvorene kritická, HLAS komunikuje skôr obavy. Branislav Ondruš napríklad skôr varuje, že mechanizmy EÚ môžu byť zneužitá na

vnútropolitický boj. HLAS tak predstavuje EP ako potencionálnu arénu a nástroj opozície SR na vnútropolitický boj.

SNS rovnako ako SMER a HLAS je kritická voči zasahovaniu EÚ voči štátom ale jej diskurz sa viac zameriava na občiansku spoločnosť a mimovládne organizácie. Celkovo SNS tému právneho štátu a integračných procesov k tejto téme ďalej nekomunikuje.

Ak sa pozrieme na práva LGBTQI+ osôb a politiky resp. témy, ktoré prináša EÚ, strana SMER je veľmi kritická a považuje tieto témy za progresívne a stavia sa proti nim. Strana prakticky odmieta akékoľvek snahy EÚ na zlepšenie situácie práv LGBTQI+ osôb. Diskurz strany SMER je tak silne konzervatívny a ide proti harmonizácii legislatív v rámci EÚ pri tejto otázke.

Strana HLAS ma o niečo zmierlivejší tón, resp. sa k tejto téme prakticky nevyjadruje. Jediné vyjadrenie strany od kandidátky do EP naznačuje, že táto téma momentálne pre stranu nie je prioritou.

Naopak téme sa aktívne venuje SNS, ktorá používa podobný naratív ako strana SMER. SNS je v tomto smere silne protiintegračná a odmieta harmonizáciu práv LGBTQI+ osôb. Strana označuje integračné snahy EÚ v tejto otázke za ohrozenie tradičných hodnôt.

Po analýze je možné vidieť, že aj keď hlasy preukazujú rôzne stratégie a komunikačné štýly pri vyjadrovaní sa k daným témam, ich postoje sú prakticky identické až na stranu HLAS, ktorá sa nestavia otvorene proti zlepšovaniu práv LGBTQI+ osôb.

Komparácia postojov k európskej integrácii v otázke migrácie a vnútorných záležitostí

Strana SMER odmieta Pakt o migrácii a azyle a tvrdí, že je potrebná dôsledná kontrola vonkajších hraníc EÚ a riešenie migrácie v krajinách, odkiaľ migrujúce osoby prichádzajú. SMER tvrdí, že svojím postojom chráni národné záujmy SR a jej suverenitu.

Narozdiel od strany SMER, HLAS síce odmieta Pakt o migrácii a azyle, no taktiež volá po jeho revízii a presadzuje princíp dobrovoľnej solidarity.

SNS zase pripomína svoj postoj, ktorým odmieta prijímanie osôb z moslimských krajín, čo vidí ako nebezpečné pre SR a jej stabilitu.

V rámci otázky práva veta sa všetky strany zhodujú. Považujú zachovanie tohto práva za životne dôležité pre štáty ako SR. Strany toto právo spájajú s otázkou suverenity a odmietajú akékoľvek integračné snahy o prenášanie ďalších kompetencií na inštrumenty EÚ.

Komparácia postojov k európskej integrácii v otázke poľnohospodárstva a životného prostredia

Pri otázke integračných procesov EÚ v rámci poľnohospodárstva a životného prostredia strany upozorňujú na rôzne aspekty. Strana SMER napríklad primárne kritizuje Zelenú dohodu a jej časť *Fit for 55* a žiada ich preskúmanie. Strana taktiež vyjadruje myšlienku, že niektoré aspekty týchto politík sú likvidačné pre slovenské hospodárstvo a automobilový priemysel. SMER tak vytvára naratív, ktorý dáva do popredia, že sa strana snaží chrániť národné záujmy a hospodárstvo.

Na Zelenú dohodu sa veľmi kriticky pozerá aj strana HLAS, ktorá tvrdí, že politikám Zelenej dohody chýba racionalita a dokument nezohľadňuje sociálne a ekonomické dopady na SR.

SNS ako jediná presadzuje úplné zrušenie Zelenej dohody. Strana totiž tvrdí, že politiky Zelenej dohody ohrozujú ekonomickú stabilitu SR. Strana sa taktiež zhoduje s ostatnými stranami na zrušení legislatívy, ktorá by zakazovala predaj áut so spaľovacími motormi po roku 2035.

Zatiaľ čo strany SMER a HLAS volajú po revízii Zelenej dohody, SNS je za jej kompletné zrušenie. Všetky strany sú tak k momentálnemu vývoju integračného procesu v otázke ochrany životného prostredia skôr skeptické a stavajú sa proti ďalšej integrácii.

Komparácia postojov k európskej integrácii v otázke spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky

Strany sa pri otázke európskej integrácie k téme spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky zhodujú na odmietavom postoji k dodávkam zbraní na Ukrajinu. Strany taktiež kritizujú sankcie EÚ voči Rusku, ktoré sú podľa nich neefektívne a škodia SR. Všetky tri strany tak zdieľajú prakticky rovnaký postoj voči ruskej agresii na Ukrajine. Rozdiely je možné badať iba v štýle komunikácií, keďže strany SMER a SNS hovoria o fašizácii Ukrajiny a opisujú vojnu na Ukrajine ako spôsobenú Spojenými štátmi americkými, zatiaľ čo strana HLAS komunikuje predovšetkým snahu o diplomatické riešenie.

Strany sa však rozdeľujú pri otázke členstva Ukrajiny v EÚ. Zatiaľ čo SMER aj HLAS súhlasia s budúcim členstvom Ukrajiny v EÚ, SNS je proti jej prijatiu.

Postoje strán k témam európskej integrácie na základe KDA			
	SMER	HLAS	SNS
Spravodlivosť a základné práva	- nepodporuje sprísnenie princípu kondicionality	- nepodporuje sprísnenie princípu kondicionality	- nepodporuje sprísnenie princípu kondicionality
	- nepodporuje zrovnoprávnenie LGBTQI+ osôb	- nepodporuje zrovnoprávnenie LGBTQI+ osôb	- nepodporuje zrovnoprávnenie LGBTQI+ osôb
Migrácia a vnútorné záležitosti	- nepodporuje zrušenie práva veta v Rade EÚ	- nepodporuje zrušenie práva veta v Rade EÚ	- nepodporuje zrušenie práva veta v Rade EÚ
	- nepodporuje Pakt EÚ o migrácii a azyle	- nepodporuje Pakt EÚ o migrácii a azyle	- nepodporuje Pakt EÚ o migrácii a azyle
Poľnohospodárstvo a životné prostredie	- podporuje prehodnotenie Zelenej dohody	- podporuje prehodnotenie Zelenej dohody	- podporuje zmenu alebo úplné zrušenie Zelenej dohody
	- (de facto) podporil koniec predaja áut so spalovacím motorom	- nepodporuje koniec predaja áut so spalovacím motorom	- nepodporuje koniec predaja áut so spalovacím motorom
Spoločná zahraničná a	- nepodporuje dodávanie zbraní na Ukrajinu	- nepodporuje dodávanie zbraní na Ukrajinu	- nepodporuje dodávanie zbraní na Ukrajinu

bezpečnostná politika	- podporuje členstvo Ukrajiny v EÚ	- podporuje členstvo Ukrajiny v EÚ	- nepodporuje členstvo Ukrajiny v EÚ
------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	--------------------------------------

Tabuľka č. 2: Postoje strán k témam európskej integrácie na základe KDA (Zdroj: vlastná tabuľka)

Euroskeptizmus koaličných strán

Z analýzy vládnych strán vyplýva, že vo vybraných okruhoch sú všetky tri do určitej miery euroskeptické. Pri vytváraní euroskeptických naratívov sa však líšia prejavom. Zatiaľ čo strany SMER a SNS sú otvorene veľmi kritické a používajú emotívne podfarbený naratív, strana HLAS sa sústreďuje na jednotlivé návrhy EÚ a ich kritika je zmierlivejšia. Všetky strany však znázorňujú EÚ a jej inštrumenty ako nadradené entity, ktoré prinášajú diktát. Strany sa tak vo svojich programoch a vyhláseniach nevenujú pridanej hodnote európskej integrácie a často neponúkajú alternatívne politiky k tým, s ktorými nesúhlasia.

SMER možno podľa typológie Flooda a Usherwooda zaradiť medzi minimalistov a revizionistov. Do skupiny minimalistov strana spadá najmä kvôli tomu, že sa snaží čo najviac obmedziť ďalšiu integráciu a vo svojom manifeste vyjadruje skepticizmus voči ďalšej európskej integrácii, pričom taktiež kladie dôraz na ochranu suverenity SR. Aj keď revizionisti volajú po návrate fungovania EÚ pred Maastrichtskou zmluvou (čo SMER explicitne nehovorí), strana vo svojom manifeste a vo svojich vyhláseniach odmieta mnohé integračné procesy ako Pakt o migrácii a azyle či Zelenú dohodu. Strana práve pri týchto politikách volá po revízii.

Podobne ako stranu SMER aj stranu HLAS je možné zaradiť medzi minimalistov. HLAS preukázal neochotu prijímať hlavné integračné politiky EÚ a tie primárne kritizuje. Stranu však vďaka jej zmierlivejšiemu tónu naratívu možno považovať aj za gradualistickú a to najmä pri otázke prijatiu Ukrajiny do EÚ.

SNS môže byť po analýze považovaná za revizionistickú až odmietačskú. Predstavitelia strany, ako ukázala analýza, často vyjadrujú nostalgiu za predošlým fungovaním EÚ a do popredia dávajú suverenitu štátu. Aj keď SNS nevolá po referende o vystúpení z EÚ, opakovane prizvukuje dôležitosť suverenity EÚ a spomína referendum o ďalšom fungovaní EÚ.

Záver

Euroskepticizmus za roky skúmania tohto fenoménu preukázal svoju viacúrovňovosť a komplexnosť. Tento charakter sa ukázal aj pri analýze v diplomovej práci, ktorá skúmala prístupy strán 17. vlády SR voči vybraným okruhom európskej integrácie. Diplomová práca mala za cieľ odhaliť postoje koaličných strán 17. vlády SR voči vybraným okruhom európskej integrácie.

Z práce resp. z kriticko-diskurzívnej analýzy jednotlivých strán, ktorú práca využila, je možné vytvoriť záver, že všetky tri skúmané strany sú podľa typológie euroskepticizmu podľa Flooda a Usherwooda euroskeptické. Práca tak zistila, že postoje koaličných strán sa do veľkej miery zhodujú a ich prezentácia sa líši predovšetkým v komunikačnom štýle predstavenstva strán. Odchýlky pri niektorých témach či štýle komunikácie strán preto ukazujú, že najviac euroskeptickou je SNS, ktorá je podľa výsledkov považovaná za revizionistickú až odmietačskú. Strana SMER je podľa analýzy minimalistická až revizionistická. Za najmenej euroskeptickú stranu z troch skúmaných možno považovať stranu HLAS, ktorá je podľa analýzy gradualistická až minimalistická. Strany sa primárne líšia len v otázke prístupu Ukrajiny do EÚ a zákazu predaja áut so spaľovacím motorom od roku 2035.

Táto diplomová práca si je taktiež vedomá svojej limitácie. V práci bola využitá kriticko-diskurzívna analýza, ktorá je do veľkej miery interpretačná a subjektívna. V práci sú taktiež skúmané len štyri okruhy európskej integrácie, ktoré boli vybrané na základe faktu, že strany sa k nim vyjadrujú a existuje tak materiál pre ich analýzu. Z tohto je možné vyvodit' taktiež, že zatiaľčo strany môžu byť vnímané ako euroskeptické v týchto okruhoch v ostatných môžu byť proeurópske. Pri analýze strán taktiež dochádza k nejednotnosti nakoľko využívajú určitý druh komunikácie a naratívu ale ich kroky v otázkach podpory politik môžu byť iné. Takéto správanie ukazuje napríklad strana SMER, ktorá kritizuje Zelenú dohodu ale fakticky hlasovala za zákaz predaja áut so spaľovacím motorom od roku 2035. Ako ukazuje aj tento príklad, strany sa ďalej vyhýbajú komunikácii danej témy, nakoľko by mohla narušiť ich diskurz.

Európska integrácia a euroskepticizmus sú aj po 20 rokoch členstva SR v kontexte slovenskej politiky skúmané len okrajovo, čo dokazuje len limitované množstvo prác. Ďalší výskum by sa tak mohol zamerať aj na ostatné vplyvné strany v SR a vytvoriť tak aktuálny prehľad slovenských strán a ich umiestnenie na osi euroskepticizmu či proeuropizmu. Táto diplomová práca sa tak snažila doplniť aktuálnu mozaiku k prehľadu v kontexte

vybraných strán a okruhov európskej integrácie.

Conclusion

Euroscepticism has demonstrated its multilevel and complexity over the years of studying this phenomenon. This character was also shown in the analysis in the thesis, which examined the approaches of the parties of the 17th Slovak government towards selected areas of European integration. The thesis aimed to reveal the attitudes of the coalition parties of the 17th Slovak Government towards selected areas of European integration.

From the thesis respectively from the critical-discursive analysis of the individual parties, which the thesis used, it is possible to draw a conclusion that all three examined parties are Eurosceptic in line with the typology of Euroscepticism by Flood and Usherwood. Thus, the thesis found that the positions of the coalition parties largely coincide, and their presentation differs mainly in the communication style of the parties' leadership. Therefore, the variations on some topics or the communication style of the parties show that the most Eurosceptic party is SNS, which according to the results is considered to be revisionist to rejectionist. SMER is minimalist to revisionist according to the analysis. The least Eurosceptic party of the three examined can be considered HLAS, which according to the analysis is gradualist to minimalist. The parties primarily differ only on the issue of Ukraine's accession to the EU and the ban on the sale of cars with internal combustion engines from 2035.

This thesis is also aware of its limitations. The thesis has employed a critical-discursive analysis which is largely interpretive and subjective. The thesis also examines only four strands of European integration, which have been selected on the basis that the parties have commented on them, and so there is material to analyse them. From this it can also be concluded that while parties may be perceived as Eurosceptic in these circles, they may be pro-European in others. There is also inconsistency in the analysis of parties as they use a certain kind of communication and narrative but their actions on issues of policy support may be different. Such behaviour is shown, for example, by SMER party, which criticises the Green Deal but in fact voted for a ban on the sale of internal combustion engine cars from 2035. As this example shows, parties continue to avoid communicating the issue as it could distort their discourse.

European integration and Euroscepticism are only marginally studied in the context

of Slovak politics even after 20 years of Slovak membership, which is evidenced by the limited number of works. Further research could thus also focus on other influential parties in Slovakia and thus create an up-to-date overview of Slovak parties and their positioning on the axis of Euroscepticism and pro-Europeanism. This thesis has thus sought to add to the current mosaic to the overview in the context of the selected parties and the European integration strands.

Použitá literatúra

Primárne zdroje

HLAS. (2024) Nedovolíme už ďalej ubližovať Slovensku. <https://strana-hlas.sk/eurokandidatka/> (Accessed 8th of July 2024).

Rozhovory s Mimi Šramovou. (2024) Erik Kaliňák, Ľuboš Blaha: Prípadné víťazstvo v eurovoľbách venujeme Robertovi Ficovi.

<https://www.youtube.com/watch?v=AHKgQ2qsGDE> (Accessed 10th of July 2024).

RTVS. (2024) EUROVOLBY 2024 - diskusia.

<https://www.rtv.s.sk/televizia/archiv/21170#6> (Accessed 28th of June 2024).

RTVS. (2024) EUROVOLBY 2024 - diskusia.

<https://www.rtv.s.sk/televizia/archiv/21170/469507> (Accessed 25th of June 2024).

SMER. (2024) ZA MIER V EURÓPE! <https://www.strana-smer.sk/storage/app/media/za-mier-v-europe.pdf> (Accessed 15th of July 2024).

SNS. 2024. SPOLOČNÝ PROGRAM POLITICKEJ STRANY IDENTITA A DEMOKRACIA. <https://www.sns.sk/wp-content/uploads/2024/02/Program.pdf> (Accessed 7th of June 2024).

Citované online zdroje a média

Benedikovičová and Prúšová. (2023) Brali úplatky za Fica, skúšali to aj po ňom. Korupčné kauzy odhalili vyše stovku podozrivých. <https://dennikn.sk/3580436/brali-uplatky-za-fica-skusali-to-aj-po-nom-korupcne-kauzu-odhalili-vyse-stovku-podozrivych/> (Accessed 5th of March 2024).

Benedikovičová and Vražda. (2018) Danko vykradol päť učebníc, jeho rigorózna práca je plagiát. <https://dennikn.sk/1294382/danko-vykradol-pat-ucebnic-jeho-rigorozna-praca-je-plagiat/> (Accessed 24th of July 2024).

Benedikovičová. (2021) Imrecze a Suchoba trvajú na výpovediach, že Výboh prevzal úplatok pre Pellegriniho. Predseda Hlasu: „Môžu si robiť srandu zo šampanského“.
<https://dennikn.sk/2507533/imrecze-a-suchoba-trvaju-na-vypovediach-vyboh-prevzal-uplatok-pre-pellegriniho-predseda-hlasu-mozu-si-robit-srandu-zo-sampanskeho/> (Accessed 6th of June 2024).

Benedikovičová and Folentová. (2024) Európska komisia poslala vláde netradicne ostrý list. Pýta sa na odstavenie prokurátorov (+ celý list) <https://dennikn.sk/3935329/europska-komisia-poslala-vlade-netradicne-ostry-list-pyta-sa-na-odstavenie-prokuratorov/?ref=tit1> (Accessed 25th of March 2024).

Blenkinsop. (2023) EU agrees new rules on hosting migrants, seeks to cut numbers. <https://www.reuters.com/world/europe/eu-agrees-new-rules-hosting-migrants-seeks-cut-numbers-2023-12-20/> (Accessed 6th of July 2024).

Demagog. (2024) Andrej Danko. <https://demagog.sk/vyrok/49621> (Accessed 12th of July 2024).

EMIF. (2024) EMIF at a Glance. <https://gulbenkian.pt/emifund/emif-at-a-glance/> (Accessed 16th of July 2024)

European Commission. (2020a). Action plan on Integration and Inclusion 2021-2027. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-integration/integration/action-plan-integration-and-inclusion_en (Accessed 5th of March 2024).

European Commission. (2020b) COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on a New Pact on Migration and Asylum. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_3&format=PDF (Accessed 9th of May 2024).

European Commission. (2023) Key findings of the 2023 Report on Ukraine. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_23_5631 (Accessed 18th of July 2024).

European Commission. (2023) Progress Report on the implementation of the LGBTIQ Equality Strategy 2020-2025. https://commission.europa.eu/document/download/98551259-7873-4d91-940c-323e4cd7d390_en?filename=JUST_LGBTIQ%20Strategy_Progress%20Report_FINAL_WEB.pdf (Accessed 3rd of July 2024).

European Commission. (2024a) Pakt o migrácii a azyle. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_sk (Accessed 18th of July 2024).

European Commission. (2024b) The Digital Services Act. [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act_en#:~:text=Digital%20Services%20Act%20\(DSA\)%20overview&text=Its%20main%20goal%20is%20to,and%20the%20spread%20of%20disinformation.](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act_en#:~:text=Digital%20Services%20Act%20(DSA)%20overview&text=Its%20main%20goal%20is%20to,and%20the%20spread%20of%20disinformation.) (Accessed 18th of July 2024).

European Commission. (2024c) Rule of law framework https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-framework_en (Accessed 18th of July 2024).

European Commission. (2024d) European Battery Alliance. https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/industrial-alliances/european-battery-alliance_en (Accessed 23rd of June 2024).

European Commission. (2024e) Funding opportunities for NGOs. https://commission.europa.eu/funding-tenders/how-apply/eligibility-who-can-get-funding/funding-opportunities-ngos_en (Accessed 18th of May 2024).

European Council. 2024. Fit for 55. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/fit-for-55/> (Accessed 24th of July 2024).

European Court of Auditors. (2024) Reducing carbon dioxide emissions from passenger cars. Available at: https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2024-01/SR-2024-01_EN.pdf (Accessed 27th of June 2024).

European Parliament. (2010) TRANSGENDER PERSONS' RIGHTS IN THE EU MEMBER STATES.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2010/425621/IPOL-LIBE_NT\(2010\)425621_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2010/425621/IPOL-LIBE_NT(2010)425621_EN.pdf) (Accessed 3rd of July 2024).

European Parliament. (2022) REPORT on the situation of fundamental rights in the European Union in 2020 and 2021. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0325_EN.html (Accessed 7th of July 2024).

European Parliament. (2023) REPORT on the situation of fundamental rights in the European Union – annual report 2022 and 2023. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0376_EN.html (Accessed 7th of July 2024).

Európska rada. (2024) Kvalifikovaná väčšina.

<https://www.consilium.europa.eu/sk/council-eu/voting-system/qualified-majority/#:~:text=Hlasovanie%20kvalifikovanou%20v%C3%A4%C4%8D%C5%A1inou%20je%20najpou%C5%BE%C3%ADvanej%C5%A1%C3%AD%20sp%C3%B4sob%20hlasovania%20v,prij%C3%ADma%20pribli%C5%BEne%2080%20%25%20v%C5%A1etk%C3%BDch%20pr%C3%A1vnych%20predpisov%20E%C3%9A> (Accessed 27th of July 2024).

FRA. (2023) *FRA Strategic Plan 2023-2028*. European Union Agency for Fundamental Rights. <http://fra.europa.eu/en/publication/2023/strategic-plan-2023-2028> (Accessed 5th of March 2024).

FRA. (2024) Article 11 - Freedom of expression and information.

<https://fra.europa.eu/en/eu-charter/article/11-freedom-expression-and-information#:~:text=Everyone%20has%20the%20right%20to,authority%20and%20regardl ess%20of%20frontiers> (Accessed 18th of July 2024).

Hanzelová. (2023) ZKH píše: O dezinfoscéne a skutočných kritických médiách.

<https://komentare.sme.sk/c/23247974/zkh-pise-o-dezinfoscene-a-skutocnych-kritickyh-mediach.html> (Accessed 27th of June 2024).

Hodás. (2023) Na Slováká šíriaceho hoaxy z Londýna vydali už tretí zatykač. Poznáme dôvod. <https://zive.aktuality.sk/clanok/RRTRiNj/na-slovaka-siriaceho-hoaxy-z-londyna-vidali-uz-treti-zatykac-pozname-dovod/> (Accessed 18th of July 2024).

Hospodárske noviny. (2023) SNS nepodporuje prístupové rokovania Ukrajiny a Európskej únie, Fico im brániť nebude. <https://hnonline.sk/slovensko/96120564-sns-nepodporuje-pristupove-rokovania-ukrajiny-a-europskej-unie-fico-im-branit-nebude> (Accessed 12th of May 2024).

Ilga Europe. (2023) Rainbow Europe Map and Index. <https://www.ilga-europe.org/report/rainbow-europe-2023/> (Accessed 13th of July 2024).

irozhlas.cz. (2024) Europoslanci odsoudili snahu Ficovy vlády měnit trestní právo. Narušila by unijní boj proti korupci. https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/europoslanci-odsoudili-snahu-ficovy-vlady-menit-trestni-pravo-narusila-unijni_2401171412_jud (Accessed 12th of March 2024).

Jenčová. (2024) Smer hlasoval v europarlamente za klimatický zákon, teraz ho považuje za likvidačný. <https://euractiv.sk/section/zivotne-prostredie/news/smeru-hlasoval-v-europarlamente-za-klimaticky-zakon-teraz-ho-pre-slovensko-povazuje-za-likvidacny/> (Accessed 12th of July 2024).

Krčmárik. (2023). Evropský parlament neodhlasoval koniec práva veta pro členské země

<https://napravoumiru.afp.com/doc.afp.com.347R9JN> (Accessed 25th of June 2024).

Kuciak. (2018) Talianska mafia na Slovensku. Jej chápadlá siahajú aj do politiky. <https://www.aktuality.sk/clanok/568007/talianska-mafia-na-slovensku-jej-chapadla-siahaju-aj-do-politiky/> (Accessed 17th of June 2024).

Messad. (2024) Nuclear power officially labelled as ‘strategic’ for EU’s decarbonisation <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/nuclear-power-officially-labelled-as-strategic-for-eus-decarbonisation/> (Accessed 27th of July 2024).

Migračné informačné centrum. (2023) Povolenie na zamestnanie. <https://www.mic.iom.sk/sk/praca/povolenie-na-zamestnanie.html> (Accessed 12th of July 2024).

Moravčík and Plávalová. (2024) Odhaľujú korupčné kauzy, pomáhajú komunitám. Bez peňazí spoza hraníc by mnohé mimovládky neprežili. <https://domov.sme.sk/c/23321852/odhaluju-korupcne-kauzy-pomahaju-komunitam-bez-penazi-spoza-hranic-by-mnohe-mimovladky-neprezili.html> (Accessed 12th of May 2024).

Nemec, M. (2024) Rudolf Huliak: Zelenej politike Únie neverím, zrušil by som ju. <https://www.aktuality.sk/clanok/AsHuY5V/rudolf-huliak-zelenej-politike-unie-neverim-zrusil-by-som-ju-rozhovor/> (Accessed 14th of June 2024).

Orosz. (2023) SNS navrhuje ďalšiu vlnu šrotovného! Chce pomôcť nízkopríjmovým skupinám zaobstarat’ si nové auto. <https://www.autoviny.sk/novinky/2734874/sns-navrhuje-dalsiu-vlnu-srotovneho-chce-pomocť-nizkoprijmovym-skupinam-zaobstarat-si-nove-auto> (Accessed 25th of July 2024).

Osvaldová. (2024) Šéf Transparency Piško: Pellegrini sa stal prezidentom aj „vd’aka“ obchádzaniu pravidiel. <https://dennikn.sk/4029880/sef-transparency-pisko-pellegrini-sa-stal-prezidentom-aj-vdaka-obchadzaniu-pravidiel/> (Accessed 6th of June 2024).

Petrovič. (2019). Prelomový rozsudok: Dvaja bývalí ministri národnárov idú do väzenia. <https://www.aktuality.sk/clanok/641860/prelomovy-rozsudok-dvaja-byvali-ministri-narodniarov-idu-do-vazenia/> (Accessed 15th of July 2024).

Pew Research Center. (2016) Number of Refugees to Europe Surges to Record 1.3 Million in 2015. <https://www.pewresearch.org/global-migration-and-demography/2016/08/02/number-of-refugees-to-europe-surges-to-record-1-3-million-in-2015/> (Accessed 16th of July 2024).

Plus 7 dní. (2022) Vláda chce obmedziť slobodu prejavu na internete. Tancuje na tenkom ľade? <https://plus7dni.pluska.sk/domov/vlada-chce-obmedzit-slobodu-prejavu-internete-tancuje-tenkom-lade> (Accessed 12th of July 2024).

Polityuk and Hnidy. (2024) EU grants Ukraine candidate status in 'historic moment'. <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/ukraine-becomes-eu-membership-candidate-battle-east-enters-fearsome-climax-2022-06-23/> (Accessed 24th of July 2024).

Silenská. (2024) Pri vstupe Ukrajiny do EÚ sú strany prekvapivo jednotné, o práve veta sú ochotné diskutovať len dve. <https://euractiv.sk/section/zahranicie-a-bezpecnost/news/podpora-ukrajiny-eu-slovenska-politika-eurovolby-pravo-veta-zapadny-balkan-dve-percentna-na-obranu/> (Accessed 27th of July 2024).

Šnidl. (2024) Politikov Smeru podráždilo zmazanie youtubového kanálu extrémistu Bombica. <https://dennikn.sk/4028049/politikov-smeru-podrazdilo-zmazanie-youtuboveho-kanalu-extremistu-bombica/?ref=list> (Accessed 15th of July 2024).

UNHCR. (2024) Convention and Protocol Relating to The Status of Refugees. <https://www.unhcr.org/media/convention-and-protocol-relating-status-refugees> (Accessed 6th of July 2024).

Úrad vlády Slovenskej republiky. 2024. Premiér: Slovensko žela Ukrajine skoré členstvo v Európskej únii. (Accessed 12th of July 2024). <https://www.vlada.gov.sk/premier-slovensko-zela-ukrajine-skore-clenstvo-v-europskej-unii/> (Accessed 12th of July 2024).

Via Iuris. (2023) Hodnotenie volebných programov v oblasti právneho štátu.
<https://viaiuris.sk/aktuality/hodnotenie-volebnych-programov/> (Accessed 10th of January 2024).

Bibliografické zdroje

Allwood, G. (2020) “Mainstreaming Gender and Climate Change to Achieve a Just Transition to a Climate-Neutral Europe,” *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 58, pp. 173 – 186.

Antonyuk, N. and Zinko, I. (2023) “Cooperation between Ukraine and the European Union within the Framework of the Common Security and Defense Policy of the EU,” *Language Culture Politics International Journal*, 1(1/2023), pp. 247 – 270.

Baraggia, A. and Bonelli, M. (2022) “Linking Money to Values: The New Rule of Law Conditionality Regulation and Its Constitutional Challenges,” *German Law Journal*, 23(2), pp. 131 – 156.

Barbulescu, R. and Favell, A. (2020) Commentary: A Citizenship without Social Rights? EU Freedom of Movement and Changing Access to Welfare Rights. *International Migration*, 58, pp. 151 – 165.

Budge, I., (2015) Political Parties: Manifestoes. In *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Elsevier, pp. 417 – 420.

Blauberger, M. and van Hüllen, V. (2021) “Conditionality of EU funds: an instrument to enforce EU fundamental values?,” *Journal of European Integration*, 43(1), pp. 1 – 16.

Chen, J. et al. (2021) “Long-term temperature and sea-level rise stabilization before and beyond 2100: Estimating the additional climate mitigation contribution from China’s recent 2060 carbon neutrality pledge,” *Environmental Research Letters*, 16(7).

Chiappinelli, O. et al. (2021) “A green COVID-19 recovery of the EU basic materials sector: identifying potentials, barriers and policy solutions,” *Climate Policy*, 21(10), pp. 1328 – 1346.

Clark, T. et al. (2021) *Bryman’s social research methods*. Sixth edition. Oxford: Oxford University Press.

Crowe, B. (2003) “A Common European Foreign Policy after Iraq?,” *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 79(3), pp. 533 – 546.

Cuadros-Casanova, I. et al. (2023) “Opportunities and challenges for Common Agricultural Policy reform to support the European Green Deal,” *Conservation biology : the journal of the Society for Conservation Biology*, 37(3), pp. 1 – 13.

de Ruiter, J.J., (2000) The position of Muslim migrants in the European Union: emancipation or marginalisation? *Cambridge review of international affairs*, 13(2), pp. 254 - 266.

Dráb, J. et al. (2022) *Analýza vplyvov balíka Fit for 55*. Inštitút environmentálnej politiky. Ministerstvo životného prostredia SR.

Dunne P. (2017) “Legal gender recognition in Europe: sterilisation, diagnosis and medical examination requirements,” *Journal of Social Welfare and Family Law*, 39(4), pp. 497–500.

Eder, N., Jenny, M. and Müller, W.C. (2017) “Manifesto functions: How party candidates view and use their party’s central policy document,” *Electoral Studies*, 45, pp. 75 – 87.

Escribá-Pérez, J. and Murgui-García, M. (2017) Do market regulations reduce investment? Evidence from European regions. *Regional Studies*, 51, pp. 1336 - 1347.

Fabbrini, F. (2023) "Funding the War in Ukraine: The European Peace Facility, the Macro-Financial Assistance Instrument, and the Slow Rise of an EU Fiscal Capacity," *Politics and Governance*, 11(4).

Fairclough, N. (2013) "Critical discourse analysis and critical policy studies," *Critical Policy Studies*, 7(2), pp. 177 – 197.

Flood, C. and Usherwood, S. (2007) "*Ideological Factors in Party Alignments on the EU: A Comparison of Three Cases*". Paper presented at EUSA Tenth Biennial International Conference, Montreal, May 17 - May 19, 2007.

Gabrižová, Z. (2015) Slovensko v EÚ 2014. Výročie v tieni slovenského paradoxu. In *Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2014*. Slovakia: Research Center of the Slovak Foreign Policy Association (RC SFPA), pp. 21 – 32.

Gyárfášová, O. (2014) "Slovak public and European integration auditing the first decade," *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, 23(1-2), pp. 71 – 89.

Gyárfášová, O. and Mokrá, L. (2020) Slovakia: Euroscepticism as a Changing Notion in Electoral Campaigns. In *Euroscepticism and the Future of Europe*. Switzerland: Springer International Publishing, pp. 131 – 133.

Hamzaoui, D. (2020) "European Neighborhood Policy," *Contemporary Arab Affairs*, 13(1), pp. 105 – 122.

Hloušek, Vít. and Kaniok, P. (2020) *The European Parliament Election of 2019 in East-Central Europe second-order euroscepticism*. Cham: Palgrave Macmillan.

Kalmoe, N.P. (2014) "Fueling the Fire: Violent Metaphors, Trait Aggression, and Support for Political Violence," *Political Communication*, 31(4), pp. 545–563.

Kanapiyanova, Z. (2023). European Union's Sanction Packages Against Russia: Contents And Implications. *Eurasian Research Journal*, 5(3), pp. 85 – 95.

Karnell, E. (2017) “The domination of security and the promise of justice: on justification and proportionality in Europe’s ‘Area of Freedom, Security and Justice’,” *Transnational Legal Theory*, 8(1), pp. 79 – 102.

Kevický, D. (2024) Where is the populist radical right successful? Spatial analysis of populist radical right parties in Slovakia and Czechia. *Eurasian geography and economics*, 65(5), pp. 605 – 626.

Kopecký, P. and Mudde, C. (2002) “The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe,” *European Union Politics*, 3(3), pp. 297 – 326.

Kovář, J., (2014) Europeanisation of Slovak Parties’ Programmatic Documents for EP Elections: A Drop in the Bucket, or a Light at the End of the Tunnel? *Slovenská politologická revue*, 14(1), pp. 25 – 53.

Leconte, C. (2010) *Understanding euroscepticism*. New York: Palgrave Macmillan.

Lee et al. (2023) “Three billion new trees in the EU’s biodiversity strategy: low ambition, but better environmental outcomes?,” *Environmental Research Letters*, 18(3).

Leruth, B., Startin, N. and Usherwood, S.M. (eds.) (2018) *The Routledge handbook of Euroscepticism*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Ligeti, K. and Marletta, A. (2016) “EU Criminal Justice Actors: Accountability and Judicial Review Vis-À-Vis the EU Citizen,” *New Journal of European Criminal Law*, 7(2), pp. 175 – 189.

Malinauskaite, J. et al. (2019) “Energy efficiency in industry: EU and national policies in Italy and the UK,” *Energy*, 172, pp. 255 – 269.

- Martill, B. and Gebhard, C. (2023) “Combined differentiation in European defense: tailoring Permanent Structured Cooperation (PESCO) to strategic and political complexity,” *Contemporary Security Policy*, 44(1), pp. 97 – 124.
- Mälksoo, M. (2016) “From the ESS to the EU Global Strategy: external policy, internal purpose,” *Contemporary Security Policy*, 37(3), pp. 374 – 388.
- Montanarella, L. and Panagos, P. (2021) “The relevance of sustainable soil management within the European Green Deal,” *Land Use Policy*, 100.
- Nazzaro, C. and Marotta, G. (2016) “The Common Agricultural Policy 2014-2020: scenarios for the European agricultural and rural systems,” *Agricultural and Food Economics*, 4(1), pp. 1 – 5.
- Novičić, Ž. (2010) “Innovations in the foreign and security policy of the European Union after the Lisbon treaty,” *Međunarodni Problemi*, 62(3), pp. 397 – 417.
- Patel, K.K. (2020) *Project Europe : a history*. Translated by M. Dale. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.
- Pe'er et al. (2022) “How can the European Common Agricultural Policy help halt biodiversity loss? Recommendations by over 300 experts,” *Conservation Letters*, 15(6).
- Poláčková, Z. and Marušiak, J. (2007) *Európske výzvy pre Slovensko: transformácia zahraničnopolitických priorít Slovenskej republiky v postintegračnom období : [medzinárodný vedecký seminár, Bratislava 2005]*, Bratislava: Ústav politických vied SAV.
- Pollak, J. and Slominski, P. (2009) Experimentalist but not Accountable Governance? The Role of Frontex in Managing the EU's External Borders. *West European Politics*, 32, pp. 904 – 924.

Rącz, A. et al. (2023) Why Sanctions Against Russia Work. *Intereconomics*, 58, pp. 52 – 55.

Raunio, T. (2007) “Softening but Persistent: Euroscepticism in the Nordic EU Countries,” *Acta Politica*, 42(2-3), pp. 191 – 210.

Rowinski, P. (2021) *Post-truth, post-press, post-Europe : Euroscepticism and the crisis of political communication*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.

Rybář, M. (2020) Slovakia. In: Hloušek, V., Kaniok, P. (eds) *The European Parliament Election of 2019 in East-Central Europe*. Palgrave Macmillan, Cham.

Sabatino, E. (2022) “The European defence fund: a step towards a single market for defence?,” *Journal of European Integration*, 44(1), pp. 133 – 148.

Saurugger, S. and Terpan, F. (2016) *The Court of Justice of the European Union and the Politics of Law*. New York City: Red Globe Press.

Schebesta, H. and Candel, J. (2020) Game-changing potential of the EU’s Farm to Fork Strategy. *Nature Food*, 1, pp. 586 – 588.

Schippers, M. and Wit, W. (2022) Proposal for a Carbon Border Adjustment Mechanism. *Global Trade and Customs Journal*, 17(1), pp. 10 – 18.

Skulínek, M. (2021) *Do pekla, nebo do ráje?: evropská integrace v diskurzu českých a slovenských politických stran (1989-1998)*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Sybe A. de Vries (2013) “Balancing Fundamental Rights with Economic Freedoms According to the European Court of Justice,” *Utrecht Law Review*, 9(1), pp. 169 – 192.

Taggart, P. (1998) “A touchstone of dissent: Euroscepticism in contemporary Western European party systems,” *European Journal of Political Research*, 33(3), pp. 363 – 388.

Taggart, P. and Szczerbiak, A. (2004) “Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe,” *European Journal of Political Research*, 43(1), pp. 1 – 27.

Taraktas, B. (2008) “A Comparative Approach to Euroscepticism in Turkey and Eastern European Countries,” *Journal of Contemporary European Studies*, 16(2), pp. 249 – 266.

Tărçhilă, P. (2022) “The Structure and The Purpose of Creating European Police Office (EUROPOL),” *International Journal of Legal and Social Order*, 1(1).

Toshkov, D. and Krouwel, A. (2022) “Beyond the U-curve: Citizen preferences on European integration in multidimensional political space,” *European Union Politics*, 23(3), pp. 462 – 488.

Ugirashebuja, E. et al. (eds.) (2017) *East African Community law : institutional, substantive and comparative EU aspects*. Leiden: Brill Nijhoff.

Uçarer, E.M. (2014) “Tempering the EU? NGO advocacy in the Area of Freedom, Security, and Justice,” *Cambridge Review of International Affairs*, 27(1), pp. 127 – 146.

van Dijk, T.A. (1993) “Principles of Critical Discourse Analysis,” *Discourse & Society*, 4(2), pp. 249 – 283.

van Elsas, E. and van der Brug, W. (2015) “The changing relationship between left–right ideology and euroscepticism, 1973–2010,” *European Union Politics*, 16(2), pp. 194 – 215.

Vasilopoulou, S. (2018) *Far Right Parties and Euroscepticism : Patterns of Opposition*. London: Rowman & Littlefield International, Ltd.

Xhaferi, G. and Ilia, I. (2022) European Union Integration, Perspectives and Challenges. *Interdisciplinary Journal of Research and Development*, 9(1), pp. 71 – 76.